

*Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu,
miluiește-mă pe mine, păcătosul.*

O, Om!

Traian Dorz

O, om, ce mari răspunderi ai
De tot ce faci pe lume,
De tot ce spui în scris sau grai,
De pilda ce la alții dai,
Căci ea mereu, spre iad, sau rai,
Pe mulți o să-i îndrume.
Ce grijă trebuie să pui
În viața ta, în toată,
Căci gândul care-l scrii sau spui,
S-a dus, în veci nu-l mai aduni
Și vei culege roada lui,
Ori viu, ori mort, odată.
Ai spus o vorbă, vorba ta,
Mergând din gură-n gură,
Va n-veseli sau va-ntrista,
Va curăți sau va-ntina,
Rodind sămânța pusă-n ea
De dragoste sau ură.
Scrii un cuvânt: cuvântul scris,
Rămâne-n urmă drum deschis
Spre ocară sau slavă.
Ai spus un cântec,
Versul tău, rămâne după tine,
Îndemn spre bine, sau spre rău,
Spre curăție, sau desfrâu,
Lăsând în inimi rodul său,
De har sau de rușine.

- continuare la pag. 95 -

*Poruncă nouă vă dau vouă:
să vă iubiți unul pe altul (In. 13, 34)*

CUPRINS

Porunca Iubirii apare cu binecuvântarea **Arhiepiscopiei Sibiului**

C A L E A	Mărturie despre Părintele Arsenie Boca		C R E D I N T A
	- Maica Stareță Marina Lupou ...	4	
	Icoanele sfințesc, nu agresează		
	- ÎPS Laurențiu Streza	7	
	Ce este omul? - Ierom. Rafail Noica	10	
	Cele 5 minuni cerești geocentrice		
	- Pr. Dan Bădulescu	27	
	Scurte reguli pentru o viață cucernică		N Ă D E J D E A
	- Arhiepiscopul Platon	50	
	Noua biblie de la evenimentu' citire		
	- Cristian Șerban	56	
	Cultura muzicală bisericească la români (III)		
	- Prof. drd. Gheorghe Malene ...	61	
	Creștinii ortodocși în UE - Drd. Stelian Gomboș ...	83	
	O mănăstire născută pe ruinele unei tabere pionierești - Angelina Olaru (Chișinău)	89	
	Abonamente. Difuzare. Publicitate	98	
	Cartea ortodoxă prin poștă	99	
V I A T A			D R A G O S T E A

Pace ție, cititorule!

Mărturisire

Conform sesizărilor unor persoane competente regretăm publicarea în revista noastră numărul 4/2006 a așa-zisului Acatist al Părintelui Arsenie (propus de credincioși), mai înainte de procedura de canonizare și fără aprobarea și binecuvântarea Comisiei de canonizare a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, fapt pentru care ne cerem sincer iertare.

Redacția

MĂRTURIE DESPRE PĂRINTELE ARSENIE BOȘA

Maica Stareță Marina Lupou

Mănăstirea Bic

... încă o întâmplare, care e cutremurătoare. Poate multă lume zice că-s fanatică, dar nu mă interesează. Așa o spun cum a fost. Dumnezeu nu va lăsa până în sfârșit să se acopere adevărul. Și mai ales adevărul despre Părintele, pentru că un asemenea om ca Părintele nu a mai avut România! Dânsul a spus odată o vorbă: „**Mă, de mântuit s-au mântuit mulți, dar pe culme ajung puțini. Se nasc din mileniu în mileniu**”. Părintele nu a spus că-i dânsul acela, dar zicem noi, așa a fost, s-a dovedit din trăire și din faptele și viața dânsului.

S-a îmbolnăvit mama mea de cancer și a trebuit să vin acasă. Foarte greu am pornit spre casă după 20 de ani de mănăstire, deși a fost mama mea și mă durea. Am încercat să o ducem acolo (la Prislop) și a stat o jumătate de an, cancerul a avansat și când i s-a apropiat sfârșitul nu a mai vrut să stea acolo, la Prislop, deși eu m-aș fi bucurat foarte mult. Părintele a spus că acolo o înmormântăm. Măicuța Zamfira a zis că noi te ajutam pe tine și pe mama, dar este mai bine să mergi acasă să o îngrijești, că acolo e și sora ta (bolnavă de cancer) și,

chiar dacă va muri, va rămâne acolo între ele și vor avea o mângâiere când merg la cimitir la ea, dar până aici e mai greu. Când am auzit de plecat acasă, m-aș fi dus la moarte, nu că mi-ar fi fost groază să grijesc pe mama mea, dar nu puteam concepe să ies din mănăstire. Atunci am spus și măicuței Zamfira și Părintelui că mă duc ca pe front la război, pe linia întâi. Maica Zamfira a zis: „Du-te Marina, că noi suntem alături de tine”. Când am ajuns acasă i-am făcut Sfântul Maslu, Spovedanie. M-am ocupat și de lucrurile de pe afară. A rămas sora mea cu mama să o îngrijească, boala era avansată deja. N-aveam calmante (morfină), decât algocalmin (dar ce să faci cu el la cancer la sân). Ziua eram la treabă, noaptea stăteam lângă dânsa și sora mea a rămas lângă ea. Se tot muta și la un moment dat a zis să o dea jos pe scăunel ca să-i fie mai ușor din cauza durerilor. Dar sora mea, fiind bolnavă, a scăpat-o jos. S-au speriat rău și au strigat amândouă la Părintele Arsenie. Și atunci, Părintele, în momentul acela, a fost acolo, îmbrăcat în veșminte preotești cu crucea în mână și a zis cuvântul pe care mi l-a zis mie când am plecat din Prislop: „Nu vă fie frică, că noi suntem alături de voi”. Și sora mea a ridicat-o pe mama în pat ca un fulg. Până când am venit eu, Părintele nu a mai fost, n-am fost vrednică să-l văd.

Am auzit odată că o călugăriță bătrână, când s-a mărturisit la dânsul, în timpul când o mărturisea Părintele, a văzut pe Mântuitorul, nu l-a mai văzut pe Părintele!

Când eram la masă [la Prislop] Părintele ne vorbea mult. Odată a vorbit despre Sfântul Serafim de Sarov și despre sfinții lui Dumnezeu:

- că sfinții lui Dumnezeu cui vrea să se descopere, se descoperă, cui nu, nu.

- că sunt sfinți cărora le rămân pe pământ sfintele moaște ca mărturie și întărire pentru noi în credință și beneficiem de minunile lor, purtare de grijă și ajutorul lor.

- sunt sfinți pe care nu-i știe nimeni că sunt sfinți.

- și sunt sfinți care sunt răpiți cu trup cu tot la cer.

Spunea Părintele despre Sfântul Serafim de Sarov, când mergea cu sora de la moară, ea mergea înainte și Sfântul în urmă. Când

s-a uitat sora de la moară în spate, l-a văzut pe Sfântul Serafim că mergea pe deasupra pământului ca la o jumătate de metru, în urma ei.

Și când a zis Părintele cuvintele acestea: „cui vrea să se descopere, se descoperă”, eu nu l-am mai văzut pe Părintele, ci am văzut ochii Mântuitorului. M-am uitat în jur să văd dacă a mai văzut cineva ce am văzut eu. Avea dumnealui ochi îndumnezeiți. Dar acei ochi nu i-am mai văzut. Și privirea dânsului de câte ori nu am întâlnit-o, dar așa ceva n-am mai văzut. Și m-am cutremurat!...

Într-o seară, după slujbă, a început Părintele și a vorbit, de ai fi zis că a coborât Sfântul Ilie. Au fost probleme personale, de-ale noastre, de-ale obștii, cu fiecare în parte și la toți ne-a sunat ceea ce ne-a vorbit. În trei ipostaze l-am văzut în seara aceea. Când a zis cuvântul acesta: „Mă, eu nu vă spun de la mine ce vă spun, ci ceea ce mi se spune să vă spun”. atunci l-am văzut în chipul Mântuitorului! Și după aceea, când a vorbit aspru, am văzut chipul Sfântului Ioan Botezătorul și al Sfântului Proroc Ilie. Trei ipostaze în seara aceea... m-am cutremurat. În final, am rămas, așa, rezemată de ușă, mai era o maică (Isidora). Părintele s-a întors spre noi și a zis: „Mă, ai văzut duhovnicie!”. Am zis: Vai, Părinte, să vă țină Dumnezeu cu sănătate”. Iar dânsul a zis: „Folosiți-vă, mă, că de nu, vă prăpădiți!”...

ICOANELE SFINTEȘC, NU AGRESEAZĂ

ÎPS Laurențiu Streza

Biserica Sf. Nicolae - Făgăraș, 3 noiembrie 2006

...Este un lucru pe care vreau să vi-l pun la suflet și să vă cer colaborarea dumneavoastră. Vom trece prin toate încercările, dar încercările au și un efect pozitiv. Ele ne fac să fim mai uniți și, mai ales, ele ne fac să ne apărăm bogăția spiritualității noastre, a Bisericii noastre, mai mult decât altădată. Este vorba de acea acțiune [scoaterea icoanelor din școli] pe care o fac unii – nu-i calificăm - și care se numesc „ortodocși”. Un om ortodox, care spune că Biserica Ortodoxă este discriminatorie, că nu lasă femeile să intre în altar și nu le face vrăji. Or, când se sfințește o biserică toată lumea trece prin Altar [inclusiv femeile]. Nu este nici o deosebire. Un om care spune că nu s-a dus la biserică pentru că biserica lui din oraș, din cartierul respectiv, a fost făcută fără autorizație, de aceea nu s-a dus la biserică. Și acel om este un profesor [de filozofie] care face mișcări din acestea, ca să se scoată icoanele din școlile noastre. Noi le-am dat pe măsură răspuns, dar vreau ca să aveți și dumneavoastră o opinie. Copiii sunt ai noștri; copiii nu sunt nici ai ministerului, nici ai profesorilor, copiii sunt ai credincioșilor. Deci, noi avem dreptul să sprijinim școala și mai ales să-i impunem școlii, nu ceea ce trebuie să se învețe pentru că este o programă pe care o rânduieste ministerul, dar să-i impunem educarea copiilor noștri. S-a încercat într-o vreme (și nu s-a prea reușit, s-a lăsat mai domol) cu o oră, așa numita ora de educație pentru sănătate. În ora aceasta, diabolic, sub masca sănătății, erau obișnuiți, sau învățați sau provocați copiii noștri, să facă lucruri urâte și să nu se îmbolnăvească de sida. Veneau în tot felul de porcării. Au intrat și în seminarele noastre. Când eram la Caransebeș, dacă o prindeam pe doctorița aceea... (a fugit imediat când a auzit că-s acolo), n-o spăla nici Dunărea cu ce-o

spălam eu. Și nu-i spuneam numai atâta: „Să-ți ajute Dumnezeu ca copilul dumnitale să pățească primul, să-ți facă supărare cu ce-i înveți”. Părinții ne dau nouă copiii să avem grijă de ei și noi îi învățăm pe copii să facă prostii. Îmi este și jenă să vă spun, dar știți despre ce e vorba.

De data aceasta, acest om inteligent [Moise] spune că, în momentul în care un copil care nu crede, e de altă credință, dacă primește o icoană, icoana pe el îl agresează, adică icoana îi face rău lui. Eu nu știu cum de nu-i agresează pe ei când intră în școală (că trec și eu deseori pe lângă intrările în școală, dimineața sau după-masa), când ies mai toți copiii cu țigările ascunse (și în țigări se strecoară și hașiș - narcotice) și tot felul de lucruri din acestea care bântuie prin școli. Nu se preocupă de toate acestea, de ordinea din școli, ci vor să se ia din școli tocmai ceea ce poate oferi ordine. Icoana, în primul rând, *icoana sfințește, nu agresează*.

Icoanele au o *valoare istorică*. Nu că sunt vechi (dacă privim icoanele din această biserică, ne impresionează; ele sunt atât de vechi, sunt din perioada lui Constantin Brâncoveanu), dar ele, de fapt, îmi aduc aminte toată istoria Mântuirii, de la Creație și până în viața cealaltă. În al doilea rând, ele au o *valoare estetică*, adică arta aceasta, darul (talantul) pe care Dumnezeu l-a dat Dumnezeu unuia, de a reda în imagini ceea ce nu se vede, dar datorită faptului că cel care nu se vede s-a făcut om, datorită faptului că a venit Hristos pe Pământ, noi putem să-l reprezentăm. Apoi, avem icoana Maicii Domnului, avem icoanele sfinților. Ce fac icoanele acestea? Priviți la ele și spuneți dacă vreun chip din icoană vă provoacă tulburare? Din contră, liniște, bucurie, e frumusețea dumnezeiască coborâtă pe pământ. Ce poate să ofere decât calm și o ambianță în care omul să se simtă ocrotit de Dumnezeu. Și mai este un lucru: icoana are și semnificație teologică. Ea coboară cerul pe pământ. Noi, stând astăzi la Liturghie, datorită acestei ambianțe din cadrul slujbei, ne simțim ridicați la cer pentru că a coborât cerul pe pământ. Ducem mai departe bucuria, din biserică acasă. Avem și acasă icoane, și se sfințește și casa noastră prin icoane și prin rugăciunile pe care le facem acolo. Cu atât mai mult se sfințește și școala în care învață pruncii noștri.

Icoana mai înseamnă, ceva extraordinar. Când ne raportăm la o lege, nu știm că există acea lege numai când o încălcăm. Autoritatea pe care o are legea este foarte restrictivă, restrânsă. Mă poate prinde pe mine dacă fac ceva rău afară, dar în casă la mine nu mă prinde. Eu mă pot ascunde de lege; sunt fel și fel de tipuri de acestea de a te ascunde de lege. Dar de Dumnezeu nu te ascunzi. Dumnezeu cunoaște gândul tău. După lege te poate pedepsi numai după ce s-a dovedit că tu ai făcut cu premeditate o faptă, dar nu știe ce ai în capul tău numai dacă declari. Dumnezeu însă îți cunoaște inima ta, îți cunoaște faptele tale, știe ce vei face nu numai ce ai făcut sau ce faci. De aceea, icoana oferă o autoritate dumnezeiască la toate legile și regulamentele școlare. Nu creează numai armonie și pace. Pe departe de a agresa, dar dă într-adevăr o constituție serioasă acestei armonii, o leagă cu Cerul.

În concluzie, să luați și dumneavoastră atitudine față de astfel de provocări. Să le mulțumim celor care ne-au provocat să ne apărăm și mai serios comorile acestea, pe care ni le-a lăsat Dumnezeu în Biserica noastră. Suntem fericiți că ne-am născut într-o asemenea Biserică, dar suntem și datori de a ne-o apăra așa cum se cuvine. Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți și să vă pregătiți să fiți după modelul Sfântului Nicolae. Fiecare dintre noi, chiar dacă nu ne cheamă Nicolae sau Nicoleta, să fim urmași ai sfântului, prin faptele noastre. Dumnezeu să ne binecuvânteze și să ne ajute!

Pr. Nicolae Dobre: ...Iubiți credincioși, dacă ne gândim bine, este ultimul an în care ținem hram în credința noastră, așa cum o știm noi, în țara noastră, așa cum o știm noi. Din 1 ianuarie intrăm în Uniunea Europeană și cine știe ce va mai fi. Preconizăm că vor veni peste noi oameni de diferite naționalități, de diferite credințe. Sfânta Liturghie este mărturia noastră, în fața lumii pe care cu teamă o așteptăm și care ne va pune în situații deosebite.

CE ESTE OMUL?

Ierom. Rafail Noica

Cuvânt bun, cuvânt mântuitor, cuvânt mângâietor cerem de la Domnul, cerem, Ție Doamne, cuvânt din tăcerile cele de Sus.

[Omul – animal îndumnezeit!]

sau [Omul – devenire dintru animal întru Dumnezeu]

Ce este omul? Este o problemă care m-a frământat mai ales din ultima perioadă a școlirii mele, când un coleg îmi spusese că știința a descoperit un pește care ar fi mai inteligent decât omul. Mai multe probleme mi s-ar fi pus atunci. În primul, rând i-am răspuns, că dacă e așa de inteligent, de ce nu face el avioane și radiouri, și îmi spune: pentru că nu are mâini și picioare. Ei, lasă-mă, că nici omul nu are aripi, dar zboară. M-am întrebat ce este inteligența, și dacă inteligența este ceea ce distinge omul de animal. Și până la urmă, ce distinge omul de animal? Nu găseam răspuns la întrebarea aceasta, și mulți ani n-am găsit până când nu mi-a dat Domnul, și, prin viața monastică și prin rugăciunile părintelui meu, am început să înțeleg.

Eu căutam să înțeleg care e diferența esențială între om și animal, fiindcă or cât de inteligent ar fi omul, dacă este doar mai inteligent decât cel mai inteligent animal, rămânem cu acest „mai”, și atunci, care este dovada că omul este om, și nu e tot un animal, dar mai dezvoltat? Și, până la urmă, ce este un om? De ce credem că omul este altceva decât animalul? Glasuri din lumea științifică spuneau că nici nu este, că e doar un animal, și s-au străduit, tovarășul Darwin și alții, să ne convingă să ne maimuțărăm împreună cu ei, spunând că venim din maimuță și că ne întoarcem în pământ, ca toate animalele.

Într-un târziu am înțeles, cu ajutorul Domnului, că omul, într-adevăr, este și un animal. Acest lucru îl vede și știința, dar, ceva mai

departe, știința, prin însăși definiția ei, nici nu poate zări, fiindcă e cuprinsă în limitele pe care și le-a impus: rațiunea, experimentele și așa mai departe. Fără intuiție, devine credibil ce zic mulți savanți, ziceau sau poate că zic încă: că, până la urmă, e numai pretenția omului, căci, fiind un animal mai inteligent, vrea să fie el buricul pământului, și, evident, dacă pisica (de exemplu) ar gândi ca omul, ar zice că pisicimea este cea mai inteligentă, cea mai mare specie pe pământ.

Nu! În Cartea Facerii se spune că Dumnezeu, care printr-un singur cuvânt - „Să fie!” - a făurit tot ce există, când a ajuns la cununa facerii, a stat și S-a sfătuit și a zis: „Să facem om, în chipul Nostru și în a Noastră asemănare”. De ce s-a sfătuit Dumnezeu, și de ce n-a zis: „Să fie om!”. Pentru că aceasta era altceva decât restul făpturii. Nu noi, din mândria noastră, ne socotim mai presus de animale, ci Dumnezeu, și prin Scriptură, și prin propria noastră intuiție, și nu mândrie, ne spune că așa a gândit El zidirea, și că omul este cununa zidirii

Dar în ce constă diferența între om și restul animalelor? Chipul lui Dumnezeu și asemănarea. Ce înseamnă chip al lui Dumnezeu? Iată că ne zămislim și ne năștem ca animalele, ne continuăm viața ca animalele; și nu zic asta într-un sens înjositor, ci o zic cât se poate de neutru; e o realitate. Și noi, ca animale [la nivel biologic], dacă nu respirăm, dacă nu mâncăm, dacă nu bem, murim. Însă omul e un animal care are un potențial pe care nici o altă făptură nu îl are. Chipul lui Dumnezeu în om este acel potențial prin care acest animal poate deveni un Dumnezeu. Omul este o devenire, începând cu viața biologică, animală, și devenirea omului e o călătorie în gândul lui Dumnezeu, e o călătorie dintr-o biologie [animal] într-o nestricăciune [dumnezeu]. De ce zic nestricăciune, pentru că biologia e *bună foarte*, că Dumnezeu în ziua a șasea și-a făcut CTC-ul înainte să se odihnească, și a văzut că toate erau *bune foarte*? Însă biologia se termină așa cum știm că se termină, iar prin căderea omului biologia a ajuns să termine și omul, adică să ajungă omul în pământul din carele a fost scos de către Dumnezeu. Catastrofă? Tragedie? Nu. Tragic, și toată istoria s-a umplut de atunci de tragic, dar refuz cuvântul „tragedie”, pentru că,

în Dumnezeu, tragedie nu există, și nu poate exista. Și din acest tragic, din catastrofa căderii, Dumnezeu, prin întruparea Lui, a scos pentru om așa o mântuire!! O! de-am înțelege-o mai adânc. Că cel puțin unul în istoria creștinismului, a izbucnit într-o zi zicând: „Fericit păcat care ne-a dobândit așa un Mântuitor!”. Într-un fel, mai cinstit este omul astăzi decât era, pentru că Mântuitorul nostru este Dumnezeu însuși întrupat, că un mădular al familiei, al speciei omenеști, este însuși Dumnezeu, făcătorul nostru. Să zicem totuși: fericit păcat? Știa acela ce zicea și nu zicea din neînțelegere teologică, dar n-a putut să nu irumpă într-un cânt de bucurie, însă, așa cum zice Pavel: „Atunci să fericeim păcatul? pentru că unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul?”. Nu, pentru că păcatul tot păcat este.

Știți ce e păcatul. O definiție mai teologică spune că păcatul este moartea, care lucrează în mădulele noastre. Păcatul este lucrarea minciunii. În Dumnezeu nu există minciună, minciuna este moarte, iar în Dumnezeu este numai viață. Păcatul nu are nici o slavă, dar mintea noastră rămâne în tăcere când observă minunile lui Dumnezeu. N-a putut să nu exclame acel părinte în felul acesta: „Fericit păcat”, dar nu ca să fericească păcatul, ci ca să proslăvească pe Dumnezeu, Care e de neînțeles, cu o putere și o înțelepciune de necuprins omului mai mult.

Om, deci, este un animal. Ne începem viața biologic, ca toate animalele, dar în noi este un potențial care ne dă cea mai mare inteligență și nu numai; omul e, calitativ, ceva cu totul deosebit. Câtă vreme am crezut - că am crezut tot ce mi s-a spus, mai ales la școală, am crezut în toată învățătura, inclusiv evoluționismul -, câtă vreme am crezut în toate acestea, m-a atras și aceea că însuși Darwin nu găsește o verigă între ultimul animal și primul om. Eu ziceam că veriga aceea nici nu există. Dacă e adevărată o evoluție, păi acolo se termină, la ultima maimuță. Dar acolo [la ultima verigă] este un salt, sau cum zice Avraam bogatului din Iad, e „o prăpastie peste care nu se poate trece”, nici de la animal la om și nici de la om la animal. Deși cădem și noi într-o viață animalică, prin lucrarea păcatului în noi, dar totuși păcatul niciodată n-a satisfăcut pe om, fiindcă omul rămâne totuși chip al lui

Dumnezeu, și, cumva, undeva, cândva, păcatul se va adeveri ca minciună, păcatul își va da arama pe față și omul va înțelege, sau nu va înțelege, dar va suferi, fiindcă nu asta mă poate satisface, nu minciuna, nu surogatul, nu altceva decât ce este gândul lui Dumnezeu.

Omul – chip și asemănare. Chipul lui Dumnezeu este ceva din alcătuirea a tot omul, care îl diferențiază radical de restul zidirii. Asemănarea este împlinirea acelui potențial, și adevăratul sens al vieții omului este acea călătorie până a dobândi asemănarea cu Dumnezeu. Sfinții au dobândit-o fiecare în măsura în care au dobândit-o. Nu sunt eu în stare să mă sor (singur Dumnezeu știe care e măsura), dar, în ei vedem ceva din acea asemănare, din acea îndumnezeire la care caută să ajungă omul, și de aceea avem atâtea vieți de sfinți.. Îndumnezeirea tot omul o caută, că își dă seama sau nu. O caută drept sau o caută păcătos. Până la urmă păcatul se poate reduce la un element esențial: îndumnezeirea fără Dumnezeu, auto-îndumnezeirea. Omul, când se vrea mare și tare, el nu-și dă seama, că nu vrea mai mulți bani sau mai multă faimă decât aproapele, ci el, undeva, ar dori să ajungă un Dumnezeu, și devine, în măsura în care înțelege el. Dracii sunt îngeri cu chipul lui Dumnezeu, care au căzut de la adevărata îndumnezeire în rătăcirea auto-îndumnezeirii. Există două căi, dar una e adevărată: cea pe care ne-a arătat-o Dumnezeu; cealaltă cale este ceea ce se numește păcat, și nu duce nicăieri - pe om [trup] îl duce înapoi în pământ, și sufletul în veșnică despărțire de Dumnezeu (hai să lăsăm de-o parte tot felul de chipuri reale sau imaginare, tigăile din iad și frigările, toate acestea care sunt într-o măsură și închipuirea noastră pe bază de ceva real), veșnica despărțire de Dumnezeu fiind iadul - fiindcă nici un suflet, nici un duh, nu a fost făcut de Dumnezeu cu chipul lui Dumnezeu, ca să rateze în halul acesta. Iadul este, dacă există așa ceva ca loc în lumea duhului, este locul celor ratați. Dacă omul este chipul lui Dumnezeu și în înfăptuirea finală, asemănarea, atunci ce este omul? Iată că adevărata antropologie, studiul omului, trebuie să treacă prin studiul lui Dumnezeu!

[„Ce este Adevărul” și cum Îl putem afla?]

Un gânditor englez, raționalist, Alexander Pope, zicea: „Nu cuteza pe Dumnezeu să-L cercetezi. Singurul studiu al omului este omul”. Bine, Mister Pope, într-un fel ai dreptate, Dumnezeu știa că ai dreptate și a făcut în așa fel încât să-ți dea și ție răspuns. Dumnezeu s-a în-omenit, și atunci, ca să studiem ce este omul, studiem pe omul Iisus. Iar dacă vrem să știm ce este un Dumnezeu, și de-a lungul veacurilor toate religiile au căutat să descopere ce este un Dumnezeu, tot la Iisus ne întoarcem. El este singurul și adevăratul Dumnezeu, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, precum El ne-a descoperit. Deocamdată las deoparte omenirea lui Iisus, care este de fapt studiul nostru, și zic că, dacă omul este chipul lui Dumnezeu, atunci de la Dumnezeu începe studiul nostru. Ce este Dumnezeu? Întrebarea este din start greșită, așa cum greșită a fost întrebarea lui Pilat: „Ce este Adevărul?”. Și Pilat, simțind, știind că nu există răspuns la asemenea întrebare, nici n-a mai așteptat răspuns de la Hristos, Care este Adevărul, și s-a întors și a plecat. Da, dar cine poate să pună adevărata întrebare, cui îi vine să zică în minte nu „ce este Dumnezeu?”, ci „Cine este Dumnezeu?”? Cine ar fi putut gândi, în străvechime, întrebarea: „Cine este Adevărul?”?

Omul, de la cădere, gândește obiectiv, știința se gândește știință obiectivă și cade în limitele unei îngrădiri care la nivel duhovnicesc este o erezie - îngrădirea între obiectiv și subiectiv. Ce este obiectivul, a fi obiectiv, a nu fi subiectiv? Este a mă referi la obiect, până la urmă. A nu fi obiectiv este a-mi stinge persoana, ca să mă conform cu obiectul. Îți prezint ție obiectul, așa cum este el în sine. Dar și științific este o rătăcire lucrul acesta. Toți marii savanți și marii gânditori zic, cu un oftat, că nimeni nu poate fi absolut obiectiv. Pe de o parte, fiecare vede obiectul așa cum îl vede el; n-ai încotro: tu ești un subiect! Pe de altă parte, subiectul este mai important decât obiectul! Ceea ce ei numesc subiect este persoana, este chipul lui Dumnezeu și potențial asemănarea. Să reduci pe Dumnezeu la un obiect? De ce? Ca să fii adevărat. Păi atunci căutarea este nu a fi subiectiv sau obiectiv, ci a fi adevărat. Ce ne dă Biserica (viața, nevoința drept înțeleasă a Bisericii)? Nevoința

de a ne des-pătimi. De ce? Ce e patima? Patima este un ecran, este un vâl pe care, zicea Sfântul Pavel, îl au iudeii atunci când citesc legea lui Moise, și nu înțeleg în lumina lui Hristos, că au acel vâl. Deci patima este un ecran, o oglindă deformatoare, o prismă strâmbă. Și atunci, cum putem să vedem obiectul - hai să zicem - corect (nu obiectiv)? Trebuie să-l vedem cum îl vede Făcătorul lui, și, de aceea, noi învățăm prin Biserică să ne despătimim, ca să vedem lucrurile cu ochiul lui Dumnezeu. Revenim iarăși la îndumnezeire. Până la urmă, nu este atât de important a vedea un obiect - asta este de folos mai mult pentru viața noastră pământească, cât este de important să ajungem să devenim ca Dumnezeu, să vedem ca Dumnezeu, să cugetăm ca Dumnezeu, să trăim ca Dumnezeu, fiindcă în acea gândire, în acea trăire, nu este doar o împlinire sufletească vremelnică, ci, în acea devenire ca Dumnezeu, vedere ca Dumnezeu, gândire ca Dumnezeu, se tănuiește, sau mai bine se descoperă însăși viața nestricăcioasă.

Viața nestricăcioasă, care, prin pronie dumnezeiască, prin rânduiala proniatoare a morții, face totuși ca tot omul și toți sfinții să moară, și astfel moartea pune capăt lucrării morții, lucrării care duce până la moarte, deci păcatul, cum zice Sfântul Pavel, nu mai este activ după moarte. Păcatul și-a istovit toate resursele cu moartea, iar dacă sufletul trăiește după moarte, apoi omul a revenit la nemurire. Ba și trupul ne este făgăduit să-l primim înapoi în ziua de apoi, tot prin pronie dumnezeiască. Învîind trupul din morți cu o înviere pe care o vedem în chipul lui Hristos înviat, el este un trup real (poftim, că a mâncat pește fript și un fagure de miere în fața ucenicilor, și multe alte semne a dat) și în același timp un trup care nu mai este supus legilor, îngrădirilor naturii, biologiilor, morții. Un trup care în a 40-a zi a putut, spre uimea apostolilor, dintr-o dată, să se ridice de la ei, și binecuvântându-i, să se ridice la ceruri și să șadă la dreapta Tatălui. O călătorie pe care Adam trebuia să o facă, și n-a reușit să o facă, s-a împotmolit, și a ajuns în Iad, în despărțirea de Dumnezeu, și de aceea, Biserica îl denumește pe Hristos „al doilea Adam”, Care *prin* moarte (și înviere) a făurit ieșire pentru om la viața veșnică (așa cum odinioară, *prin* Marea Roșie, a făurit trecere către Pământul Făgăduinței, pentru poporul

evreu). Prin moarte, Hristos însuși și-a vărsat sângele și a trecut prin Iad (că spunea: „Vine stăpânitorul lumii acesteia, și Mie nu-mi află nimic”), dar moartea n-a avut nimic în Hristos, n-a avut ce să muște în El. „Cel dintâi născut din morți”, cum Îl denumește Pavel, este Iisus, care nici nu a avut vreme ca trupul Lui să cunoască stricăciune, putrezire, și și-a putut relua trupul, sufletul acesta, care n-a putut fi ținut de lanțurile morții, și și-a reînviat trupul, și în a 40-a zi, cu trup cu tot, s-a dus la ceruri, undeva unde nici Ilie, nici Enoh n-au ajuns, și ne-a dăruit nouă (zice Hristos: „Eu sunt calea și adevărul și viața”), ne-a făurit cale către cele de sus, tuturor.

Când ziceam „ce este omul?”, ziceam că pe Dumnezeu trebuie să-l studiem. Dar nu să studiem, că doar obiectele se studiază. De aceea spuneam că persoana nu poate fi obiect de studiu. Omul însă gândește obiectiv după cădere. Obiectiv și subiectiv. Gândește în termeni de „ce este Dumnezeu?”, „ce este adevărul?”. Dumnezeu este un „Cine” și adevărul este un „Cine”. Părintele Sofronie într-o zi ne-a spus un lucru uimitor, chiar de mai multe ori. Vorbeam de cum a zidit Dumnezeu lucrurile, că noi trăim în trei dimensiuni (lățime, înălțime), dar sunt filozofi care spun că și timpul este o dimensiune, a 4-a dimensiune, căci un obiect în 3 dimensiuni, dacă nu are și o clipită de timp măcar, el nu există. Sunt o infinitate de dimensiuni, dar ultima dimensiune este *persoana*. Lui îi plăcea să întrebuințeze mai mult cuvântul „*ipostas*” decât „persoană”, cuvânt care, cândva, prin secolul al 4-lea cred, și-a însușit înțelesul de persoană (până atunci grecii poate aveau „*prosopon*”, care înseamnă „față”, cum avem și noi un Dumnezeu în trei fețe; limba română modernă a părăsit noțiunea aceasta, dar era și la noi „față”). „*Ipostas*” găsește părintele că este o noțiune mai deplină a persoanei. „*Ipostas*”, la origine, în greacă, însemna *substanță*. Ce este substanțial în cel care trăiește? Este tocmai persoana; persoana trăiește. Nu trăiește esența, nu trăiește omenirea, trăiește omul, fiecare om. Aceea este viața. Omenirea este acolo unde sunt mai mulți de un om.

[Omul – devenire întru Ființă] Dumnezeu = Ființa = Dragostea=Viața

[Dumnezeu Ființa]. Persoana nu este un obiect de studiu, nu se studiază, persoana se trăiește. Nu știi cum ar fi fost dacă n-ar fi căzut omul, dar, căzuți fiind, Dumnezeu ne vorbește și în graiul nostru, pe înțelegerea noastră, pe limba noastră, și ne dă și niște informații. Prima informație despre Dumnezeu a fost primul nume pe care și L-a dat în istorie. La rugul aprins, când Moise aude glasul Domnului: „Du-te și scoate din robie pe poporul Meu ales, Israel”, și se îndărătnicește, că nu se simte vrednic, zicând: „Cine să le spun că m-a trimis? Care Ți-e numele?” (că până atunci Israel cinstea pe Dumnezeul nostru, pe Dumnezeul părinților noștri, al lui Avraam, al lui Isac, al lui Iacov, care după vreo 400 de ani de robie în Egipt, probabil că rămăseseră mai mult pe post de amintire vagă, de mitologie), Dumnezeu zice: „t:*Eu sunt Cel ce sunt. Spune-le că 'Eu sunt' te-a trimis*”. Deci „Ce este Dumnezeu?”. „Dumnezeu este”. Punct. Acesta este numele Lui, iar noi, ce trebuie să fim? Trebuie „să fim” și atât. Dar ce înseamnă „a fi”? În viziunea comunistă, ateistă, Dumnezeu nu există. Da, poate că, într-un fel, Dumnezeu nu există. Dacă paharul acesta *există*, ce? Dumnezeu este ca paharul acesta? Când i-a zis Dumnezeu lui Moise: „Eu sunt cel ce sunt. Spune-le că 'Eu sunt' te-a trimis” am înțeles că „a fi” este altceva decât de „a exista”. Apoi am încercat etimologia cuvintelor. Am întrebat pe un profesor de limbi, „de unde vine cuvântul „exist?””. Îmi spune că din „ex sisto”. Eu vedeam pe acest „ex” care știu că înseamnă „a ieși din”, „a purcede din”. Mi-a spus că „sisto” este „cel ce este, „cel ce șade” propriu-zis. Tot la „este” revenim. Deci *existența* este ceea ce purcede din *Cel ce este*, și atunci mi-am dat seama că existența nu este decât o *devenire*. Dumnezeu bineînțeles că nu există, n-are nevoie de devenire. Iar *noi suntem o devenire întru a fi*, devenire întru ființă, cum zic unele filozofii.

Da, dar ce este ființa? Este Dumnezeu, Ființa cu „F” mare. O paranteză: nu înseamnă că prin „devenire întru Ființă” noi devenim Dumnezei [cu D mare], că

suntem cu început, suntem făcuți de Dumnezeu, dar conținutul vieții noastre, viața noastră va fi, în final, acea viață pe care o trăiește însuși Dumnezeu, și vom fi, zice Sfântul Maxim și alți sfinți, nu numai fără sfârșit (fiindcă viața este fără sfârșit, fiindcă nu există stricăciune, adică îmbătrânire, moarte, putreziciune, reciclare biologică), ci viață care trăiește veșnic la un apogeu de *încordare*, care, în același timp, este veșnică *odihnă*. Zic în același timp, adică și încordare, și odihnă, nu plictis veșnic. Sunt lucruri pe care nu le putem cugeta acum, în ramele strâmte ale existenței noastre, dar întru devenirea noastră, dea Domnul să ajungem toți acolo, și vom cunoaște lucrul acesta, viața lui Dumnezeu cea nestricăcioasă, cea fără sfârșit, cea veșnică cu adevărat, căci va fi viața noastră. Și această viață, acest „a fi”, va fi o plinătate care nu are „a exista”. „A exista” și atât este un mare plictis. N-avem toți experiența urâtului, când nu mai știm ce să facem, când nimic nu se mai întâmplă, când ce vroiam noi nu se mai întâmplă. Acesta e Iadul până la urmă, într-o mică măsură. „A fi”, este în același timp o totală împlinire, o bogăție nesfârșită, înțelepciune nesfârșită, și tot ce este Dumnezeu este plinătatea lui „a fi”. Și aceasta îl diferențiază de „a exista”. Nu numai atât, zice Sfântul Maxim, fiindcă viața pe care o primim este fără început, devenim ca și fără început. Nu vom fi esențial fără început și nefăcuți. Dar viața pe care o vom trăi este viață fără început și vom fi ca și fără început. Și asemănarea cu Dumnezeu va fi până la totală identitate. Și totuși nu vom fi Dumnezei, ca Dumnezeu după fire, dar totuși nimic nu ne va lipsi și vom fi identici cu Dumnezeu până la totală identitate.

[Dumnezeu Dragoste]. Mai rămâne un lucru pe care înadins nu l-am pomenit. Am spus că Dumnezeu este, și că omul, în devenirea lui, va putea zice și el: „Prin harul Tău, Doamne, eu sunt”. Acesta e numele lui Dumnezeu, pe care omul, nu prin calea propriei închipuirii, ci prin cale de Dumnezeu rânduită, va dobândi acest „eu sunt”, și și-l va putea pe drept atribui. Dumnezeu a spus prin Moise: „Eu sunt”, și îmi vine să zic (este o propoziție pe care a completat-o de-abia după întruparea Lui, la 1500 de ani după Moise), îmi vine în gând ce ne spune Sfântul Ioan, de Dumnezeu cuvântător, în prima sa epistolă: „*Dumnezeu dragoste este*”. Acum avem un nume mai deplin

al lui Dumnezeu. Dacă vrem să întrebăm ce este Dumnezeu, poftim, Dumnezeu dragoste este. Atunci ce este omul? *Omul este dragoste*. Și dacă dragoste nu este, nimic nu este. Ce este dragostea atunci? Obiect de studiu deocamdată. Studiul adevărat este nevoința Bisericii. O! de-am înțelege drept această nevoință, ca să ne-o însușim drept! Nu e vorba numai de a bate mătânii și de a, știu eu, de a nu mânca, nu bea, nu dormi. Nevoința este o lucrare a gândului omenesc, care încearcă să pătrundă, pe căile de Dumnezeu rânduite, în gândul lui Dumnezeu, pentru ca să gândim ca Dumnezeu, ca să vedem ca Dumnezeu, ca să trăim ca Dumnezeu, ca să înțelegem ca Dumnezeu. Iar tot ce este nevoință trupească, îmi vine să zic că este suportul material pentru această nevoință.

Dar atunci, ce este dragostea? Dragostea a fost poate, de-a lungul istoriei, obiectul celor mai mari confuzii. Și, dacă toată căutarea omului o reducem (nu prin duh reducăționist, ci prin esențializare) la un singur element, la dragoste se reduce căutarea omului. Vedeți că cea mai mare ispită care bântuie pe tot omul, și care acum se dezlănțuie la nesfârșit, este *curvia*. De ce? Este, sub formă de păcat, surogatul dragostei, în forma, în măsura și în limitele pe care Dumnezeu le-a rânduit pe pământ. Această împreunare este una din expresiile iubirii întru Iubire, persoană către persoană, iubire ipostatică. Nunta este această împreunare prin care, dintr-o iubire care își are și o expresie trupească, biologică (expresie *bună foarte* și care întru toate îngână cele duhovnicești), trebuie să se zămislească, fie și după cădere, omul, care e chipul lui Dumnezeu, și potențiala asemănare.

Ce este dragostea? Îmi vine să zic că nu știu, și Dumnezeu să vă, și să ne lumineze ce este. Dar, dacă m-am angajat pe terenul acesta primejdios, să încerc să dibui ca să spun câteva cuvinte. Cred că putem să luăm ca model chipul lui Hristos pe cruce. O! numai și pe El să-l înțelegem drept, ca expresia culminării iubirii, căci El însuși zice: „mai mare dragoste nu are nimeni decât aceasta, ca unul să-și pună viața pentru prietenii săi”. Cine sunt prietenii lui Hristos? „În primul rând, zice, „voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce poruncesc vouă”. Dar Hristos ne-a zis să iubim și pe vrăjmași. Hristos însă, nu

poruncește ceva ca noi să facem, ci poruncile dumnezeiești sunt o descoperire a ce este Dumnezeu însuși [fie că este Hristos întrupat, fie că este Hristos născut în inima noastră]. Dacă am parafraza cuvântul lui Hristos: „Iubiți-vă vrăjmașii!”, am putea zice: „Eu, Dumnezeu, îmi iubesc până și vrăjmașii”. De ce iubește Dumnezeu pe vrăjmași? Există o limită a dragostei lui Hristos? Eu aș zice că Dumnezeu nu se: *are* dragoste (căci ceea ce ai, poți să pierzi), ci Dumnezeu *este* dragoste, și aceasta [dragostea] nu se schimbă niciodată. Că suntem prieteni sau că suntem vrăjmași, că ne cheamă Ioan sau Petru, sau Iuda, dragostea lui Hristos rămâne neclintită.

Dacă vă uitați bine, o să vedeți în cele patru evanghelii, mai ales în seara Cinei celei de Taină, de câte ori și în câte feluri a încercat Hristos să rupă și zăpădă înscrisului pentru Iuda, zăpădă prorocesc, așa cum a rupt zăpădă prorociei pentru neniviteni, în zilele prorocului Iona, când Iona a propovăduit ninivitenilor: „Veți pieri cu toți, și cu vite cu tot, dacă nu vă pocăiți”. S-au pocăit și n-au pierit. Deci, a zăpădănit Dumnezeu propria Sa prorocie, din dragoste, atunci când prorocia Lui era în dezavantajul omului, iubita sa făptură. Așa a vrut să zăpădănicească și prorocia față de Iuda. Vedeți primele stihiri din Sfânta Joi, la cele 12 Evanghelii. După prima Evanghelie este o serie de stihiri, și fiecare stihiră arată în ce fel, în ce alt fel a mai încercat Hristos să scoată pe Iuda, să-l trezească pe Iuda, doar să scoată un cuvânt din Iuda, prin care Hristos ar fi putut zice: „Fie ție după credința ta” sau „Iartăți-se păcatele”, sau altceva, ca să se șteargă, ca să rupă zăpădă. Când spun „ca să rupă zăpădă”, mulți dintre voi știți că citez Troparul din post, din ceasul al șaselea: „Cel ce în ceasul al șaselea ai rupt zăpădă osândii lui Adam în Rai”. Hristos e rupătorul zăpădelor care sunt împotriva noastră.

[Dumnezeu Viața]. Un singur lucru gândește dragostea lui Dumnezeu: *viața* (și dacă e moarte, apoi e înviere). Însă există un dar pe care Dumnezeu l-a pus în făptura cuvântătoare, în înger și în om, cel mai înfricoșător din toate darurile: **libertatea**. Dumnezeu însuși, nu-și permite, din dragoste – paradoxal - să stabilească, să silnicească libertatea făpturii. Darul acesta face că omul (ca și îngerul) are

înfricoșătoarea posibilitate, să zică, în final, lui Dumnezeu: „Bine, dar eu nu vreau”. Prin aceeași logică, omul are aceeași libertate să zică și iadului: „Bine, dacă vrei așa, dar eu nu te cred”. În cartea „Infernul”, a lui Dante [parte a Divinei Comedii], e vorba de pogorârea unui personaj în iad, călăuzit cred că de îngerul lui păzitor, care îi arată chinurile iadului. Trecând prin poarta iadului, peste poartă este scris: „Părăsiți orice nădejde, toți cei care intrați aici”. Și eu zic: ”Iată glasul iadului”. Ce zice „Dumnezeu prin Siluan? Zice „Nu, nu părăsiți nădejdea”, ci „Ține-ți mintea în iad, dar nici acolo să nu deznădăjduiești”. Și, într-o clipită, iadul s-a destrămat pentru Siluan și pentru toți cei care urmează cuvintele lui Dumnezeu. *Iadul, în sine, nu are realitate. Iadul este apogeul minciunii.* Dacă vreți, în limbaj postmodern, calculatorica ne oferă o expresie: *realitate virtuală*. Linia păcatului e exprimată iarăși de o expresie post modernă: *identic natural* (avem, în industria alimentară, aceste E-uri în mâncăruri și expresia „substanțe identic naturale” - o traducere proastă din engleză: „identical natural”, adică, în cel mai bun caz, „identic cu natura”, dar totuși nu e acela natural), care e altă expresie, altă parafrază și alt sinonim al cuvântului minciună. *Păcatul e un identic natural, dar nu natural, nu este firea pe care Dumnezeu ne-a dat-o. Iadul este realitate virtuală. Dacă scoți ștecherul din priză s-a dus. Care e ștecherul? Este lucrarea minciunii, este mândria.*

Ce este **mândria**? O să încep prin căderea primului căzut, îngerul cel mai mare și cel mai frumos, Lucifer, care a devenit Satan, adică vrăjmașul. Avem un chip al lui și al căderii lui, în cartea lui Isaia, în prorocia despre împăratul Vavilonului (dar, în transparență, vedem căderea primului înger). Zice acest împărat al Vavilonului: „Fi-voi ca cel prea înalt, pune-voi scaunul meu mai presus de ceruri”. Și așa gândea și primul înger. A vrut să fie ca Cel Preaînalt, lăsându-se îmbătat de propria sa frumusețe, de Dumnezeu făcută, de Dumnezeu dăruită lui, în loc să mulțumească lui Dumnezeu, așa cum fac sfinții și sfinții îngeri. [...] În asta se arată și dragostea lui Dumnezeu, și greșeala îngerului: a fi ca Dumnezeu. . . Nu în concurență, nu într-o împotrivire, nu în contrare, care implică și ură, ci în smerenie, care este poartă deschisă iubirii,

și, pentru aceasta, din bun început, părinții au îndrăgit smerenia, ca obiect al nevoinței.

Smerenia trebuie înțeleasă prin definiția pe care am dat-o mândriei: mândria e minciună și este contrariul lui Dumnezeu, deci ură, egoism, închidere în sine. Smerenia este, pe de o parte, realismul duhovnicesc. Eu sunt ceea ce m-a făcut Dumnezeu să fiu. Atât, nu mai mult, dar nici mai puțin. Aceasta tot smerenie este, fiindcă acesta este realismul; aceasta e realitatea. Dumnezeu m-a făcut chipul slavei celei negrăite. Păi, frați și surori, să așteptăm noi moartea noastră pentru ca altul să ne cânte „chipul slavei negrăite sunt, măcar că port ranele păcatelor”. Hai acum să întemeiem, să înfăptuim în noi acest chip al slavei lui Dumnezeu. Aceasta e nevoința Bisericii, pentru aceasta ne spovedim, ca să ne lepădăm de păcate. Noi nu ne lepădăm, ni le asumăm. În spovedanie ne asumăm păcatul. Aceasta este. Când se spovedea, cineva spunea: „Părinte, mi-e rușine să-ți zic toate acestea, dar ăsta sunt, n-am încotro, ăsta sunt”. Aceasta este smerenia: nu o manieristică, nu un fel corect de a fi, sau de a afișa, mai ales, ci realismul.

Apoi, părintele Sofronie spunea „smerenia este acea calitate a iubirii dumnezeiești care se dă celui iubit, fără întoarcere asupra-și”. În gândul de a-și pune scaunul mai presus de Ceruri și să fie și el ca cel Preaînalt, era o respingere a celuiilalt, și nu mai era un „cel iubit”, ci „cel iubit sunt eu, și nimeni altul, și de mine n-are nimeni loc în mine”. Smerenia este o deschidere tuturor, până și vrăjmașilor. Domnul să ne arate că avem nevoie de chibzuială în istoria asta sălbatică și mincinoasă. Că nici Hristos la început nu se încredința nimănui, cum zice evanghelia Sfântului Ioan, că știa ce este în om, și nu avea nevoie ca altul să spună ce este în om. Dar a venit clipa când a socotit să se încredințeze omului, și în mai puțin de 24 de ore era pe cruce. Dar Hristos a rămas neschimbat. [...] Căci Dumnezeu dragoste este. Dumnezeu nu are, ci este dragoste. Crucea este culminarea dragostei, o dragoste care nu se oprește nici de la chin, nici de la însăși moartea, pentru că se dă celui iubit deplin, fără nici o rezervă. Hristos n-a păstrat nimic. În gloata care urla, ducându-l la cruce, s-a găsit și cineva care să plângă pentru El, pentru Iisus, și se întoarce către ele și zice: „Nu pentru

Mine să plângeți, fiicele Ierusalimului. Plângeți pentru voi și pentru fii voștri”. De ce? Pentru că adineauri a strigat în nebulia lor, gloata: „Fie sângele Lui peste noi și peste fii noștri”. Au chemat sângele Mântuitorului ca blestem asupra lor și asupra fiilor lor. Și Hristos a stins blestemul, a vrut să-l stingă. A spus: „Plângeți pentru voi și pentru fii voștri, nu pentru Mine”. Nici atunci Hristos nu avea ceva în Sine, pentru Sine. Tot pentru alții se gândea. Și când L-am înălțat pe cruce, de pe cruce a strigat către Tatăl: „Părinte, iartă-i că nu știu ce fac”. Compătimea cu dobitocia noastră, decât să-L doară pentru durerile Lui. Una din așa-zisele pricesne pe care le-am auzit în Biserică, este aceea în care se spune: „O, vai, ranele Mele, cum mă dor!”. Am trăit-o, când am auzit-o prima dată, ca pe o hulă. Dacă ar fi zis: „O, vai, ranele tale, cum mă dor!”, L-aș fi recunoscut pe Hristos. Dar în vorbele: „O, vai ranele Mele, cum mă dor!”, nu-L recunosc pe Hristosul nostru.

Hristos este dragoste, de nimic micșorată, de nimic clintită, de nimic împutinată. Fiindcă dragostea Lui, că este viu sau mort, tot dragoste este. Și ne-a arătat o taină: această dragoste nu poate fi ținută de moarte, și moartea a pierit, și iadul i-a vărsat pe toți pe care îi avea în pânțele lui, și are să o mai facă odată în ziua de apoi, care se apropie. Dragostea lui Dumnezeu a fost trăită cu brio, cum am zice noi astăzi (cuvântul brio e ieftin în contextul acesta), de către toți ucenicii, mai ales în primele trei veacuri, dar și până astăzi. Dragostea ca – **viață**, când această dragoste trăiește în măduarele omului, nici chinurile nu o pot împutina, nici moartea nu are dinți să o muște.

Iertați-mă, dar vreau să atrag atenția încă la un tropar pe care îl cântăm în Miercurea Mare, din Săptămâna Mare – Troparul Sfintei Casiana: „Femeia cea păcătoasă, simțind dumnezeirea Ta, a spus: <<vai mie, că noapte întunecată și fără de lună a fost viața mea>>”. Doar atât îmi amintesc, dar fiți cu luare aminte la aceasta. Mucenicii, fiind pătrunși, presimțind ca și femeia cea păcătoasă, Dumnezeirea lui Hristos, s-au umplut de harul acestei iubiri, și chinuri și moarte n-au putut să-i mai schimbe. Și au murit cu slavă, și trupurile lor, în loc să fie hoituri și mortăciuni, ne sunt moaște. În Vechiul Testament, tot ce era mort, era spurcăciune. Dacă omul trebuia să-și facă datoria față de părinții

lui și să-i îngroape când mureau, trebuia să se spele, o zi întreagă, 24 de ore, n-avea voie să intre în biserică să nu spurce cele ale vieții, cu cele ale morții. Astăzi, dacă nu avem moaște de mucenici sau de sfinți pe altarele noastre, atunci altarul nu este sfințit, și nu putem sluji liturgia. Vedeți, între altele, cum s-a batjocorit moartea de către Hristos. Că și oamenii (oameni păcătoși) au putut deveni ca Hristos, și au făcut făgăduința Domnului, adică cele ce a făcut Hristos, și probabil, dacă ar fi să comparăm, mai mari decât acestea.

Călugăria, drept înțeleasă și drept trăită, este o mucenicie de o viață întreagă. „Mucenic” vine de la „muncă”, care în româna veche însemna „chin”, acum a devenit „lucrare”, „lucru”. Cuvântul „muncile Iadului” e un cuvânt slavon. Sinonimul grecesc este „martir”. „Martir” înseamnă „martor”, etimologic vorbind. Martor a ce? Martor al unei **Vieți**, care nu poate fi atinsă de nimic din lumea stricăciunii, a morții, a minciunii, a mândriei. Care mândrie este, ziceam, acel ștecher, pe care, dacă-l scoatem din priză, s-a dus cu toată realitatea virtuală a tot ce nu este Dumnezeu. De ce zic „virtuală”? Iadul nu de Dumnezeu a fost făcut, Dumnezeu a făcut numai lucruri bune și bune foarte. Deci tot ce este în afara lui Dumnezeu este numai o realitate virtuală și are putere numai asupra acelor care trăiesc în virtualitatea mândriei, a minciunii. Nevoința creștinului este de a ieși din această virtualitate. Martir, adică „martor”, martor al acestei Vieți. Martori cu adevărat au fost cei a căror mărturie a fost curată. Între cei 20.000 de mucenici de la Nicomedia, un nume se pare că nu a fost înscris ca mucenic. De ce? Pentru că în drum spre martiriu, a sfâșiat de pe un perete Decretul Cezarului, ca să prigonească pe creștini. Greșeala lui este că de acum încolo, el putea fi pedepsit de Cezar, așa cum socotește Cezarul, pentru faptul că s-a împotrivit Cezarului. El a purtat o mărturie felului în care Cezar cezărea asupra poporului lui. Și mărturia lui pentru Viața nestricăcioasă nu era curată. Aceasta trebuie să o avem în minte, că „a mărturisi”, în română, se confundă cu „mărturie”, „a purta mărturie”, „a fi martor”. Înseamnă să fi martor acelei Vieți care trăiește în mădularele omului, care nu poate fi biruită, după cum zice Hristos, lui Petru: „Și aceasta este Biserica, pe care porțile Iadului nu o vor birui”.

Omul caută crucea lui Hristos

Cred că vin zilele când viața noastră trebuie să fie curată. Curată nu înseamnă că păcătuim pe ici pe acolo. Măcar gândirea noastră să fie dreaptă, să fie integră, să fie deplină. Că dacă nu, riscăm să fim înhățați de valurile, tsunami-urile post-moderne. Adevărata viață culminează cu crucea, paradoxal. Dar oare Biserica nu spune: „Bucură-te cruce, de **viață** făcătoare”. Cum „de viață făcătoare”, când Dătătorul de viață a murit pe ea? Trupul nu e totul, trupul a fost obiect de jertfă, și ni l-a dat ca împărtașanie, și sângele vărsat, la fel. Pentru ca și noi, mâncând trup și sânge, sub formă de pâine și vin, că știe că nu suntem canibali, mâncăm trup și sânge care au cunoscut înviere. Și de aceea mâncăm **viață veșnică**, cum zice Hristos.

De când am fost hirotonit duhovnic, am auzit de foarte multe ori de la tineri, spovedanie de genul acesta: am încercat cele trupești sau cele trupești i-au încercat pe ei, și ori zic: „Dar n-am mers prea departe, sau până la capăt sau am mers până la capăt”, sau, cum spuneau câțiva: „O, părinte, când am avut prima dată experiența aceasta, după aceea m-am gândit: Asta a fost tot?!”. Două lucruri vreau să mai zic:

1. Asta a fost tot? Da, sigur, asta a fost tot; tu căutai dragostea, iar trupul, săracul de el, asta a fost tot ce ți-a putut oferi. De ce? Pentru că, în sine, nu este decât o funcție biologică și mai mult nu poate. E o funcție biologică pe care minciuna o învăluie într-un întreg misticism al trupului, și chiar sufletesc. Cauți împliniri sau mai știi eu ce. Cei care au avut experiența, așteptând lucrurile acestea, au rămas dezamăgiți. Adică, am fost amăgiți și suntem amăgiți, în măsura în care ne pot atrage peste măsură lucrurile acestea.

2. Până la capăt. Voiam să mă concentrez mai ales pe cuvântul acesta: „prea departe” sau „până la capăt”. Dragostea are nevoie să meargă până la capăt, și pe latura aceasta ne poticnește vrăjmașul și întuneacă pe om, și merge până la așa-zisul capăt al apropiierilor trupești, în legea lor, în limita lor, bune foarte, și de o deosebită frumusețe, dacă

am avea destulă des-pătimire, ca să vedem cu ochi curat toată lucrarea aceasta a zămislirii chipului lui Dumnezeu, fie și după cădere.

Până la capăt; dragostea nu poate să se dea decât până la capăt, nu poate. Nu că nu poate, dar înțelegeți că este în firea ei, este un foc mistuitor, care îl mistuie pe însuși Dumnezeu. El se mistuie pe sine fiindcă El este dragoste. Și dacă este vorba în istorie, într-o istorie în care lucrurile culmină cu moartea, atunci până la moarte se lasă mistuit de dragoste și se lasă mistuit de dragul celor iubiți. Și când zice pe cruce: „Părinte, iată-i că nu știu ce fac!”, tot nu de ranele Lui se tânguia, ci se tânguia de ranele noastre, de întunericul nostru. Că nu știu bieții aceștia întunecați, că pe singurul lor adevărat prieten îl omoară. „Însă Eu muri-voi pentru ei, și prin moartea aceasta voi găsi altă cale spre a-i mântui, dacă n-am găsit răspuns de ascultare și de dragoste în ei; prin ura lor și prin criminalitatea lor, Mă las Eu, Dumnezeu nemuritor, omorât, și prin aceasta, prin jertfa aceasta, voi strica lucrarea morții și a iadului, și tot îi voi mântui!”.

Însă, bineînțeles, adaugă cei care vor: „Dă-ne Doamne să voim, și să voim mai deplin”. Marea erezie este felul în care înțelegem noi crucea, și zicem: ”A, îmi port crucea!”, adică am multe de suferit. Echivalăm crucea cu suferința. Erezie! Crucea este dragostea, dragostea dusă - să cităm - „prea departe”, dragostea dusă „până la capăt”, dragostea adevărată, care nu are nevoie de acea împlinire trupească, bună foarte, pe care o poate trăi în legea ei și în limitele ei. Dar trebuie să meargă dincolo de aceasta. Crucea este acel lucru pe care omul îl dorește. Și atunci când omul ajunge în păcat, până la acel capăt unde se „dez- amăgește” - și o, doară de s-ar dez-amăgi! – dar, dezamăgit fiind, crede că n-a fost destul, și caută altă experiență, caută altă persoană. Încearcă din ce în ce mai mult, și riscă să se împotmolească în ale păcatului, în ale minciunii, în ale întunericului, până la capăt.

Mă veți crede dacă vă voi spune că omul caută crucea lui Hristos? Și nimic altceva. Domnul să ne lumineze, și atunci vom putea cânta: „**O, cruce de viață făcătoare!**”.

Nota red.: înainte de a citi acest articol, pentru a nu avea nedumeriri, este bine a citi „Cosmologia divină...” a aceluiași autor, în numărul trecut al revistei

CELE 5 MINUNI CEREȘTI GEOCENTRICE

Pr. Dan Bădulescu

„Povesti-voi *toate minunile Tale*” (Psalm 74, 2).

„Răspunde-voi întrebării *de-nceput*. Câte am auzit și am cunoscut, și câte părinții noștri ne-au povestit nouă, vestind laudele Domnului și silele Lui și minunile Lui pe care le-a făcut. Câte a poruncit părinților noștri, ca să le arate pe ele fiilor lor; pentru ca să cunoască altă rudă [neamul ce va să vină]. Fiii ce se vor naște, și se vor scula și le vor vesti pe ele fiilor lor”. (Psalm 77, 2-8)

Așa trebuie să facem, cu atât mai mult noi, creștinii, să povestim minunile Domnului, minuni prin care se arată slava și puterea Sa. Și printre aceste minuni se numără și cele care, fiind legate de mișcări ale corpurilor cerești, le putem numi fără greșală „minuni cerești”. Dar pentru a înțelege minunea, adică depășirea legilor firii, trebuie mai întâi să cunoaștem aceste legi, în cazul nostru cosmologia scripturistică și patristică, adică cea Bisericească, ce are ca temei descoperirile Duhului Sfânt. Universul, forma și dimensiunile lui, alcătuirea, pozițiile și mișcările corpurilor cerești sânt lucruri mai presus de simțurile și mintea omenească. Dacă acceptăm ca adevărat acest lucru, și este vădit că așa stau lucrurile, vedem că omul singur nu ar putea niciodată cu doar propriile puteri senzoriale și intelectuale să pătrundă și să înțeleagă aceste lucruri. Dar Dumnezeu nu l-a lăsat nici în această privință să orbacăie în hățișul ipotezelor, ci l-a ajutat să priceapă pe cât îi este omului cu putință, și mai ales de folos pentru mântuire. Modalitatea acestei lucrări este descrisă în cărțile tradiționale apocrife de cronologie bisericească numite *Cronograf*. Potrivit acestor surse

vrednice de crezare, primul om

care a primit descoperirea așezării și mișcării corpurilor cerești, deci a cosmologiei și astrologiei a fost cel de-al treilea fiu al lui Adam, Set, în jurul anului 300 de la Facerea lumii:

„Și se alese Sith <om> blând, bun și înțelept și drept lui Dumnezeu. Acesta <Sith cu> înțelepciunea sa *a pus nume celor șapte planete ale cerului și-a priceput și cum se întoarce cerul*”.

„Set, întru răpirea sa de îngerul, a văzut așezarea făpturii celei de sus, frumusețea cerului și mișcarea acelor. *Alergarea soarelui și a lunii și a stelelor, tocmirea cereștilor semne, care se numesc planete și lucrările acelea le-a cunoscut și multe lucruri nevăzute a văzut și pe cele neștiute le-a știut, patruzeci de zile învățându-se de îngerul acela...*

De crezut este și aceasta, că Adam și Set după înțelepciunea și cunoștința ce li s-a dat lor de la Dumnezeu, *au așezat anul în zile și în săptămâni și în luni și i-a învățat pe oameni știința înconjurării anului și numărarea zilelor și a săptămânilor și a lunilor și a anilor*”.

Cel care îl inițiază pe Set ar fi fost descoperitorul tainelor, Arhanghelul Gavriil. Să observăm și modul suprafiresc al acestei inițieri, înălțarea la cer însemnând și un punct de observație necesar și observării senzoriale, nu numai celei duhovnicești și mentale. Apropos de aceasta, unul din argumentele cele mai solide pe care se sprijină argumentația heliocentrică, este al „observării mișcării de rotație a pământului (și eventual al tuturor planetelor) în jurul soarelui efectuată din cosmos, fie de către sateliți, fie chiar de către astronauții aflați la bordul navelor spațiale”. Ne amintim în acest sens de argumentele similare cu care cosmonauții sovietici afirmău că nu l-au întâlnit pe Dumnezeu (scris de către ei în chip hulitor cu minusculă) nicăieri în spațiul cosmic.

Revenind, putem cu ușurință demonta, ca și în cazul unei alte celebre dovezi „științifice”, așa-zisul pendul al lui Foucault, temeinicia acestor observații. Arhimede ar fi zis „Dați-mi un punct de sprijin și răstorn universul”. De aici înțelegem cât de important este ca să avem acest punct de observație absolut stabil, nemișcat. Cine ar putea crede că navele spațiale ar fi atins cu siguranță această poziție? Și cât timp ar fi putut să o și mențină? O cât de mică deviere de la acest fragil

echilibru ar fi dus la o mișcare a punctului de referință, și atunci pământul nemișcat a părut a avea rotațiile respective. La care să adăugăm și faptul că mințile acelor astronauți erau deja îndoctrinat din pruncie cu modelul geocentric și cu aceste prejudecăți nu puteau nicidecum să vadă, să accepte și să priceapă că acel punct de sprijin fix este chiar Pământul.

Însă cu Set lucrurile nu stăteau așa. Indiferent dacă ele a fost ridicat ca Sf. Apostol Pavel până la al 3-lea cer, sau în alt cer, el nu a folosit motoare și nave omenești, ci a fost purtat de forțele îngerești ale Arhanghelului, ce poate, printre altele, să străbată orice distanță într-o clipită, și, cu siguranță, să și obțină o poziție de observație stabilă/staționară, de felul celei de care am pomenit.

Aceste cunoștințe s-au transmis apoi, pe calea tradiției, în moduri diferite, pe care nu le vom aborda acum. De reținut este faptul că în această filieră intervine și patriarhul Avraam și cel mai important, proorocul Moise. El a început Cartea Facerii, acea *alfa* a Sfintei Scripturi, tocmai cu cosmologia, fără să intre neapărat în detalii astronomice. Mai târziu, cunoștințele sale au fost preluate, în antichitate, de gânditorii și astronomii greci din Elada și Egipt, în rândul cărora a strălucit, mai mult ca toți, Ptolemeu. În momentul apariției Bisericii creștine, Părinții au preluat din aceste cunoștințe ceea ce au fost insuflați de la Duhul, și așa au continuat și în secolele următoare, stabilind astfel o cosmologie și astronomie bisericească. Se știe că această cosmologie tradițională a fost atacată și răsturnată în apus începând cu sec. al XV-lea, și treptat ea practic a dispărut în uitare. De aceea vom încerca aici, pe scurt, o recuperare și recapitulare a ei (vezi **anexa**).

1. Echinocțiul de primăvară și mișcarea plantelor și stelelor în zilele III-VI ale zidirii lumii văzute

Prima minune de acest fel a fost descrisă de către Matei Vlastare și se referă la momentul echinocțiului de primăvară din zilele 1-6 ale zidirii lumii văzute, cu precădere la zilele 4-6. În modul normal al

mișcărilor celeste, echinocțiul este determinat de o anumită poziție a soarelui aflat în mișcarea sa anuală în jurul pământului și [în mișcarea sa] prin zodii. El ține doar o zi, iar deja a doua zi duratele se schimbă; în cazul nostru, al echinocțiului de primăvară, ziua începe să se mărească, soarele se deplasează deasupra ecuatorului pământesc și intră mai departe în zodie spre apus.

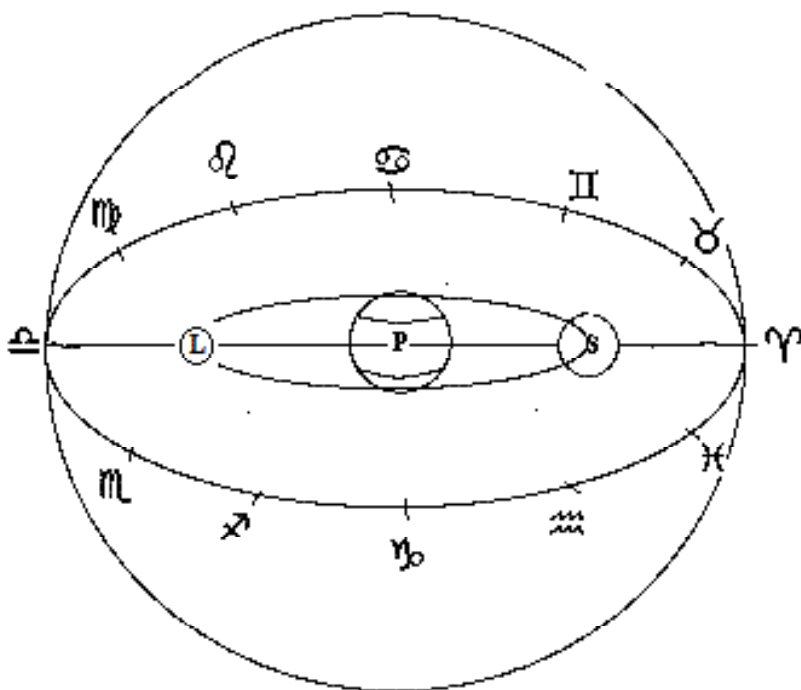
Mișcarea soarelui

„Se observă lesne că soarele ia parte la mișcarea comună sau zilnică a globului cerului în direcție dela răsărit către apus și produce așa o schimbare perpetuă între zi și noapte. Dar observatorul atent află fără greutate și aceea că soarele, pe lângă această mișcare zilnică, trebuie să mai aibă și o mișcare proprie, cu mult mai lentă în direcție dela apus spre răsărit, așadar opusă mișcării sale zilnice... În prima zi a primăverii (echinocțiul de primăvară) soarele răsare în punctul estic, trece în înălțimea ecuatorului prin meridian și apune în punctul vestic. Atunci el trebuie să stea în ecuator, și aceasta are urmarea că arcul său de zi și de noapte sânt asemenea, și pretutindeni pe pământ asemenea ziua și noaptea”. (prelucrare după prof. C. Popovici)

Iarăși, în mod normal, perioada incipientă a lunii este luna nouă, poziție de conjuncție a lunii cu soarele, în care luna este pe aceeași parte cu soarele (dar nu riguros aliniată cu el și pământul, ca în cazul eclipsei de soare), apune aproape odată cu el și este nevăzută în timpul nopții. După aceea, ea începe să „crească” ș.a.m.d., aceste fenomene optice datorându-se vitezelor diferite de rotație zilnică în jurul pământului ale lunii și soarelui, și în parcursul diferit al cercului zodiacal. Dar, în acel moment, situația a fost în felul următor:

„Deci, când Dumnezeu a adus lumea din neființă într-o ființă, *de la ziua întâia și până la a șaptea a fost echinocțiu deplin*, încât nici ziua, nici noaptea nu întrecea nici cât de puțin una pe alta. Căci, dacă și ziua a patra se bucura de vederea facerii luminătorilor, totuși acestora *nu le era îngăduit ca acuma de a plana și pe partea cea opusă a universului*; căci soarele, intrând îndată în *secțiunea primă*

echinocțială a zodiacului, se așează în gradul prim al Berbecului, iar luna se puse îndată în distanță de acesta pe locul ce este lui opus diametral, trecând și ea prin secțiunea echinocțială de toamnă, prin Cumpănă, fără să o ia câtuși de puțin înaintea soarelui, cum se întâmplă să alerge cel puțin în timpul de acum. Pentru că în alt chip nu era cu putință să i se țină desăvârșit lu-mina cea plină, arătându-ne Dumnezeu că n-a făcut la început nimic nedeplin, deoarece și toată partea lunii cea întoarsă către soare fiind luminată de-a întregul ne arată prin deosebirea mișcării formele cele variate ale luminătorilor. Drept aceea, se și mișcau amândoi luminătorii împreună deopotrivă - sau mai degrabă nevariata - deodată cu uni-versul, ca și cum ar fi așteptat sfârșitul zidirii universului. Iar în ziua a șasea se face omul, prin mâinile lui Dumnezeu, înflorind încă frumos echinocțiul și fiind luna aproape asemenea cu soarele în plinirea strălucirii. Căci nu se cuvenea nici ca omul cel dintâi - care, pentru multa sa înrudită cu lumina, s-a numit «lumină» și de către cei înstrăinați de lumina credinței, cu drept cuvânt - să se facă înainte de echinocțiu, când toate erau acoperite cu întuneric; nici ca luminătorii lumii [să se facă înainte de acel timp], ai aceleia ce trebuia să fie supusă [omului], înconjurându-l ei acum pentru prima oară ca niște sateliți pe acela ce avea să împărățească asupra zidirii. De altminteri, având a se face încă și timpul, trebuia neapărat ca ziua și noaptea ce erau acum de față să înceapă de la aceeași măsură [egalitate] - pentru că aceasta și este mai firesc decât nepotrivirea măsurii, precum și averile decât pierderile - învățându-ne de aici Dumnezeu a pune legea potrivirii măsurii, în care stă ființa faptelor bune, înaintea a toată peste-măsura și ne-potrivirea. Astfel, după ziua a șaptea începând luminătorii să alerge ca din bariere deschise și nefiind făcuți a se mișca la fel de iute, s-a ivit anomalia”. (Matei Vlastare, Despre Sfintele Paști)

Echinocțiul de primăvară

Începutul anului solar este momentul echinocțiului de primăvară, ziua egală cu noaptea, iar locația este în dreptul ecuatorului – pământesc, dar și ceresc, întrucât pământul nu are nici o înclinație! – și în dreptul zodiei Berbec.

Vedem aici prima minune astrală: cele 7 ceruri ale celor 7 planete se mișcă *simultan* cu al 8-lea cer, cel al stelelor (zodiilor), și cu cel deal 9-lea (fără stele) timp de 3 zile. Iarăși, poziția lunii pline diametral opusă soarelui nu rezultă în eclipsă de lună, ci dimpotrivă, într-o lumină cum nu a mai fost nici până atunci, și nici după aceea. Aceste fenomene sânt unice, nefirești, nerepetabile, deci cu un cuvânt, *o minune*. De la sine înțeles (cel puțin pentru creștinii drept-credincioși) e că, deși cele relatate de către Matei Vlastare nu se găsesc explicit în *Cartea Facerii*, ele nu sânt câtuși de puțin o ipoteză sau teorie a scriitorului bisericesc, ci o tâlcuire patristică normativă, făcând astfel parte din Sfânta Tradiție și fiind un adevăr de credință necesar mântuirii.

2. Oprirea soarelui și lunii de către Iisus [Iosua] Navi

A doua minune a fost cea cu oprirea soarelui și lunii de către Iisus Navi, descrisă mai jos:

„Atunci a grăit Iisus către Domnul în ziua în care a dat Dumnezeu pe Amoreu supus fiilor lui Israil, când i-au bătut pe ei la Gavaon, și s-au surpat de la fața fiilor lui Israil. Și a zis Iisus: *«Să stea soarele spre Gavaon și luna despre valea Aialonului. Și au stat soarele și luna cu starea, până când a făcut Dumnezeu izbândă asupra vrăjmașilor lor. Au nu este aceasta scrisă în cartea dreptului? Și a stat soarele în mijlocul cerului, și n-a mers către apus cu sfârșitul unei zile. Și nici mai înainte, nici după aceea n-a fost zi ca aceasta ca să asculte Domnul de cuvântul omului...»* (Iisus Navi X, 12-14).

„*Soarele și luna stătură întru rânduiala lor; întru lumi-nă zvârliturile Tale vor merge spre lumina fulgerului armelor Tale*” (Avvacum III, 10).

„Auzit-a Domnul Dumnezeu pe Iisus al lui Navi rugându-se și a poruncit soarelui *de a stat* până ce i-a biruit pe vrăjmașii lui” (*Acatistul Acoperământului Maicii Domnului*)

„Așadar, nimeni să nu-mi spună că timpurile sunt mișcările corpurilor cerești, pentru că *odată, când soarele se oprise după dorința cuiva, ca să termine un război victorios, soarele stătea*, dar timpul mergea. În adevăr, acea luptă a fost purtată și terminată în spațiul său de timp, care să-i fie de ajuns... Așadar timpul nu este mișcarea corpului”. (Fer. Augustin *Confessiones*)

„Iar să vedeți și alta, lucru mai minunat decât acestea mici. A rămas toată zidirea uimită *când Iisus al lui Navi a poruncit soarelui să stea pe cer nemișcat până îi va birui pe vrăjmașii lui*; dar cu cât mai vârtos socotiți că s-ar minuna când acest Iisus ar zice soarelui nu să stea nemișcat pe cer, ci să se pogoare din cer pe pământ” (Sfântul Antim Ivireanul, *Didahii*).

„Acum - dacă sfinția voastră va citi nu numai Părinții, ci și comentatorii moderni ai *Facerii, Psalmilor, Ecclesiastului* și ai lui *Isus Navi*

- veți descoperi că toți aceștia sânt de acord în a interpreta literal *învățătura după care soarele este în ceruri și se rotește în jurul pământului cu o viteză uriașă iar pământul e foarte depărtat de ceruri, în centrul universului și nemișcat*” (Scrisoarea Cardinalului Bellarmino către Foscari)

În acest caz, soarele și luna *și-au oprit pur și simplu amândouă mișcările*, „înțepenind” în locuri apropiate, luna fiind și ea vizibilă (lucru în sine posibil în anumite momente). Această situație unică - ce nu s-a mai repetat, cel puțin până acum - este din nou o minune dumnezeiască făcută ca urmare a rugăciunii dreptului lui Dumnezeu Isus Navi. Nu numai atât, dar se vorbește aici și de faptul că *și luna s-a oprit pe cer!*:

„Să stea soarele spre Gavaon și luna despre valea Aialonului”.

Vezi pentru aceasta și Avvacum III, 10: „Soarele și luna *stătură* întru rânduiala lor”.

3. Prin rugăciunea Proorocului Isaia, soarele se întoarce înapoi

A treia minune a fost legată de vindecarea regelui Iezechia:

„Și a zis Ezechia către Isaia: «Ce semn este că mă va însănătoși Domnul și mă voi sui în Casa Domnului în ziua a treia?» Și a zis Isaia: «Acest semn va fi ție de la Domnul, că va face Domnul cuvântul pe care l-a grăit: Vrei să meargă umbra zece trepte înainte, au să se întoarcă *zece trepte înapoi?*» Și a zis Ezechia: «Ușor este a abate umbra zece trepte. Nu așa, ci să se *întoarcă umbra zece trepte înapoi!*» Și a strigat Isaia proorocul către Domnul, și *s-a întors umbra de la semn înapoi zece trepte*” (4 Împărați XX, 9-11)

Aici, avem o schimbare a direcției de mers a soarelui, schimbare adevărată și nu părută, în care soarele merge realmente înapoi, adică de la apus la răsărit. După acele „zece linii” - orice ar fi însemnat ele (minute, ore etc.) - soarele vine din nou la mișcarea lui firească. Iarăși o minune dumnezeiască, făcută la urmarea rugăciunii proorocului Isaia, minune ce confirma printr-un semn peste fire minunea vindecării împăratului, petrecută tot ca

urmare a rugăciunii.

Întâmplarea este reluată în cartea proorocului Isaia: „Și iată semnul care ți se va da ție de la Domnul. El Își va împlini cuvântul Său: «Iată, voi întoarce umbra cu atâtea linii pe care soarele le-a străbătut pe ceasornicul lui Ahaz, să zic cu zece linii». *Și soarele s-a dat înapoi cu zece linii pe care el le străbătuse*” (Isaia 38, 7-8).

4. Eclipsa de soare de la răstignirea Domnului

Până aici, cele trei minuni s-au petrecut în *Vechiul Testament*. Dar iată că ele se încununază cu o a patra minune, de data aceasta din *Noul Testament*: întunecarea (eclipsa) soarelui la momentul răstignirii Domnului:

„Iar din al șaselea ceas, *întuneric fu peste tot pământul, până la al nouălea ceas*” (Matei XXVII, 44).

„Și, fiind ceasul al șaselea, *întuneric fu peste tot pământul, până la al nouălea ceas*” (Marcu XV, 33).

„Și era ca la al șaselea ceas, și întuneric se făcu peste tot pământul, până la al nouălea ceas, și *se întunecă soarele* și se spintecă catapeteasma bisericii prin mijloc” (Luca 23:44).

„...Cel ce pe lemn puterile cele potrivnice a biruit, *soarele întunecând* și pământul clătindu-se...” (Lepădări la Sf. Botez)

**Pentru câte minuni cuprinde întru sine minunea lipzirii
soarelui,
ceea ce mai presus de fire s-a făcut la răstignirea Domnului,
sau - mai bine a zice - a întunecării soarelui**

„Când S-a răstignit Domnul nostru, *era amiază de primăvară*, adică de douăsprezece ceasuri ziua și douăsprezece ceasuri noaptea, după așezămintele Sfinților Apostoli și după grăitorii pentru pascalie. Și soarele *nu s-a întunecat de la sine-și* (precum a socotit Orighen), ci de la *lună* care - cu toate că *era lună plină, de patrusprezece zile, după Dumnezeuiasca Scriptură - venind sub soare și mergând*

împreună, l-a întunecat pe el, pre-cum a văzut cu ochii săi călătoria aceasta împreună și întunecarea dumnezeiescul Dionisie Areopagitul, aflându-se în Heliopolis al Egiptului împreună cu Apolofan, și scrie învederat despre aceasta în trimiterea către Policarp. Acestea – zic - așa fiind cunoscute mai înainte, vezi câte minuni au urmat și câte legi ale firii s-au schimbat întru această lipsire *mai presus de fire*:

- Căci, după legile firii, în vremea când este lună plină, *e cu neputință a călători soarele împreună cu luna*. Fiindcă atunci se află amândoi luminătorii după potrivire, anume: dacă soarele se află la miazăzi cea deasupra pământului și la semnul mijlociu al cerului despre vârf, ce se numește *zenit*, luna se află drept după potrivire la semnul mijlociu al cerului cel de sub pământ, ce se numește *nadir*. Și altfel. Asemenea și dacă soarele se află la apus, luna se află la răsărit. Însă, la răstignirea Dom-nului, legile acestea firești s-au schimbat și s-a făcut împreună călătoria soarelui și a lunii mai presus de fire și preaslăvită.

- Căci luna a pășit înainte și *într-un minut a luat douăspre-zece ceasuri întregi*. Căci în minutul acela întru care se cădea să se afle la semnul cel de sub pământ *nadir*, ea s-a aflat la semnul cel mai deasupra pământului *zenit*. Fiindcă, alergând cu nespusă și neînțeleasă iuteală pe dedesubt de mijlocul emisferei celei de sub pământ până la cealaltă emisferă mai presus de pământ, a ajuns soarele la mijlocul cerului, întru al șaselea ceas al zilei întru care S-a răstignit Domnul, și așa a călătorit împreună cu dânsul.

- [...] Și amiaza cea luminată a Vinerii celei mari s-a făcut prea-adânc miez de noapte. Și mai departe întunecarea aceasta s-a făcut peste toată lumea și peste tot locul [...] Pentru aceasta au zis într-un glas împreună și cei trei evangheliștii, Matei (XXVII, 46), Marcu (XV, 33) și Luca (XXIII, 44): «Și întuneric se făcu preste tot pământul».

- Căci, după ce a acoperit tot discul soarelui, luna a urmat împreună cu dânsul către apus, acoperindu-l pe el trei ceasuri întregi, până la al nouălea ceas (ora 15, 3 după amiază), după cum zic dumnezeieștii evangheliști: Matei (XXVII, 45), Marcu (XV, 33) și Luca (XXIII, 44). Adică nu l-a acoperit și nu l-a descoperit pe el puțin câte puțin, cum se întâmplă la lipsirile!

dânsul cu totul întru aceste trei ceasuri (12-15). Lucru care este mai presus de fire și prea-slăvit.

- Căci, după ce luna a acoperit soarele vreme de trei ceasuri, l-a descoperit iarăși, însă împotriva rânduiei celei firești. Căci, când se face călătorie împreună firească și întunecare a soarelui [eclipsă], partea soarelui care se întunecă cea dintâi, aceea se și luminează mai întâi. Însă atunci, partea soarelui care s-a întunecat mai întâi s-a luminat la urmă, și partea care s-a întunecat pe urmă s-a luminat întâi. Pentru aceea scria către Policarp dumnezeiescul Dionisie despre aceasta, zicând așa: «Și, iarăși, nu dintru aceeași făcându-se nici căderea, nici curățirea, ci din cea împotrivă după potrivire.»

- Căci - după ce luna a urmat împreună cu soarele către apus, acoperindu-l pe el trei ceasuri până la al nouălea ceas din zi (3 după amiază) - nu i-a urmat mai mult, nici n-a apus împreună cu dânsul, nu! Ci, lăsându-l pe el acolo, la locul cerului al ceasului al nouă-lea, ea *s-a întors înapoi la răsărit*. Și, până să treacă soarele depărtarea cerului a celor trei ceasuri ce rămăseseră până să se săvârșească ziua și să apună, luna a grăbit, și a tre-cut cele nouă ceasuri în trei ceasuri. Și astfel, când soarele s-a aflat la marginea apusului, luna s-a aflat după potrivire în cealaltă margine a răsăritului, și așa amândoi luminătorii s-au așezat și s-au arătat iarăși în rânduiala lor cea firească. Drept pentru care, pasărea cerului Dionisie îi scria lui Policarp și despre aceasta: «Și iarăși o vedem pe dânsa (adică pe lună), de la al nouălea ceas (3 după amiaza) până seara, stând cu prea-slăvire la potrivirea soarelui. Adu-i aminte încă și altceva lui (adică lui Apolofan), căci știe că și căderea aceasta am văzut-o începându-se de la răsărituri și venind până la marginea soarelui, apoi împotrivindu-se înapoi». Încât, ca să semuim toate cele zise mai-nainte: la răstignirea Domnului, luna a pășit înainte 15 (cincisprezece) ceasuri, adică a mers înainte din drumul și din locul său cel firesc; adică 12 ceasuri până ce a venit din jos de semnul cerului de miază-noapte și l-a ajuns pe soare la semnul de miazăzi al cerului, și 3 (trei) ceasuri întru care a urmat soarelui către apusuri, acoperindu-l pe el; și 9 ceasuri a mers această lună înapoi, întorcându-se înapoi la răsărit. Încât luna a făcut atunci o noapte și o zi ale ei în 42 (patruzeci și două) de ceasuri întregi. Adică șase ceasuri pe care le avea luate de la apusul ei cel firesc, până ce a venit la mijlocul emisferei celei de sub pământ; și 24 (douăzecișipatru) pășind înainte, precum am zis, și iarăși întorcându-se înapoi; și [încă] 12

(douăsprezece) ceasuri mergând de la ră-sărituri până la celălalt apus al ei și împlinind lungimea nopții, după fireasca sa rânduială și mișcare.

Văzut-ai, frate, câte minuni cuprinde întru sine o singură minune a lipsirii soarelui, care s-a făcut în vremea răstignirii Domnului? Slăvește de aici pe Hristos Cel ce S-a răstignit, Care, deși cu trupul era spânzurat pe Cruce, totuși cu dumnezeirea era atot-puternic și lucra niște minuni ca acestea, după cum zice acest Dionisie în *Trimiterea* către Policarp: «Atâtea sânt cele mai pre-sus de fire ale vremii de atunci și singur lui Hristos putincioase, Celui a toate pricinuitor, Care face lucruri mari și prea-slăvite, căroră nu le este număr.» Această minune mult-minunată a lipsirii soarelui, cercându-se cu de-amănuntul, a fost de-ajuns lui Dionisie și lui Apolofan, care erau elini, să cunoască dumnezeirea lui Iisus Hristos. Căci, privind aceasta, dumnezeiescul Dionisie mai-nainte a ghicit și a zis: «Un Dumnezeu neștiut pătimește cu trupul, [lucru] pentru care totul s-a întunecat și s-a clătit». (Mihail Singhelul, în cuvântul de laudă cel către dânsul). Iar Apolofan, cel ce a rămas elin², mai-nainte a ghicit și el, și i-a zis dumnezeiescului Dionisie: «O, bunule Dionisie! - acestea sânt schimbări ale dumnezeieștilor lucruri.» Adică - după Pahimer – „acestea sânt schimbări ale dumnezeieștilor lucruri” pentru că înșelăciunea se va schimba întru adevăr, întunericul în lumină, moartea în viață, omul se va face Dumnezeu și cele asemenea acestora.

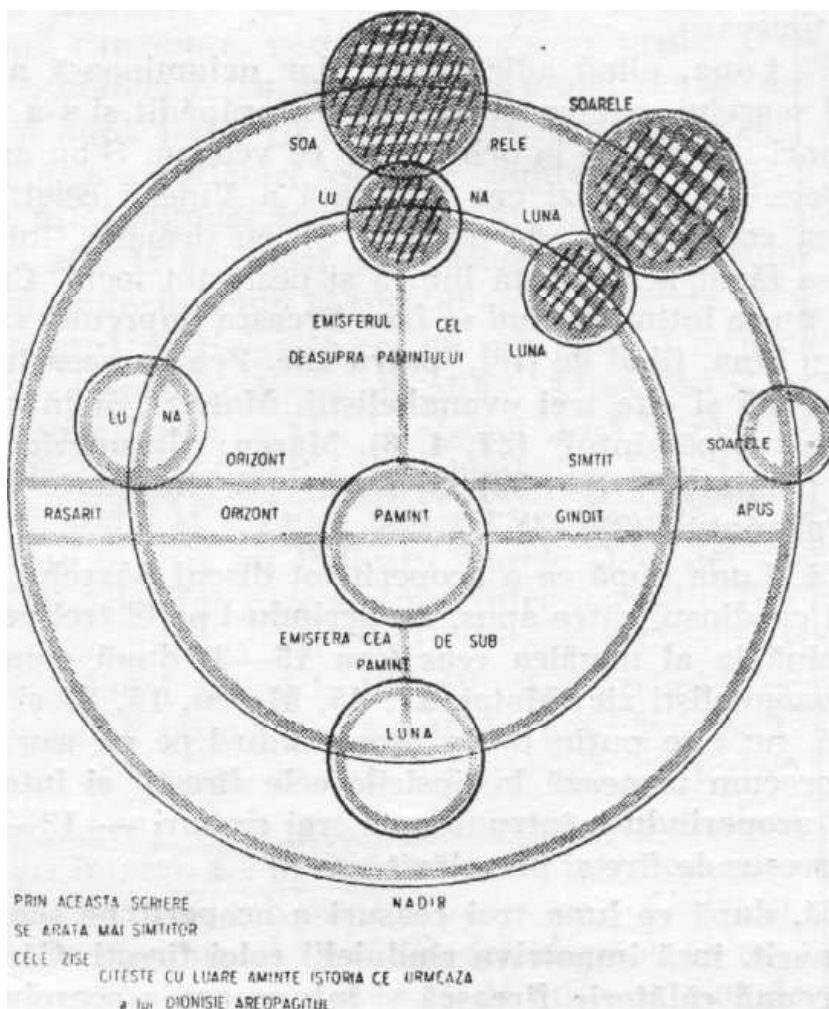
Dintre elini, lipsirea aceasta o arată și Flegon, scriitorul de ani, în 13 al cronografilor. Și din cei vechi dintre ai noștri, African, în 5 al cronografilor, și Eusebiu Pamfil. Iar din cei de pe urmă, dumnezeiescul Maxim Pahimerul, Ghenadie Scolarul, Nichifor Teotoche și Corderie Iezuitul, în cărțile Sfântului Dionisie cele de curând date la iveală în două volume. Însă nu au spus așa de limpede aceasta. Iar Domnului nostru Iisus Hristos, Celui care printr-o minune ca aceasta Și-a făcut cunos-cută dumnezeirea Sa și a încredințat-o, fie-I slavă și stăpânire în veci! Amin!” (Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*)

Nu numai Sf. Dionisie a intuit cu dreptate ceea ce se petrecea pe cer, ci, cu atât mai vârtos tâlharul din dreapta:

„Văzând tâlharul pe Începătorul vieții pe Cruce spânzurând zicea: de n-ar fi fost Dumnezeu întrupat, Care cu noi S-au răstignit, *nu și-ar fi ascuns soarele razele sale*, nici nu s-ar fi clătit pământul, cutremurându-se...” (Tropar Ceasul VI în Post)

ZENIT

În figura de mai sus, răsăritul a fost pus la stânga și, consecvent, miază-zi (zenitul) este pus sus. Luna plină parcurge drumul de la miază-noapte (nadir) până la miază-zi, ceasul 6 (12 la noi) într-un minut.

Avem acum de-a face cu o dublă eclipsă; de soare și de lună, aceasta devenind invizibilă, ca la lună nouă. Și aceasta deoarece în cazul unei eclipse de soare este imposibil să avem simultan și luna plină, ambii luminători găsiindu-se pe aceeași parte, sau emisferă, luna fiind în dreptul soarelui. Situația continuă până la ceasul 9 (15), după care soarele își continuă drumul său către apus (la echinocliul de primăvară ceasul 12, adică 18), iar luna se întoarce în poziția opusă, adică la răsărit, devenind din nou lună plină.

Orizontul „simțit” este orizontul ce poate fi observat din punctul de vedere al unui observator aflat undeva pe pământ. Orizontul „gândit” este identic cu ecuatorul pământesc și ceresc, și desparte cele două emisfere pământești și cerești.

O confirmare în puține cuvinte o vom găsi și în *Viețile Sfinților* la 3 octombrie, prăznuirea Sfântului Dionisie Areopagitul:

„Însă, vrând să se știe desăvârșit, s-a dus în părțile Egiptului, în cetatea ce se numește Heliopolis, pentru că acolo erau demult dascăli învățați; și de la dâșii a deprins, împreună cu prietenul său Apolofan, *meșteșugul citirii stelelor*. Însă a fost o zi în care soarele, nerăbdând să-L vadă pe Domnul Iisus Hristos răstignit pe cruce pentru mântuirea noastră, la amiază s-a întunecat și *și-a ascuns lumina vreme de trei ceasuri*. Iar Dionisie, mirându-se, a zis: «Sau Dumnezeu, Ziditorul lumii, pătimește, sau lumea aceasta văzută se sfârșește.» Acestea le-a grăit din *Duhul lui Dumnezeu* pentru patima Stăpânului, iar *nu după înțelepciunea veacului acestuia*”.

În figura de mai sus răsăritul a fost pus la stânga, iar, consecvent miază-zi (zenitul) este pus sus. Luna plină parcurge drumul de la miază-noapte (nadir) până la miază-zi, ceasul 6 (12) într-un minut. Avem acum de-a face *cu o dublă eclipsă*; de soare și de lună, aceasta devenind invizibilă, ca la lună nouă. Și aceasta deoarece în cazul unei eclipse de soare este imposibil să avem simultan și luna plină, ambii luminători găsiindu-se pe aceeași parte, sau emisferă, luna fiind în dreptul soarelui; de asemenea eclipsa de lună nu poate avea loc niciodată în timpul fazei de lună plină după cum este explicat acest fenomen la Sfinții Părinți și în astronomie:

„Soarele și luna eclipsează... Soarele eclipsează atunci când luna, ca un zid despărțitor, îl umbrește și nu-i dă voie să ne trimită lumina. Așadar, cât de mult va acoperi luna soarele, atât de mare este și eclipsa. Să nu te miri dacă luna este mai mică. Fiindcă unii spun că și soarele este cu mult mai mare decât pământul..., dar cu toate acestea de multe ori îl acoperă un nor mic, sau chiar o colină sau un zid”. (Sf. Ioan Damaschin *Dogmatica*)

Eclipsele lunii și ale soarelui

„Uneori luna se întuneacă prin un disc umbros ce se întinde peste dânsa de către răsărit, și așa o întunecare a ei poate să fie ori totală, ori parțială. Fenomenul amintit se numește eclipsa (εκλειψις), întunecimea lunii». El se întâmplă totdeauna *numai în timpul lunii pline* și se produce prin aceea că luna din când în când intră în umbra pământului. Acesta adică, un corp opac nestrăveziu, este luminat pe partea cu care este îndreptat spre soare și aruncă numai decât umbră în partea opusă. Pentru că pământul este mai mic decât soarele, umbra lui trebuie să aibă figura unui con. Periferia pământului este baza conului acestuia. Razele soarelui nu străbat în umbra aceasta conică a pământului, și deci luna, intrând într-însa, dispare dinaintea ochilor noștri și noi o vedem întunecându-se. Întunecimea lunii este totală, sau parțială, dacă luna se cufundă de tot, sau numai în parte în acea umbră. Osia umbrei cade în planul eclipticei și nimerește pe aceasta în un punct ce este diametral opus soarelui. Am avea așadar la fiecare lună plină o întunecime totală a lunii, dacă cerul acesteia ar cade cu ecliptica în unul și același plan. Dar acestea stau pieziș una față de cealaltă, făcând un unghi de vreo câteva grade. Deci întunecimile lunii se pot întâmpla numai atunci, când luna stă în timpul opoziției sale cu soarele în, sau aproape de unul din cele două noduri ale orbitei sale, adică din cele două puncte în care cerul său se taie cu ecliptica, așa că o linie ce am trage dela pământ la soare ar coincide aproape cu linia nodurilor a căii lunare. Iar dacă luna în timpul opoziției nu se află aproape de unul din nodurile amintite, încât linia nodurilor se abate mult dela

atunci luna în cursul său nu poate să între în umbra pământului, ci trece mai departe ori peste, ori sub numita umbră, și prin urmare nu are loc o eclipsă a ei.

În timpul lunii noi se întâmplă câte odată o «eclipsă a soarelui». Cauza fenomenului acestuia este negreșit luna ce se află atunci între pământ și soare. Acesta din urmă însă nu se întunecă în înțelesul propriu al cuvântului, ci numai se acoperă. Se înțelege că luna care este mai mică decât pământul și cu mult mai aproape de acesta decât soarele poate să acopere pe cel din urmă totdeauna numai pentru o parte relativ mică a suprafeței celui dintâi, și că pentru fiecare loc se întâmplă începutul, mediul, sfârșitul și gradul întunecimii în chip diferit. La o eclipsă totală a soarelui, dunga din suprafața pământului în care se observă întunecimea poate să fie cel mult 30 de mile de lată; de aceea se și întâmplă pentru un loc oarecare al pământului întunecimi de soare mai rar decât de lună, dacă și peste tot se întunecă soarele mai adeseori decât luna. Cumcă nu fiecare conjuncție aduce cu sine o întunecime a soarelui, este iarăși o urmare a înclinației căii lunare pe ecliptică. Precum nu se întâmplă la fiecare lună plină o eclipsă de lună, tot așa nici la fiecare lună nouă o eclipsă de soare, pentru că luna de multe ori se depărtează de ecliptică așa de mult, că umbra ei în cele mai multe rânduri trece peste, sau sub pământ fără ca să-l nimerească pe acesta. O eclipsă de soare poate să se facă numai atunci, dacă luna stă în timpul conjuncției sale cu soarele de tot aproape de ecliptică, sau cu alte cuvinte dacă luna nouă cade într-un timp, când linia nodurilor a căii lunare este aproape coincidentă cu linia imaginară trasă dela pământ la soare.

Împrejurarea că atât eclipsele soarelui cât și cele ale lunii se întâmplă în apropierea cercului pe care îl parcurge soarele în cursul său anual a dus la numirea cercului acestuia cu numele: «ecliptică», ce înseamnă: calea întunecimilor”. (prelucrare după prof. C. Popovici)

Orizontul „simțit” este orizontul ce poate fi observat din punctul de vedere al unui observator aflat undeva pe pământ. Orizontul „gândit” este identic cu ecuatorul pământesc și ceresc, și desparte cele două emisfere pământești și cerești.

Am redat pe larg relatarea acestei minuni ce cuprinde, așa cum se vede, mai multe mișcări și evenimente astrale suprafirești, așa cum sânt descrise de către Sfinții Dionisie Areopagitul și Nicodim Aghioritul. Și dacă nici pe acești Sfinți nu îi vor crede, atunci nu vor crede sc: „nici de s-ar scula cineva din morți”. (Luca XVI, 31)

5. Repetarea acestei minuni în anul 6399 (891) în timpul Împăratului Leon cel Înțelept.

Această minune se reia aproape identic, spre zidirea sufletească a credincioșilor și ca întărirea a ei prin repetare în anul 6399 în Bizanț în timpul Împăratului Leon cel Înțelept, după cum aflăm din sinaxarul din 8 august:

„Și aducerea aminte de întunecarea soarelui, de la ceasul al șaselea până la al nouălea, când s-au văzut și stele, la anul de la zidirea lumii *șase mii trei sute nouăzeci și nouă*, având soarele *cincisprezece cercuri și luna asemenea*, indictionul al nouălea, pe vremea împărăției binecinstiților și de Hristos iubitorilor împărați Leon înțeleptul și Alexandru, fratele său”.

Expresia „cele 15 cercuri sau cicluri ale soarelui” mărturisește clar concepția bisericească tradițională *geocentrică*: ciclu înseamnă o rotație completă. Nici nu se poate imagina aici expresia: „cele 15 cercuri (cicluri) *ale pământului*”. Iarăși, în concepția geocentrică luna are un ciclu total diferit ca durată decât în cea heliocentrică. Astfel ea are o rotație zilnică în jurul pământului, și una de 29 de zile.

Minunea înfricoșată a avut loc și din cauza fărădelegilor și tulburărilor ce se petreceau în acea vreme în Împărăție, după cum ne relatează *Cronograful*. Este vorba în special de comportamentul împăratului filosof Leon față de femei, comportament ce amintește întru-totul de cel al împăraților David și Solomon din vechime:

„Și curvea împăratul ca cu o palachidăe, adică țiiitoare, însă pe ascuns, de știa numai părinții fetei... Iar apoi o au măritat cu știrea

împăratului după un boier, anume Theodor, ce-i era boieria pre anume patriciu și apoi *l-au otrăvit iar cu voia împăratului...*

Iar împărăteasa (Sf. Teofano) a fost știind, ce pentru aceea nu s-au fost mai bănuind”.

Dumnezeu nu întârzie să pedepsească aceste nelegiuiri:

„Iar împăratul dac-a auzit, a trimis oștile de la apus asupra lui Anghel Duca. Și cu oștile a trimis pre un voievod, anume Constantin, medelnicerul împăratului. Și dacă sosiră oștile și se loviră, înfrânse Agheu Duca pre greci și-i biruiră de tot, cât abia au scăpat Constantin cu puținei oameni. Și veni bătut și fără nici o cinste la împăratul.

Iar în vremea aceea *s-a făcut eclipsis soarelui, adică a întunecat, cât s-au văzut în miazăzi stelele cerului*. Și se scorni un vânt tare și pre în vânt turnuri mari se auziră și fulgere mari se văzură și căzu foc din cer. Ș-au detunat șapte oameni odată, dinaintea bisericii lui Sveati Constantin, în mijlocul târgului”.

Este adevărat că nu ni se dau cu lux de amănunte detalii astronomice, așa cum au fost relatate mai sus de către Sf. Nicodim Aghioritul, dar în orice caz, prin cele descrise, și prin faptul că este inclus în sinaxarul Bisericesc, acest eveniment cosmic nu poate fi o eclipsă de soare obișnuită, ci îl putem trece fără nici o îndoială în dreptul minunilor. Iar având în vedere modul în care s-a manifestat această eclipsă „de la ceasul al șaselea până la al nouălea, când s-au văzut și stele”, avem toate motivele să credem că mecanismul ceresc de producere a lui ar fi putut să fi fost același ca și la răstignirea Mântuitorului.

Toate, dar absolut, *toate* aceste minuni mărturisesc *un model geocentric*, modelul *Scripturii* și al Părinților, deci al Bisericii. Model peste care, din păcate, neștiință și delăsare, s-a așternut uitarea și de către cler și credincioși. Dar nu este nimic ascuns să nu iasă la lumină, și adevărul nu poate rămâne sub obroc, oricâte efortări ar face vrăjmașul și slugile lui, duhurile căzute și oamenii pătimiși. Mai devreme sau mai târziu toate aceste înșelăciuni ies la iveală, și stă în puterea noastră de ale risipi, sau ține mai departe, dacă ne-am lipit inima și mintea de ele...

ANEXĂ

Fazele lunii și explicarea lor prin mișcarea ei

Din iconomia articolului, nu vom intra în detalii ci ne vom mărgini la esență.

„... Totodată se va constata că luna, în fiecare zi următoare, în timpul când apune soarele, stă mai sus asupra orizontului decât în ziua trecută, sau - ne putem exprima și așa - se depărtează tot mai departe dela soare în direcție spre răsărit. Ea parcurge așadar, calea sa printre zodii, cu mai mare repeziciune decât soarele. În ziua când ea stă cam pe la 6 ore seara în meridian, drept o jumătate a ei, cea dreaptă, o vedem luminată și despărțită de jumătatea cea întunecoasă prin o linie dreaptă. Forma aceasta a lunii se numește «primul pătrar al ei». Progresând timpul, începe și partea cea stângă a lunii a se face luminoasă, marginea stângă a acesteia capătă tot mai multă convexitate, până ce, în sfârșit, vedem luna culminând la miezul nopții și discul ei rotund ca cercul și luminat peste tot. Este «lună plină», în timpul căreia stăpâna nopții luminează mai toată noaptea, răsărind cam la apusul soarelui și apunând cam la răsăritul acestuia și stând cu acesta față în față. După aceea, luna se apropie de soare de către apus. Acuma e întoarsă spre soare jumătatea ei stângă, iar cea dreaptă scade din ce în ce tot mai mult, și cam șapte zile după lună plină, când luna stă pe la 6 ore dimineața în meridian, vedem iarăși drept o jumătate a ei luminată, cea stângă; este ultimul pătrar. După acest moment luna vine în apropiere tot mai mare de soare, secera ei luminată se face tot mai îngustă și, în sfârșit, dispare cu totul în razele soarelui. E iarăși lună nouă. Urmarea aceasta după o altă a lunii noi, primului pătrar, lunii pline și ultimului pătrar, se numește îndeobște «lunațiune». Ea se repetă necurmat și în unul și același fel. Aspectele variate ce ni le oferă luna în o lunațiune se numesc «faze». Faza lunii noi se numește «conjuncția lunii cu soarele», iar faza lunii pline «opoziția ei», și amândouă aceste faze se înseamnă cu numele comun de «sizigii» (συζυγία), pe când fazele primului și ultimului pătrar au numele comun de «cuadraturi». Aceste schimbări periodice ale aspectelor lunii își au cauza lor în faptul că luna se mișcă în jurul pământului și se luminează totodată de razele soarelui, care se află afară de cerul ei. Dacă facem ca un glob să se miște în cerc în jurul nostru și o lumină așezată afară de cerc să-și arunce asupra lui razele sale, globul ne arată asemenea schimbări de figuri luminoase...

Fiind prima planetă de la Pământ, luna face și ea, ca și celelalte planete, două mișcări: 1. în jurul pământului, de rotație, de durata unei zile lunare;

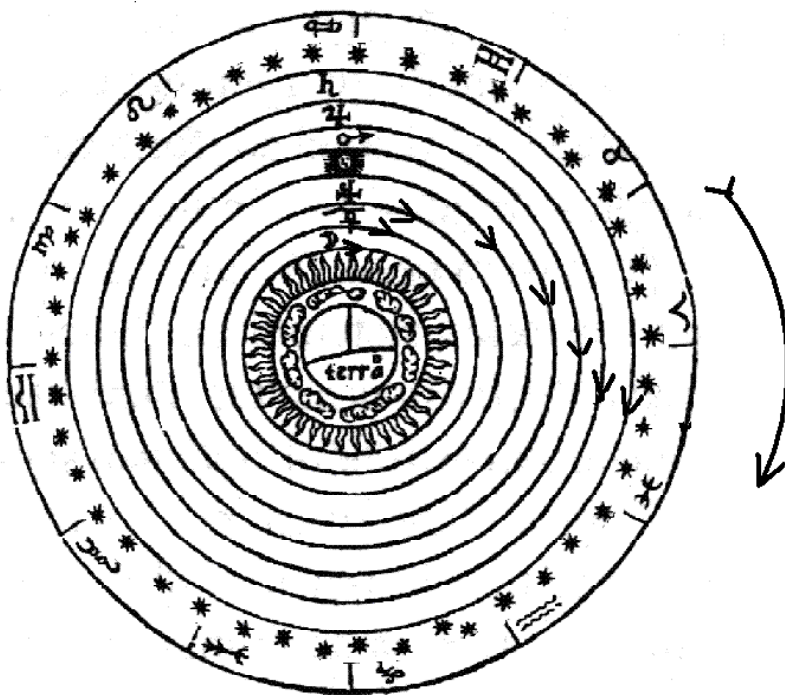
2. de oscilație în sectorul zodiacal, mișcare rectilinie, ce durează «un an lunar», adică aproximativ 29° de zile, deci durata unei luni calendaristice. Prima mișcare a lunii este mai lentă decât cea zilnică a soarelui, și cu atât mai mult decât cea zilnică a cerului zodiacal. Fiind cea mai aproape de Pământ, putem spune că cerul lunii are cea mai lentă rotație zilnică, și prin aceasta «ziua» lunară este cea mai lungă. Iarși, de aici rezultă efectul de mișcare aparentă de la vest la est. A doua mișcare a cerului lunii, dat fiind faptul că acesta este cel mai mic dintre toate cerurile, este cea mai rapidă, și de aici «anul» lunar este atât de scurt.

În mișcarea ce o face luna în jurul pământului, pe când soarele se află afară de cerul lui, aceste trei corpuri ale cerului intră între ele în poziții variate, și prin aceste poziții sânt condiționate schimbările figurilor luminoase ale lunii, fazele ei. Dacă considerăm că în tot locul prin care trece luna, în revoluțiunea sa împrejurul pământului, acea parte a sa cu care este ea îndreaptă spre soare este luminată de razele soarelui, pe când cealaltă parte trebuie să rămână întunecoasă, apoi înțelegem că atunci când luna stă la mijloc - între soare și pământ, adică în timpul lunii noi sau a conjuncției lunii cu soarele, luna trebuie să fie pentru noi invizibilă, pentrucă este în conul de umbră al soarelui. Contrariul se întâmplă când luna stă 180° depărtată dela punctul conjuncției, când se află în opoziție cu soarele; atunci ea stă de o parte a pământului și soarele de cealaltă parte ce este opusă, și noi vedem toată jumătatea ei cea luminată, luna plină. Dela punctul conjuncției și până la punctul opoziției luna este în stadiul creșterii și dela punctul din urmă și până la cel dintâi în stadiul scăderii. Drept la mijloc între aceste puncte în depărtare de câte 90° dela ele se află cele două cuadraturi, pe care ajungându-le luna în cursul ei în jurul pământului trebuie numaidecât să ne arate numai câte o jumătate din discul ei cel luminat, și anume: în stadiul creșterii jumătatea dreaptă a acestuia, primul pătrar, și în stadiul scăderii jumătatea stângă a lui, ultimul pătrar. Între aceste patru faze principale: Luna nouă, primul pătrar, luna plină și ultimul pătrar, cad celelalte faze, în care apar luminate sau întunecoase 1/6, 1/4, 3/4 și 5/6 ale discului lunii ș.a.m.d. Calea pe care o împlinește soarele în ceva mai mult de 365 de zile, pe aceeași cale o parcurge luna în asemenea timp de 12 - 13 ori. Repezițiunea cu care se mișcă luna printre constelațiile zodiacului este așadar cu mult mai mare decât cea a soarelui... În timpul lunii noi, luna și soarele răsar și apun împreună; deci atunci este luna împreună cu soarele ziua deasupra, noaptea dedesubtul orizontului; nopțile nu sânt luminate de lumina ei. În timpul lunii pline răsare luna, cam când apune soarele; deci luna plină ne luminează toată noaptea. În timpul primului pătrar culminează luna cam atunci, când soarele apune, și apusul lunii

se face pe la miezul nopții; deci primul pătrar strălucește pe partea apuseană a cerului în jumătatea întâia a nopții. În timpul ultimului pătrar luna răsare pe la miezul nopții; ultimul pătrar luminează prin urmare în jumătatea a doua a nopții”. (prelucrare după prof. C. Popovici)

Cele 7 planete nu sânt pur și simplu suspendate în cosmos, ci sânt cumva atașate unei cochilii, sau unui cer, cu care se rotesc împreună în jurul pământului:

Perspectiva acestei diagrame este de sus, adică din polul nord ceresc și pământesc, ce sânt aliniate pe aceeași axă. Sensul general al rotației universului este cel în sensul acelor de ceasornic, de la răsărit la apus. Vitezele celor 8 ceruri descresc pe măsură ce ne apropiem de pământ, cel mai rapid fiind cerul 8 (stelele, zodiacul) și cel mai lent fiind cerul 1 (Luna). Efectul vizual:

planetele par a se mișca de la apus la răsărit, în sens retrograd. Săgețile indică acest lucru orientativ, și nu respectă neapărat scara reală a decalajelor de viteză/durată.

Cerurile și planetele lor efectuează 2 *mișcări simultane*: una de rotație, și alta compusă (rectilie + rotație), oarecum ondulatorie. Și atunci vom propune următoarele definiții:

- Zi = intervalul temporal și spațial al unei rotații complete a cerului/planetei în jurul pământului. În acest sens vor exista 7 zile planetare diferite ca durată, cea mai rapidă/scurtă fiind „ziua saturnală” și cea mai lentă/lungă fiind cea lunară.

Č: Dar, există și situația specială a cerului 8, care nu are decât o *singură mișcare: cea circulară*. În consecință vom avea și o „zi siderală”, mai rapidă/scurtă decât toate celelalte. Dintre toate aceste zile, este evident că cea mai importantă pentru noi este ziua solară, cu cele 24 de ore ale ei, evident „ore solare”, orele, minutele, etc. fiind la rândul lor diferite la fiecare cer și legate de ziua respectivă.

A se reține că ziua este determinată de centrul de referință „pământ”, punct de observație staționar, central și nemișcat.

NOTE

¹ Eclipsele

² Adică păgân, n. red.

Arhiepiscopul **Platon** al Kostromei și Galiciei (1809-1877):

Arhiepiscopul Platon [Fiveisky] al Kostromei și Galiciei s-a remarcat îndeosebi prin activitatea sa pedagogică și catehetică. Între 1842-1856 a deținut funcția de rector al câtorva seminarii din zona centrală a Rusiei. A fost ierarh în această eparhie, a Kostromei și Galiciei, din 1857, și e ridicat la rang de arhiepiscop din 1868. În timpul păstoririi sale episcopia a avut o înflorire remarcabilă, iar întâistătătorul a lăsat în urma sa o serie de scrieri importante pentru Ortodoxia epocii moderne: „*Teologia morală ortodoxă*”, „*Expunere succintă a dogmelor credinței*”, „*Culegere de cuvinte, învățături, cuvântări*”, „*Îndumare pentru preoți despre obligațiile sale în săvârșirea tainei pocăinței*” – sunt doar câteva dintre ele. Acesta, prezentat pentru prima oară publicului din România, este un scurt text despre cum ar trebui să-și petreacă viața (ziua) adevăratul creștin drept-măritor.

SCURTE REGULI PENTRU O VIAȚĂ CUCERNICĂ

*Arhiepiscopul **Platon***
al Kostromei și Galiciei

Îndeamnă-te mereu **să te trezești mereu devreme și la o oră anume**. Fără motiv să nu-ți prelungești somnul mai mult de șapte ore. Imediat de cum te-ai trezit înalță-ți mintea la Dumnezeu, și, cu smerenie, să-ți faci semnul crucii, gândindu-te la Domnul Iisus Hristos, cel răstignit pe cruce pentru mântuirea noastră. Coboară imediat din așternuturi, îmbracă-te și nu-ți îngădui să lenevești mai mult în pat. Punându-ți veșmintele, ia seama că ești în prezența lui Dumnezeu și a Îngerului-Păzitor, și adu-ți aminte de căderea lui Adam, care prin păcat s-a lipsit de odăjdiiile neprihănirii, și roagă-L pe Domnul Iisus Hristos să-ți dea harul de a Te îmbrăca cu El.

Imediat după aceea **începe rugăciunile de dimineată**: aplecându-ți genunchii, roagă-te cu mare luare aminte, atent, și cu smerenie adâncă, așa cum se cuvine în fața Atotputernicului; cere la El credință, speranță și iubire, binecuvântare pentru ziua ce o ai a petrece, dar și forță pentru a întâmpina cele câte îți vor fi trimise de El pentru această zi, pentru a înfrunta toate greutățile, năpastele,

suferințele, tristețile și bolile trupului și sufletului, din dragoste pentru Iisus Hristos. Ia hotărârea fermă de a face acestea pentru Domnul Dumnezeu, a primi toate de la Mâna Sa părintească, și, mai ales, decizia de a face un anume bine, și de a evita un anume rău.

Dedică fiecărei dimineți, măcar un sfert de oră, **cugetării asupra adevărului credinței**, mai ales tainei de nepătruns a întrupării Fiului lui Dumnezeu și celei de-a doua venituri a Acestuia, gândește-te la Iad și la Rai. Cugetează astfel: « se prea poate, ca ziua asta să fie ultima a vieții mele » - și să faci toate astfel, cum le-ai face pregătindu-te să apari în fața judecății făcute de Domnul. Mulțumește Domnului Dumnezeu pentru că te-a păzit în noaptea ce-a trecut, că ești viu, și nu te-a lăsat să mori în păcate. Câți oameni au ajuns în fața înfricoșătoarei judecăți a Domnului, în ceasurile nopții ce s-a scurs! Mulțumește asijderea Domnului că mai ai timp pentru mila și harul Său, și mijloace pentru căință, pentru a dobândi cerurile. În fiecare dimineată, gândește-te la tine, că doar de acum de abia începi și dorești să fii creștin; iar timpul ce a trecut, s-a risipit în van.

După rugăciuni și după meditații, dacă timpul îți permite, **citește dintr-o carte duhovnicească**, de pildă, din

cea a Sfântului Dimitrie “*Alfabetul Duhovnesc*” sau a Ierarhului Tihon din Zadonsk “*Comoară duhovnicească de la lume adunată*”, și citește până ce inima ta se va despietri. Meditează adânc la fiecare pasaj, și apoi mergi mai departe, cu luare aminte fiind la cele câte îți spune inimii, Domnul.

După acestea, **ocupă-te de treburile tale, și fie toate întru slava Domnului** - ține minte, că Dumnezeu Te vede în tot locul, precum și ocupațiile, simțămintele, gândurile și dorințele tale, și generos îți va răsplăti pentru faptele cele bune. Nu începe nici un lucru fără să te rogi Domnului Dumnezeu, căci cele ce le facem și vorbim fără molitvă, se înfăptuiesc fie întru păcat, fie devin vătămătoare pentru noi, într-un mod necunoscut nouă. Însuși Dumnezeu a zis: fără Mine nu puteți face nimic. Buna-cuviință să fie prezentă printre lucrările tale, succesul acestora încredințându-le Domnului. Împlinește tot ce e dificil pentru tine - ca o *epitimie* pentru păcatele tale, în duhul ascultării și smereniei; în timpul ocupațiilor tale pronunță scurte rugăciuni, îndeosebi, rugăciunea inimii, și imaginează-ți mereu pe Iisus, Care în sudoarea frunții a muncit pentru pâinea Sa, alături de Iosif. Dacă ocupațiile tale se împlinesc cu bine, după voința inimii, mulțumește pentru acesta Domnului; dar dacă acestea nu sunt cu bun succes, și astea sunt cu știrea lui Dumnezeu, iar El le face pe toate bine.

La vremea prânzului imaginează-ți că Tatăl ceresc își descoperă mâna Sa, spre a te hrăni; nu neglija nicicând **rugăciunea dinaintea mesei, împarte din cele ale tale și săracilor**. E folositor să te închipui printre cei cinci mii de bărbați hrăniți în chip minunat de Iisus Hristos, și mulțumește-I din toată inima, cerându-I ca El să nu te lipsească de hrana cerească, de cuvântul Său, precum și de preacuratul Său trup și preacuratul Său sânge.

Dorindu-ți o viață pașnică, **întreaga ta ființă Domnului să o dăruiești**. Nu îți vei găsi pacea sufletească până nu te vei liniști în Domnul, cu dragoste unică pentru El. Mereu și în toate să pomeniești numele Domnului Dumnezeu, și iubirea Lui sfântă pentru noi păcătoșii. Voia lui Dumnezeu să o urmezi continuu, și să fii pe plac doar Lui, orice ai face și cât ai suferi, pentru El să le faci. Grijă ta să nu se

îndrepte spre ați atrage respectul și iubirea oamenilor veacului acestuia, ci spre a fi bineplăcut Domnului Dumnezeu, pentru ca firea cugetului să nu se împovăreze de păcate. Fii cu luare-aminte la gândurile și trăirile tale, la mișcarea inimii și a patimilor: nimic nu este minor în ordinea importanței când voim să îmbrăcăm haina Împărăției. Ridicându-ți mintea la Domnul, înmulțește rugăciunile tale, ca Domnul să te pomenească, atunci când tu uita-vei de El. Fie Domnul Iisus Hristos învățătorul tău în toate, la Care, ridicându-ți ochii, să te întrebi adesea: ce-ar fi cugetat și făcut acum Iisus Hristos.

Fii sfios, tăcut și smerit; taci și **suferă după măsura lui Hristos**. El nu-ți va încredința crucea pe care nu o vei putea purta; te va și ajuta să o duci. Nu gândi să primești ceva fără suferință. Cere de la Domnul Dumnezeu har să poți împlini pe cât poți mai bine sfintele porunci ale Lui, chiar dacă ți s-ar părea truda peste măsură. Când vei izbândi întocmai vreo una din poruncile Domnului, să te aștepti la ispite, căci iubirea lui Hristos se încearcă prin înfruntarea obstacolelor. Nici pentru scurtă vreme să nu-ți îngădui să lenevești, ci să te afli în ocupații și eforturi în tot ceasul; leneșul nu merită numele de om.

Retrage-te din mijlocul oamenilor, după exemplul lui Hristos, pentru a aduce slavă Tatălui ceresc. Când grijile îți apasă greu pe suflet sau rugăciunea cea cucernică se răcește, nu renunța la fapta cea bună, căci și Domnul Iisus Hristos s-a rugat de trei ori când sufletul ajunsese împovărat de moarte.

Să le faci pe toate întru numele Domnului Hristos, și astfel fapta ta va fi întru cuvioșie. Fugi și de păcatele cele mai mici, asta te va feri să comiți unele mai mari și mai grele. Dorind să nu te chinuie gândurile cele vătămătoare, cu smerenie să primești umilirea sufletului, precum și durerile mădurelor, și nu doar într-un timp anume, ci mereu și în tot locul. Orice gânduri care te îndepărtează de la Domnul, cu osebite spurcatele gânduri trupești, îndepărtează-le cu grabă, precum imediat înlătur o scânteie care ți-a nimerit pe veșminte. De cum te încearcă un astfel de gând, roagă-te fierbinte: Doamne, miluiește-mă, Doamne, ajută-mi, Doamne, nu mă lăsa, ferește-mă de ispite. Și să nu te smintești la vremea ispitelor. Cel care îți

trimite ocaziunea înfruntării,

Acela îți va adăoga puteri pentru biruință. Să-ți fie cugetul liniștit, sperând mereu către Domnul: căci dacă Domnul e cu tine, cine îți va sta împotriva? [...] Să nu te împovărezi cu multe noutăți, acestea distrag unitatea duhului. Dacă ai adus foloase cuiva prin slovele tale, recunoaște în asta lucrarea harului dumnezeiesc. Iar când te afli de unul singur, cercetează-te spre a vedea dacă nu ai devenit mai rău decât ai fost altădată, dacă nu te-ai afundat în oarece păcate, nefăcute anterior? Dacă nu vei regreta profund din cauza păcatului săvârșit, din nou cădea-vei repede în aceeași cursă.

Străduiește-te să faci binele oricând și orișicui, de care ești capabil și oricare ar fi acesta, fără să te îngrijești dacă va fi apreciat sau nu efortul tău, și nu aștepta nici-o răspłata pentru bine. Nu te bucura când săvârșești binele, ci bucură-te când, fără ținere-de-minte-a-răului, vei suporta înjosirea făcută ție de altcineva, cu osebite de acela căruia i-ai arătat fapta cea bună. Dacă cineva nu va asculta de cuvânt, nu îi provoca nicidecum înfierbântarea: folosește-te de harul pierdut de acela. Căci, nemânieria îți va aduce foloase nenumărate. Dar când răul unuia se răspândește peste cei mai mulți, nu-l răbda pe acesta, **caută la folosul mulțimii**. Trebuința comună e mai presus decât cea particulară”

La vremea cinei amintește-ți despre seara cea din urmă a lui Iisus Hristos, rugându-L să te învrednicească și pe tine de cina cerească. **Înainte de culcare cercetează conștiința ta**, cere lumină spre ați recunoaște păcatele, meditează asupra lor, iertare cere pentru acestea, promite să nu le repeți, determinând cu fermitate și exactitate natura păcatului, și felul în care gândești să te îndrepti. Oferă-te apoi Domnului, de ca și cum în noaptea aceasta trebuie să i Te înfățișezi; încredințează-te Maicii Domnului, Îngerului Păzitor, Sfântului al cărui nume îl porți. Închipuiește patul tău ca pe un mormânt al tău, iar plapuma, ca pe un lînțoliu. Făcându-ți închinarea și sărutând crucea ce-o porți la piept, să adormi sub paza Păstorului lui Israel.

Dacă nu poți adormi sau vrei să veghezi în timpul nopții, ia aminte la acest cuvânt: “iar la miezul nopții s-a făcut strigare: Iată, Mirele vine!” [Matei,25.6]; sau meditează la acea ultimă noapte în care Iisus S-a rugat Tatălui cu lacrimi de sânge; roagă-te pentru cei care

în noaptea aceasta suferă sau se chinuie în pragul morții, pentru cei adormiți sau chinuiți , și roagă-Te Domnului să nu te acopere bezna cea veșnică. În puterea nopții părăsește patul tău, și adu rugăciuni cât puterile te vor ține.

Când ești în mrejele bolii pune-ți nădejdea în Domnul și amintește-ți adesea, cu meditații asupra lor, de suferințele și moartea lui Iisus Hristos, pentru a te întări în duh în mijlocul acestor manifestări ale bolii. Neîncetat să te rogi, cu rugăciuni pe care le știi, ca Domnul să te dezlege de păcate și să-ți dea răbdare la vremea betșugului. Abține-te pe cât poți de la cârteli și indispoziții, atât de prezente la ceasul vătămării. Domnul nostru Iisus Hristos a suportat pentru mântuirea noastră atâtea pătimiri, iar noi ce-am făcut sau îndurat pentru propria salvare?

Cât poți de des **să mergi la biserică** la Sfintele slujbe, cu osebire să te afli mai frecvent la Liturghie. Duminicile și sărbătorile să le închini faptelor —*blagocestiei* ; aflat în lăcașul sfânt ține minte mereu că te afli în preajma Domnului, a Îngerilor și a tuturor Sfînților; restul timpului după Liturghie să îl petreci în lectura cărților duhovnicești, a faptei bune și a iubirii.

Ziua de naștere și a Îngerului tău cu anume grijă să le cinstești. În fiecare an și lună de lună să-ți faci examenul de conștiință. Mărturisește și ia parte Sfintele Taine cât mai frecvent cu putință. De Sfintele Taine să apropii întotdeauna cu suflet curat, cu foame sinceră, cu străpungere de inimă, cu supușenie, cu smerenie, cu iubire și cu speranță. Mai des să cugeți la pătimirile și moartea lui Iisus Hristos, implorându-L pe El ca să te acopere cu mantia virtuților Sale, ferindu-te de păcate, și să te primească în împărăția Sa. Numele lui Hristos să-l ai mereu în gând, pe buze și în inimă. Mai des să cugeți la dragostea nețărmurită față de tine a Domnului Dumnezeu, Celui în Treime închinat și slăvit, pentru ca și tu însuși să te învrednicești din toată inima a-L iubi, din tot sufletul tău și cu puterile tale toate. Făptuind acestea, vei duce o viață pașnică pe acest pământ, și una cuvioasă în ceruri, în veacul veacurilor. Fie harul Domnului nostru Iisus Hristos cu tine. Amin! (*sublinierile aparțin redacției*)

Traducere și prezentare de

Vladimir Bulat

Porunca

Iubirii 6 / 2006

55

NOVA BIBLIE

DE LA EVENIMENTUL ' CITIRE

Presa neo-biblică din zilele noastre

Cristian Șerban

Să luăm aminte! . . . nu numai de faptul că cei patru „evangheliști”, adică principalele cotidiene mari din țară, sunt pline de „făcături” la adresa Bisericii și preoților, ci și de faptul că mașinăria aceasta de minciuni pe bandă, funcționează calm de organizat și uneori cumplit de sadic. Nu am de ce să apăr preoții fiindcă ei se slăvesc în fața lui Dumnezeu prin aceste denigrări în lanț care apar aproape zilnic în presă... Și dacă îi voi apăra eu, mi-e frică să nu le răpesc cununa cerească, care la un moment dat – după atâta ură adunată și revărsată în coloane mârșave de gazete – s-ar putea să devină mucenicească. Însă, am dreptul, ca un om al acestei republici (sau ca tot omul) să constat că „adevărul” ziarelor este luat de unii drept literă de biblie. Dacă prostia unui băiețuș abia angajat la „mazăre” vede numai mașini de lux, amante, averi colosale, sfînșiri de stadioane - asociate preoților de la noi, de ce să nu dăm voie și unuia care are măcar un dram de minte să constate că cele relatate în ziare sunt una și că realitatea din teren este alta . . . Să nu credeți că biroul de denigrare - desființare (organizat cu scopul de a șterge din memoria generațiilor imaginea preotului care se luptă pentru salvarea sufletelor enoriașilor și se roagă fervent), pe lângă cei patru „evangheliști”, nu are și „apostoli”. Găsim astfel și opt ucenici ai „sfintei presei”, care, puși aleatoriu, dar aproape obligatoriu împreună ca stare de spirit, se numesc: Ură, Răcă, Persiflare, Ofensă, Reavoință, Violentă, Dualism și Minciună.

Credincioșii presei de scandal

Nedorind să întineze „sacru” acestor „evangelii” și al scrierilor izvorâte din atitudinea celor opt ucenici ai răului, cititorul presei de azi crede în ce vede până la ultima literă. Este cazul și unui amic de al meu, care îmi mărturisea, dorind probabil să mă șocheze, că tot ce se scrie rău despre Biserică și despre preoți e adevărat și „că el crede în <<evenimentu’>>!”. Dați-mi voie, în umila mea condiție de cel mai mic dintre studenții teologi care și-au dat vreodată cu presupusul, să cred în continuare în cele ce le mărturisesc duminică de duminică în *Simbolul Credinței* la Sfânta Liturghie, și nu în presa care, când nu are subiect de scandal, inventează unul. Nici un ziar din lume nu consider că este atât de puternic ancorat în adevăr încât să ai pornirea nefirească să spui „eu cred orbește în cutare publicație!”.

Prin urmare „biblia” presei de scandal are și credincioșii ei fideli, care îi acuză pe cei care văd cât de lată e minciuna despre lume, despre viață, despre Biserică, despre referendum, despre preoți . . . că au ochelari de cal. Mai bine să am aici pe pământ ochelari de cal, adică habotnicie în a apăra ce a înființat Hristos, și să sufăr scuipări, hule și bârfe decât să fiu liber de orice precept de orice învățătură și în capul meu să fie doar rezonanțe ale răului învățat de la cei opt ucenici mai sus invocați.

Mașinile de lux și amantele - bombe cu fâs neîntârziat

„Preoții au mașini de lux” (publicația Bună Ziua, Ardeal) este un titlu care a făcut recent vâlvă. După ce preoțimea este persiflată, „miștocărită” și desființată pentru pretinsa afișare nefirească a unui lux pe care românul de rând nu și-l permite, pe un rând mai pitit în cadrul aceluiași articol se explică totuși că mașinile văzute la Sibiu, la alegerile eparhiale, erau un pic . . . închiriate. În alt rând se explică faptul că cele două mașini marca Volkswagen, mai arătoase, în care au fost văzuți reprezentanți ai BOR au fost puse la dispoziția delegațiilor care au participat la acest eveniment eparhial important, de un

binefăcător. Sunt destul de uimit să constat că doar privind titlul, preotul este văzut și prezentat ca bogatul nemilostiv și mai am convingerea că s-a ales praful de visul să mă plimb și eu - „săracul Lazăr” - vreodată cu vreo mașină mai acătării a vreunui patron din oraș. Mi-e frică, cum mă îmbrac așa în negru și cum am și un pic de barbă, să nu fiu linșat.

Mai departe acum - „Preoții și amantele”!!!? Trei ziare naționale subliniază că la inițiativa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei s-a constituit un Comitet de protejare a Căsătoriei și Familiei (comitet condus de mireni, nu de clerici) care să adune semnături pentru a se introduce în Constituția României textul : **„În Romania poligamia este interzisă iar căsătoria este permisă doar între un bărbat și o femeie”**. *Introducerea acestui amendament în Constituție se poate face dacă românii vor fi chemați la referendum și se va vota pentru.*

De la acest amendament exprimat în cuvinte clare și simple, după metoda telefonul fără fir, patentată de „distinșii” ziariști de la Evenimentul Zilei (care și-au făcut un obicei din a da palme grele și mincinoase Bisericii) s-a ajuns la articole de tipul „Preoții și amantele” sau „Preoții continuă vânătoarea de amante”. Aceste titluri, ce-i drept incendiare, au ridicat tirajele și și-au găsit ecoul scontat, astfel că nu mai miră pe nimeni mesajele postate pe site-ul ziarului de așa zișii cititori fideli, care au numai cuvinte „de dulce” la adresa „popimii”, „boșorogilor de popi” și la adresa Bisericii Ortodoxe Române, laitmotivul fiind „a înnebunit BOR”.

Nu, oameni buni! Nu a înnebunit nici BOR și nici preoții angrenați în această acțiune legală de strângere de semnături, acțiune prin care se dorește ca în România să nu se căsătorească între ei homosexualii. Nimeni în sutană nu a înnebunit, ci dimpotrivă dă semne că societatea românească mai are valori, mai are spiritualitate, mai are demnitate, mai are conștiința curată. Ce dacă s-a inventat un pic prin <<evenimentu’>> că popii fac recensământul amantelor, că bat din poartă în poartă ca să întrebe fetele din familie dacă mai sunt virgine și poate să mai întrebe enoriașii dacă au vise erotice când se spală pe dinți

(domnilor de la presa, cum oare asta cu pasta de dinți v-a scăpat?). Nu mor caii când vor câinii!

Românul, prin firea lui, nu este nici poligam și nici homosexual. Am convingerea că cele 500 de mii de semnături, care să consfințească ce frumoasă este căsătoria ca unire firească dintre un bărbat și o femeie - mai cu seamă că este o instituție și o taină lăsată de Dumnezeu – se vor strânge. Atunci, adevărul va ieși la suprafață, fiindcă minciuna puilor cu trei picioare de tip <<evenimentu’>> (tip de fantezie recunoscut ca stare de spirit a acestei grupări de ziariști, de către Ion Cristoiu, director într-o vreme la EZ) se scufundă, dar bunul simț al românului – adică singura avere care ne-a mai rămas – va ieși la suprafață.

Referendum pe tema căsătoriei între persoanele de același sex

Lăsăm alte zeci de articole scrise tendențios pe seama Bisericii, cu referire la controlul averilor, dosarele de securitate, revendicările de terenuri, sfințirile de pe stadioane sau chiar pe tema vinului de împărtașanie și revenim la posibilul referendum. Inițiativa plecată de la unele grupuri sociale dar și din partea reprezentanților Bisericii din eparhiile Moldovei dorește să cheme românul la vot spre a spune „da” sau „nu” poligamiei și căsătoriei între persoanele de același sex. E un drept democratic să spui „da” sau „nu” cum la fel de legală și democratică este strângerea de semnături în care este implicat și clerul nostru. „Cele 500 de mii de semnături vor fi înaintate Parlamentului în vederea promulgării legii referendumului. Această inițiativă este susținută în principal de bisericile creștine din România, dar și de organizațiile societății civile, una dintre cele mai importante și mai energice fiind Pro Vita” relevă o publicație care, neavând nevoie să treacă testul puiului cu trei picioare, slujește adevărului, căii și luminii (Magazinul Lumea Credinței, noiembrie 2006)

Pentru faptul că nu există doar conștiință personală, ci și conștiință publică, am

cele 500.000 de semnături necesare și că românii, odată chemați la referendum, vor răspunde prezent și vor vota nu cu partea care constituie pentru unii deraiați „obiectul iubirii”, ci cu mintea limpede, în numele iubirii celei adevărate arătată nouă de Iisus Hristos.

Numărătoarea virginelor sau amantelor este necanonică

În cartea a patra a *Codului de drept canonic* bisericesc se reglementează relația dintre Biserică și familie, în baza funcției Bisericii de a sfinți. Se subliniază că rolul cel mai important în familie îl au părinții care trebuie să vegheze ca viața de familie să se ducă în spirit creștin, ei dând o educație creștină copiilor lor (Cod de drept canonic, canonul 835). Conform *Dreptului canonic* atât Biserica cât și familia au rolul de a sfinți, iar în baza acestui deziderat este legal și moral să se organizeze o acțiune de strângere de semnături împotriva poligamiei, fiindcă familia creștină este prin esență monogamă (așa cum de Dumnezeu a fost instituită). La fel, este legal și moral să strângi semnături pentru a opri căsătoria între homosexuali, fiindcă rolul principal al familiei este să dea naștere copiilor, iar homosexualii - oricât de mult ar invoca nu știu ce fel de dragoste - nu pot avea copii în urma unirii trupești. Nicăieri însă, în *Codul canonic*, nu se stipulează că un reprezentant al Bisericii are voie să facă un recensământ al fecioarelor sau să întrebe de relațiile extraconjugale, de unde minciuna din ziare, cum că se face un recensământ al amantelor și virginelor cu avizul Mitropoliei Moldovei, este cu atât mai evidentă (... nu am să cred în veci că un mitropolit își poate da acordul asupra unei acțiuni nestatutare sau necanonice sau pentru o acțiune care violează intimitatea familiei). Din declarația vreunui preot mai derutat <<evenimentu’>> și ceilalți „evangheliști” moderni vor să facă o peltea care din păcate este și pestilențială și are și o culoare nesuferită. „Noua biblie” de la presă citire... merge pe făgașul minciunii până li se va trezi ideea, celor care au întocmit-o, să ne cheme la un alt referendum, ca să legalizăm prostia, minciuna și ura.

CULTURA MUZICALĂ BISERICĂSCĂ LA ROMÂNI

(III)

Prof. drd. Gheorghe Malene

Începuturile muzicii creștine la poporul român

Contextul istoric:

Întrucât muzica n-a lipsit din cultul nici unei religii, fiind ființial legată de natura acesteia, este de presupus că muzica religioasă a ajuns la noi, odată cu pătrunderea creștinismului pe aceste meleaguri ancestrale; adică concomitent cu venirea legiunilor romane pe teritoriul Daciei. În rândul trupelor s-ar fi aflat și adepți ai noii religii, care, de la om la om, predicau și răspândeau credința lor creștină. O dovadă incontestabilă a acestei realități, constă în faptul că prigoanele dezlănțuite de împărații romani împotriva creștinilor se extind și asupra spațiului nord-dunărean, dovadă incontestabilă a prezenței acestora în aceste ținuturi.

Cu toate acestea au existat opinii contradictorii referitoare la pătrunderea creștinismului la noi. Dintre acestea menționăm doar două: pe cea a apologetului **Tertulian**, care susține că pe la anul 200, creștinismul avea adepți printre sarmați, daci și sciți¹; și opinia scriitorului eclesastic **Origene**, 5 decenii mai târziu, potrivit căruia Dacia nu cunoaște Evanghelia. În penuria probelor, asemenea antiteze demonstrează existența fenomenului în cauză. Istoricul **Eusebiu de Cezareea** în "*Historia ecclesiastica*", III, 1 spune: "Când sfinții apostoli și ucenici ai Mântuitorului nostru s-au răspândit peste întreg pământul, lui Toma, după spusele Tradiției, i-a căzut la sorți țara parților, lui Andrei, Sciția, lui Ioan, Asia, unde și-a petrecut viața până ce a venit la Efes"². Ne alăturăm cu fidelitate istoricilor care, pe baza cercetărilor istorice, au dovedit faptul că noua doctrină creștină, ce cunoștea o largă răspândire, a ajuns și la Dunăre.

În *procesul de încreștinare a populației* de pe teritoriul de azi al României, un rol important l-au jucat *coloniștii romani* aduși în anul 107 d.Hr. Coloniștii aduceau în Nordul Dunării elemente romanizate, în special limba latină; dar ei proveneau din centrele economico-politice ale Asiei Mici, Siriei, Palestinei, precum și ale insulelor grecești, în care creștinismul era răspândit³. Armata romană avea în componența sa mulți **soldați** proveniți din provinciile orientale ale Imperiului, adică din locurile unde creștinismul a luat ființă. **Legiunea a V "Macedonica"** a fost mutată, la sfârșitul secolului I, din Palestina în Dobrogea de azi, la Troesmis (Iglița), iar după cucerirea Daciei (106 d.Hr.) la Potaissa (Turda de azi)⁴.

În timpul împăratului Septimiu Sever (193-211 d.Hr.), Legiunea a XIII “Gemina”, își avea reședința la Apulum (Alba Iulia de azi). Printre soldați se numărau și creștini. În anul 174 d.Hr. soldații creștini s-au rugat pentru ploaie și cu ajutorul ei, au învins în regiunea Estergomului, pe Dunărea de mijloc⁵.

Cercetările istorice au evidențiat adevărul potrivit căruia unii **coloniști**, veniți din Asia Mică, se stabileau în cetățile romane transilvane: coloniștii din Galatia s-au stabilit la Napoca (Cluj), precum și la Germizara (Geoagiu de Jos), iar cei din provincia Bitinia, s-au stabilit la Ampelum (Zlatna)⁶. Cu siguranță că printre acești coloniști se aflau și creștini, cu o concepție precisă a apartenenței lor la o Biserică nouă, ce avea deja forme conturate de organizare și cult. Aceste elemente, împreunate cu limba latină, au fost transplantate și altoite în Dacia. Creștinismul a pătruns în Dacia și prin **sclavi, negustori, și captivi** aduși de goți⁷. De altfel, Dacia avea legături strânse cu întreaga lume greco-romană, legături concretizate prin activitatea militarilor, a comercianților și negustorilor din Orientul grecesc, unde creștinismul se conturase deja, și se va infiltra și în Dacia, odată cu venirea acestora pe aceste meleaguri.

O dată adoptată, fie și de un număr restrâns de locuitori, credința creștină se manifestă, prin cult, în toate formele ei de manifestare, din care muzica nu putea să lipsească, întrucât cultul bisericii creștine a fost înveșmântat încă de la începuturi în haină melodică, muzica nefiind niciodată despărțită de textul imnografic pe care îl slujește, dar pe care îl și transfigurează în doxologie⁸. Prin urmare, trebuie să admitem că, în rugăciunile dacilor, cântecele erau nelipsite, întrucât acolo unde se propovăduia noua învățătură creștină, se săvârșea și cultul, într-o formă arhaică, sumară.

*

Primele mărturii și forme ale muzicii bizantine la români

Cele dintâi mărturii despre existența cântărilor eclesiastice se găsesc pe inscripțiile mai multor monumente funerare, din secolele III-VI, unde sunt menționați ascultătorii și neofii, pe lângă diferite categorii de slujitori bisericești: ca citeț (pe nume Heracleie), diacon, preot, iconom⁹.

Îndată ce Împăratul Iustinian, secolul IV, recucerind malul stâng al Dunării, aduce soldați și misionari, refăcând în întregime cetatea militară de la Sucidava, unde s-a descoperit cea mai veche bazilică de la nord de Dunăre, Biserica începe să se organizeze în Dacia Pontică sau Scythia Minor, când este atestată existența **primei episcopii la Tomis**¹⁰.

Așadar, fiind vorba deja de o organizare bisericească, **secolul IV** va fi secolul care va marca transformări radicale în ceea ce privește organizarea bisericească și implicit cea cultică, tipiconal-muzicală, în spațiul carpato-danubian.

În acest secol este pomenit preotul Sansala, care avea ca dascăl de strană pe **Sava de la Buzău**¹¹, zis “*Gotul*”, **primul cântăreț atestat documentar pe teritoriul țării noastre**, despre a cărui pătimire relatează o scrisoare¹² a Bisericii din Gotia către Biserica din Capadocia, scrisă pe la anul 373-374, cu prilejul mutării moaștelor sale în Capadocia. Din scrisoare reiese că Sf. Sava “era grec de origine, credincios ortodox, care trăia în feciorie, post și rugăciune, într-un sat din Muntenia de astăzi, între păduri, *cânta psalmi în biserică și cultiva cântarea psalmilor cu mare zel*” (“*ψάλλον ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦτο πᾶν ἐπιμελούμενος*”). A fost martirizat la **12 aprilie 372**, la vârsta de 38 de ani, în timpul persecuției lui Athanaric, fiind înmormântat undeva lângă râul Buzău - Μπουσιός, unde fusese înecat. Este de la sine înțeles că Sava a avut ca profesor, dascăl sau catihet, care l-a învățat să cânte pe preotul Sansala, **primul preot creștin daco-roman atestat documentar**¹³, pe vremea căruia trăia și preotul Guttica.

Dintr-o vreme în care documentele și chiar atestările sunt rarissime, ni se proiectează nobila personalitate a episcopului **Niceta de Remesiana**¹⁴, misionarul daco-românilor, “*el însuși daco-român*”. Cercetătorii îl consideră a fi chiar originar din Dacia, numindu-l în acest sens *Dacian Niceta* (Dacul Niceta)¹⁵. Mai acreditată este însă denumirea Niceta de *Remesiana*, după localitatea din sudul Dunării, (astăzi Bela Palanka, Jugoslavia), unde a funcționat ca episcop, exercitând o puternică influență asupra nordului Dunării, adică asupra proto-românilor. Datele bibliografice sunt sărace. Se crede că a trăit între anii 336 (sau 340?) și 414. A propovăduit creștinismul în limba latină pe ambele maluri ale Dunării, Goților, Dacilor și Șciților. Se spune că a înființat episcopiile Argeșului și Milcovului. A fost ars pe rug din porunca lui Athanaric, regele Goților¹⁶.

Este indiscutabil faptul că Niceta era pentru timpul său și ținuturile dunărene o personalitate cu un impresionant orizont cultural, **de formație latină**¹⁷. Felul în care cunoștea limba latină, ca și profunzimea ideilor sale teologice pledează pentru *ținuta sa profesională de tip apusean*.

Priceperea și talentul său i-au permis să se manifeste și în domeniul muzicii, **fiind printre primii doctrinari ai muzicii creștine**, în dubla sa postură: *de teoretician și de creator*.

Ca **teoretician**, în lucrarea sa “**De psalmodie bono**”, Niceta dă unele îndrumări asupra folosirii cântării psalmilor. Sunt considerații ce afectează natura adevărată a cântării religioase: cum se cuvine a cânta și formele muzicii creștine. Muzica, în concepția lui Niceta, trebuie să fie apolinică, lipsită de orice urmă de senzualism și afectare (cele mai anatematizate sunt elementele exterioare, teatrale). Sobrietatea este o însușire nelipsită a unei cântări cuviincioase. Nimic din ceea ce ar putea distrage atenția de la scopul urmărit nu se recomandă a se utiliza în muzica religioasă. Psalmii contribuie la edificarea și mângâierea creștinilor, numai dacă sunt cântați cu “simțirea inimii”, nu doar cu vocea: “Noi trebuie să cântăm, să psalmodiem și să laudăm pe Dumnezeu mai mult

cu sufletul decât cu glasul nostru. Să mă înțeleagă tinerii și să ia aminte cei care au datoria de a cânta psalmi în biserică: trebuie să cântăm lui Dumnezeu cu inima, nu cu glasul. Să nu umblăm a îndulci gâtul și larinxul cu băuturi dulci cum fac tragezienii pentru ca să se audă înflorituri și cântece ca la teatru...”¹⁸.

Niceta, stabilește riguros și regulile potrivit cărora, se intonează, de către mulțime, cântarea în biserică: “Vocea noastră a tuturor să nu fie discordantă, ci armonioasă. Nu unul să o ia înainte în chip prostesc, iar altul să rămână în urmă, unul să coboare vocea, iar altul să o ridice, ci fiecare este invitat să-și încadreze vocea, cu umilință, între glasurile corului care cântă laolaltă; nu ca cei care ridică glasul sau o iau înainte să iasă în evidență în chip necuviincios, ca spre o ostentație prostească, din dorința de a plăcea oamenilor”¹⁹.

Niceta, recomandă să se cânte cât mai mult psalmii, pe o singură voce, pentru că numai astfel se memorizează și se îndrăgesc: “pătrund în inimă, fiindcă îl delectează. Este ușor de reținut psalmii, dacă se cântă în mod frecvent; și deoarece austeritatea legii nu putea să-i scoată din mințile oamenilor, aceștia s-au impus prin plăcerea cântecului”.

În “*Carminum thesaurus*” consemnat în cadrul scrierii “De psalmodie bono”, observăm că se determină genul cântării după conținutul emoțional: *psalmus tristes, canticum triumphale, terrificum carmen și carminibus suavi medicamenti (meditantium)*. Confruntând aceste genuri cu cele aflate în repertoriul roman din țările europene occidentale, vom surprinde că nu coincid întru totul, ceea ce ne îndreptățește să admitem că ar putea fi la mijloc **un specific aparte**. Pe de altă parte, în virtutea diferenței de interpretare care exista între mediul occidental și spațiul estic al cântării latine, deducem faptul că tiparul muzical al missei nu era încă definitivat. Și din aceste considerente, este recunoscut faptul că, în *cântarea latină pregregoriană, influența muzicii estului european* - din care făceau parte și proto-românii - *a fost extrem de puternică*, mai pregnant manifestându-se în *cântarea ambroziană și mozarabică*²⁰.

În plan compozițional, alcătuirea himnus dominicalis: “**Te Deum laudamus**”, **cel mai vechi imn cunoscut**, reprezintă un model de muzică ce a circulat la populația străromână în această perioadă.

Sub aspect *literar*, autorul recurge la proza ritmică, în care cadențele se orânduiesc după cantitatea silabelor, avându-se în vedere distribuirea periodică a accentului ritmic. Este foarte probabil ca acest tip de imnodie latină, în proză, să fi fost generat de sensibilitatea daco-romană, întrucât se abate de la tiparele aflate în circulație.

Și sub aspect *muzical*, **Te Deum**-ul poartă rezonanțe arhaice, a căror proveniență pare să indice același spațiu din Est, fiind scris sub forma unei *proze ritmice*, și nu în metru ritmic. Melodia prezintă o structură bazată pe o formulă tetracordală de esență modală (*sol-do*), cu cadență pe tonica *la*, în timp ce interiorul frazelor apelează adeseori la subtonul *sol*²¹.

Studiu de muzicologie comparată al lui I. D. Petrescu: *Condacul Nașterii Domnului*, demonstrează, cu forța de convingere a documentelor autentice, legătura existentă între melodia condacului și a imnului lui Niceta, precum și cu a altor melodii de circulație din lumea medievală bizantină și gregoriană sau din folclorul românesc: “*Astfel, ritmul și contextura melodică pe care le întâlnim în imnul Fecioara astăzi, în imnul Te Deum, cum și într-un nesfârșit număr de colinde, cu variate nuanțe, sunt o dovadă irefutabilă a dăinuirii spiritualității artistice greco-romane în regiunile noastre, peste timp și oameni*”²². În acest mod se stabilesc similitudini și înrudiri privind arborele genealogic al muzicii noastre și universale.

Așadar, prin *Te Deum*-ul lui Niceta deținem o concludentă mărturie asupra configurației cântării latine a Daciei romane, cât și a interferențelor ce s-au stabilit între muzica creștină latină pregregoriană din toate țările unde a existat și muzica bizantină sau muzica populară a românilor. Muzica profesată de Niceta aparține fondului muzical al Daciei romane. Niceta rămâne cel mai proeminent reprezentant al cântării latine pregregoriene est-europene.

Mărturie a muzicii bizantine, în perioada de început este imnul **Ἦ Παρθένος σήμερον**, care a circulat într-o formă mult mai simplă probabil decât în manuscrisele medievale, cum era posibil într-o transmitere orală. Construcția modală a condacului - *glasul III autentic* - este aceeași în manuscrisele secolelor XIII, XVIII, sau contemporane, fapt ce dovedește vechimea acestui imn²³.

Dualitatea creștinismului, filolatin și filogrecesc, s-a evidențiat și în cântarea creștină. De altfel, muzica bisericească, nu cunoaște în general lucrări scrise (până prin sec. VIII), ceea ce ne îndreptățește să considerăm că s-au folosit latina și literele sale în scrierea cântărilor aparținând ritului bisericii romane. Rezultă deci că, din punct de vedere al cântării bisericești, s-au efectuat legături strânse cu *ritul latin*, ceea ce înseamnă că s-au adoptat genuri și formule melodice cântate în *limba latină* sau *latina vulgară*²⁴.

Anii de maximă înflorire ai acestei filiații se înscriu către sfârșitul secolului al IV-lea, după care, slăbind legătura cu imperiul, cântările înregistrează un declin, mergând până la estompere, datorită fuziunii tot mai strânse cu cultura creștină de orientare grecească, bizantină. Curentul muzicii eclesiastice de origine greacă, va exercita o influență puternică asupra muzicii de cult de la nordul Dunării.

Argumentele culturii bizantine la noi sunt de ordin istoric și cultic. Provinciile Nord-Dunărene alcătuiau împreună cu cele sud-dunărene “*o comunitate romanică*” compactă, ca civilizație, limbă și etnie, dar în strânsă legătură și chiar dependență politică și spirituală de capitala Imperiului Bizantin, Constantinopol, centrul Ortodoxiei ecumenice.

Se vorbește curent în cultura mondială despre poporul român, *ca singur popor de origine romanică dar de credință răsăriteană ortodoxă*. Rațiunea menținerii acestei dependențe, cel puțin din punct de vedere strategic,

rezidă în *“securitatea capitalei Imperiului Bizantin și a Peninsulei Balcanice”*²⁵, în fața invaziei migratorilor de toate nuanțele și în special a hunilor. Această situație politică și cu accente vădite de dependență spirituală religioasă de Răsărit a menținut și întărit conștiința că *“daco-romanii aparțin împăratului prin excelență și au contribuit la răspândirea creștinismului, care a preluat treptat, prin ierarhia sa, conducerea spirituală și politică a populației, acolo unde statul nu o mai putea exercita, sub formele sale obișnuite”*²⁶.

Constantinopolul, a cărui piatră fundamentală s-a pus la 8 noiembrie 324 d.Hr., și a cărui inaugurare solemnă a avut loc la 11 mai 330, devine capitala întregului Imperiu și își va face simțită prezența în cultura și civilizația tuturor țărilor ce îi erau subordonate.

Influența bizantină se face simțită în toate domeniile artei: sculptură, arhitectură, ceramică, arta metalelor prețioase, țesături, broderii, pictură și muzică. Vestigii ale acestor ramuri artistice găsim și la noi. Concluzia ce se desprinde este că populația din Dacia, cunoscând învățătura creștină și cu dependența canonică de Constantinopol, avea aceeași credință și practica în Biserică același cult.

Legăturile cu Bizanțul se întăresc pe vremea împăratului Justinian (527-565 d.Hr.), primul împărat bizantin, care urmărind restaurarea fostului imperiu roman, își extinde jurisdicția și asupra Illyricului. Prin Noveala a XI-a din 14 aprilie 535, va dispune înființarea Arhiepiscopiei de Justiniana Prima. Arhiepiscopia își întinde jurisdicția peste Dacia Mediteranea, Dacia Ripensis, precum și asupra unor regiuni din nordul Dunării. Se face amintire de localitatea Recidiva, identificată cu cetatea Sucidava, azi Celei-Corabia²⁷. Această Arhiepiscopie, deși autocefală, păstra toate legăturile canonice, dogmatice și cultice cu Patriarhia de Constantinopol. Importanța Arhiepiscopiei menționate este incontestabilă pentru Dacia. Era liantul cel mai sigur cu centrul ecumenic de la Constantinopol și cel mai eficient, prin care întreaga tradiție ecleziastică este altoită și pe pământ românesc.

Mărturie incontestabilă este faptul că la sinodul al VI-lea ecumenic, întrunit la Constantinopol, în anii 680-681, și care a combătut monotelismul, a participat și un episcop, din părțile noastre, pe nume **Ursus**. Se crede că Ursus a fost episcop în “Țara avarilor”, adică la răsărit de Tisa, în Banat și Crișana, iar la Cenad și-ar fi avut reședința episcopală²⁸.

Prezența unui episcop din părțile Crișanei, Ursus, la Sinodul al VI-lea ecumenic, ne întărește convingerea că între Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului și Țările locuite de strămoșii românilor, existau puternice legături de ordin cultic și canonic, în special. Existența unui episcop presupune apoi existența unei organizații bisericești, preoți, diaconi și episcopi, practic o veritabilă ierarhie superioară, subordonată canonic Constantinopolului.

Să nu uităm că în Bizanț este în mare înflorire epoca melozilor, între care un loc special îl ocupă Roman Melodul, autorul *“Imnului Acatist”*.

Admirabil sintetizează Nicolae Iorga ceremonialul ce se desfășura somptuos în Bizanț: *“Cultul pastoral din primele timpuri de o admirabilă simplitate, pătruns de un mare dispreț pentru forme, devenind o religie slobodă, o religie de stat, îmbrăcase în Orient o haină Bizantină. O muzică savantă răsuna sub bolțile bisericii aurite, clădită după regulile unei arte noi. Coloane nenumărate, etajate, cu capiteli de o ornamentație complicată, șiruri lungi de ferestre mari rotunde, fride, abside, tribune, un sistem complicat de bolți, de cupole grele adunate împreună, o simfonie meșteșugită de marmore policrome pe pereți și pe tribuna amvonului, icoane zugrăvite pe lemn, mozaicuri strălucind sus în depărtare, mulțime de lumânări, de candel de aur și de argint, de cădelnițe care, acționate de oficianți, răspândesc din belșug miresme îmbătătoare. Preotul este înveșmântat în brocard de aur, episcopul poartă pe cap o mitră care este o adevărată coroană, uneori de o neprețuită bogăție. Toată slujba lui Dumnezeu Mântuitorul celor umili, Dumnezeu rugăciunii sincere și adânci, a fost redusă la formele unui ceremonial, gesturi, îngenunchieri, mătăanii, la fraze și versete de ritual. Nimic nu lipsește aici din ceea ce arta din secolele V și VI, putea să ofere mulțimii. Teatrul profan putea să-și închidă porțile”*²⁹.

Acest tezaur cultic respira cu siguranță și în cuprinsul noii arhiepiscopii de Justiniana, iar ecouri mai mult sau mai puțin vagi se făceau auzite și în părțile noastre, chiar urmașii Sf. Sava de la Buzău sau ai Sf. Ioan Casianul, se rugau în simplitatea formelor creștine primare.

Cu toate acestea, unii istorici susțin că până în secolul al X-lea, românii creștini au oficiat slujbele religioase și au cântat în limba latină, greaca fiindu-le necunoscută³⁰. Credem că această problemă trebuie privită și dintr-o perspectivă bizantină, avându-se în vedere și legăturile strămoșilor noștri cu Bizanțul, până în secolul al X-lea. Dacă până în secolul al VI-lea nu se poate vorbi decât de o limbă liturgică a poporului, adică străromâna, până în acest secol nu existau deosebiri fundamentale între ritul grec și latin.

Rezumăm argumentele menționate mai sus, pentru dovedirea existenței limbii grecești în cultul Bisericii strămoșilor noștri, alăturându-ne muzicologului Gheorghe Ciobanu:

- În secolul VI, Papa Grigore cel Mare stabilește o oarecare diferențiere a missei latine, punând și bazele cântului gregorian

- În 535 se înființează Arhiepiscopia de Justiniana Prima, cu jurisdicție și asupra unor provincii străromâne.

- La Roma s-a slujit și grecește; dovada fiind existența la începutul missei a unui “Kyrie eleyson” s.a.

- Din secolul al VI-lea, în Răsăritul Ortodox, se dezvoltă o impresionantă producție imnografică, preluată de întreaga Ortodoxie. Aceasta era în limba greacă.

Iată câteva argumente care pledează pentru o slujire bilingvă pe aceste teritorii: **latina**, foarte apropiată de limba înțeleasă de popor, dacă nu chiar străromâna, și **greaca**, limba oficială a Imperiului și a Bisericii Răsăritene.

Prin urmare, muzica bizantină a fost practică constant, iar în cult, **cel puțin până în secolul al X-lea, s-a folosit paralel limba latină și limba greacă, până în secolul XIV.**

*

Spre sfârșitul secolului al VI-lea, are loc marea migrație a **slavilor** care vor pătrunde masiv pe teritoriul țării noastre, în cursul **secolului al VII-lea**. Prezența slavilor în Balcani și la Nord de Dunăre, va aduce modificări substanțiale în viața politică și religioasă a strămoșilor noștri. În primul rând, slavii vor ataca puternicele centre strategice bizantine, căutând să-și definească o autonomie politică. Cei stabiliți la Nord de Dunăre vor fi asimilați de populația romanică existentă, iar cei stabiliți la Sud de Dunăre, se vor constitui mai târziu, după migrația bulgarilor, într-un stat puternic, în permanentă contradicție cu stăpânirea bizantină.

Astfel, către sfârșitul secolului al VII-lea, bulgarii s-au interpus între teritoriul țării noastre și centrele Imperiului Bizantin, anihilând contactele anterioare; ele vor fi reluate și intensificate după creștinarea bulgarilor, sub țarul Boris (anul 864), ca o condiție a păcii cu împăratul bizantin.

O nouă fază în istoria muzicii bisericești survine, după ce se consolidează creștinismul la bulgari (pe la mijlocul secolului al IX-lea)³¹. Conducătorii slavi vor pătrunde pe teritoriile locuite azi de români și vor impune aici **ritul slav**, adică săvârșirea slujbelor în **limba slavonă**.

Lui Chiril și Metodie li se datorează traducerea cârților de cântări în limba slavonă, folosind, din secolul X, așa-numitul **alfabet chirilic**. Limba slavonă și acest sistem de scriere vor deveni și pentru români, **limbă oficială**, în care se scriau cârțile, hrisoavele și letopisețele, în care se cânta liturgia cu melodiile sale³². Fenomenul poate surprinde la prima vedere, deoarece este greu de înțeles, cum un popor romanic să renunțe la limba latină în favoarea unei limbi neînțelese de popor, împrumutată de la slavi. Adevărul este că **slavona**, o limbă literară cu numeroase influențe, bulgare, bizantine, grecești, sârbești, ucrainiene, nu a fost niciodată răspândită la noi în masele largi, ci numai ca **limbă oficială a cancelariilor și bisericii**, având circulație din **secolul X și până în secolul XVII**. Slavona va fi introdusă în locul limbii grecești în **serviciul divin**, fiind adoptată de comunitățile creștine care-și aveau epicentrul în capitala Imperiului Bizantin.

Majoritatea istoricilor împărtășesc opinia că **limba slavă a fost introdusă la români, în cultul acestora, începând cu secolul al X-lea**, iar muzicologii și bizantinologii cred, că **paralel cu limba slavonă, a circulat și limba greacă în cultul Bisericii strămoșilor noștri, și implicit, muzica de sorginte bizantină**.

Prin urmare, **cultura și limba greacă** continuă să aibă prozeliții săi în cadrul aceluiași mediu bizantin, având chiar o pondere mai însemnată, **până în secolele XIII-XIV**, decât slavona.

În concluzie, privind retrospectiv itinerariul muzicii cultice din perioada etnogenezei poporului român, constatăm o anumită instabilitate, generată de condițiile istorice, în care populația autohtonă a trebuit să înfrunte torentul neconținut al migrației. Această instabilitate repetată a creat condițiile pentru desăvârșirea etnogenezei, ceea ce demonstrează vitalitatea și robustețea elementului străvechi traco-dacic, și posibilitatea de a se regenera prin contactul cu lumea romană.

Religia și muzica sa au fost un instrument important în procesul etnogenezei, parcurgând, până în secolul X, faze ce pot fi delimitate de limbile în care se oficia: latina, greaca, slavona. N-ar fi exclusă nici o a patra, limba maternă a locuitorilor daco-romani, dar această posibilitate ipotetică are nevoie de argumente pe care nimeni, până astăzi, nu le-a oferit. După epoca dominării cântului latin, se afirmă paralelismul acestuia cu cântarea greacă, adică muzica bizantină, (ce va câștiga prioritate), de care se leagă instaurarea unui sistem de cântare cu legi și norme rigurose cristalizate, sistem ce va sta la temelie a unei prestigioase tradiții.

În sfârșit, urmează convertirea la slavonism, menținându-se însă atributele o dată instituționalizate anterior. Cultura slavonă va conferi dimensiuni inedite muzicii noastre. Apar însușiri și modalități ce vor instaura un aparat lexical, fără însă a putea substitui fondul străvechi de rezonanță latină. Cu toate acestea, sub raport melodic, în mod paradoxal, limba latină, de care am fi avut toate motivele să fim indestructibil legați, deține o mică pondere în cântecul popular și bisericesc al românilor.

Cultura muzicală bizantină în Evul Mediu

Evul mediu reprezintă pentru muzica din România perioada afirmării componentelor sale specifice. El înscrie în istoria muzicii noastre pagini viguroase, brăzdate de sensuri contradictorii, dar, în același timp, și de impresionantă afirmare a muzicii populare, care va cuceri primatul, exercitând o vie acțiune asupra celorlalte domenii muzicale. În acest sens, putem să identificăm întreaga dezvoltare a muzicii românești cu penetrația și statornicirea melosului folcloric în toate compartimentele muzicale.

Aflată într-un permanent proces de diversificare și interferență, istoria muzicii românești medievale pe teritoriul țării noastre, poate fi împărțită în patru subetape³³:

Prima, de la încheierea procesului de etnogeneză a poporului român și până la sfârșitul veacului al XIV-lea, când prin domniile lui Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun se pun bazele unei perioade de ascensiune a culturii românești care va marca o amplă dezvoltare. În această etapă *cântecul popular își definește cu claritate ființa, în timp ce muzica bizantină continuă să se manifeste sub noi ipostaze*. Se evidențiază apoi mugurii filonului muzical de esență apuseană, adică ai acelei muzici care se găsea în Europa.

A doua subperioadă, o vom circumscrie între **1400** și **1600**, anul în care Mihai Viteazul a realizat, fie și numai pentru scurt timp, dezideratul unirii tuturor provinciilor românești. Însăunarea lui Ștefan pe tronul Moldovei, în anul 1457, are loc după un eveniment de larg ecou și neprevăzute consecințe pentru sud-estul Europei: *căderea Constantinopolului sub turci*, la anul 1453, care pe plan muzical, va marca *declinul epocii de aur a cântării bizantine*. Epoca lui Ștefan, cu domnia sa neobișnuit de lungă, a determinat înflorirea artelor, edificarea unui stil arhitectural de o poetică nobilețe. Pe tărâm muzical, asistăm la *strălucita afirmare a muzicii bizantine, prin Școala de la Putna*, avându-l corifeu pe Eustatie protopsaltul. Se evidențiază eposul popular, *mișcarea corală, arta interpretativă profesionistă și compoziția* în Transilvania, unde formele muzicii de tip european cunosc o mare dezvoltare. Între **1600** și *anii instaurării domniilor fanariote*, **1711** în Moldova și **1715** în Muntenia, se profilează a treia subperioadă, caracterizată printr-un puternic avânt în toate compartimentele. În opera lui Filotei, muzica bizantină va fi canalizată pe făgaș românesc, declanșând procesul de “românire” a cântărilor bizantine. Tot acum are loc o primă simbioză între folclor și tiparele muzicii europene, pe făgașul artei naționale.

Intervalul cuprins între *începutul domniilor fanariote* și *anul răscoalei lui Horea*, 1784, constituie a patra și ultima subperioadă medievală pentru muzica noastră. Are loc o puternică afirmare a muzicii populare, care-și îmbogățește configurația. Înflorește arta lăutarilor. Se importă trupe lirice, care prezintă muzica de operă. Un nou filon muzical se profilează, fiind impus pe cale oficială: *muzica orientală*, care se manifestă la curți și târguri, prin orchestre specifice.

Muzica Bisericii răsăritene, anchilozată în structurile sale străvechi, marchează o iremediabilă regresie, în timp ce elementul autohton câștigă tot mai mult teren, prin amplificarea procesului românizării cântărilor de strană. Muzicii psaltice i se imprimă trăsături originale, deduse din felul de a vorbi, cânta și simți al poporului român.

Nicidecum nu este plauzibilă părerea că fiecare domeniu muzical și-a dezvoltat propriul stil fără să fie influențat prin contactul cu un altul. Estul și Vestul, Orientul și Occidentul european, cu cultura lor specifică, se întâlnesc și se suprapun în muzica provinciilor românești, într-o simbioză deosebit de interesantă și fecundă.

*

Muzica bisericească după formarea poporului român (secolele X - XIV)

Pentru prima parte a mileniului al doilea, istoria consemnează o etapă zbuciumată, brăzdată de incursiuni militare, dislocări și migrări de populații. Gradul de înapoiere și cruzimea multora dintre hoardele cotorpitoare au

declanșat o permanentă stare de incertitudine și dramatism, neînlesnind decât arareori momente de răgaz, atât de necesare făuririi operelor care pecetluiau și susțineau etosul poporului român.

Pe fundalul acestor tensiuni, în liniștea lăcașurilor religioase, s-a desfășurat o neobosită operă de proliferare culturală. Leagănul muzicii profesioniste se identifică în cântările sacre. Muzica bisericească va prefigura, anterior celei folclorice, condițiile prielnice germinării formelor profesioniste, deoarece ea însăși le încuraja și le solicita.

În condițiile specifice Evului Mediu, cântecul popular românesc își conturează trăsăturile sale specifice, în timp ce muzica bisericească întruchipează inedite ipostaze. De bună seamă, atunci când ne referim la această muzică, se cuvine să avem în vedere, drumul diferit pe care-l parcurg ***muzica bizantină*** și ***muzica gregoriană***, marcate de profunde evoluții.

Mărturii ale culturii bizantine la români.

Existența tradiției bizantine în zonele extra-carpătice, este incontestabilă, mărturie stând însăși viața bisericească care se va fundamenta tot mai mult pe temelile bizantine, culminând cu recunoașterea oficială, în anul 1359, a dependenței de Patriarhia de Constantinopol. În Dobrogea, începând cu anul 1204, se înființează episcopia Vicinei, se organizează biserica și implicit se răspândește muzica bizantină.

Nu același lucru se întâmplă în Transilvania, unde după stabilirea ***ungurilor***, în ***secolul al X-lea***, și apoi a coloniștilor germani, două veacuri mai târziu, are loc o diversificare etnică și implicit cultural-religioasă.

Mărturiile istorice privind viața bisericească a românilor din Transilvania, începând cu secolul al IX-lea, sunt foarte sărace. Pentru a găsi un punct de referință, istoricii pleacă de la anul 896, anul așezării ungarilor în Europa și al încreștinării lor. În partea răsăriteană a Tisei, ei au întâlnit o populație româno-slavă “care se îndeletnicea cu agricultura și creșterea vitelor”³⁴.

Istoricul Ioan Lupaș afirmă că în anul 950 s-ar face o primă amintire privind o organizare bisericească în Transilvania, când, potrivit a trei izvoare bizantine, episcopul Ierotei, hirotonit la Constantinopol de Patriarhul Teofilact, ajunge în Transilvania și răspândește creștinismul printre maghiari. Același istoric afirmă că la Cetatea Mureșului (Cenadul de azi), exista o organizație bisericească înainte de pătrunderea elementelor maghiare în regiunea Banatului³⁵. Din scrierea “Legenda Sancti Gherhardi Episcopi” aflăm că la începutul sec. XI, exista o “Mănăstire cu călugări greci, care celebrau slujba după obiceiurile lor”, înființată de Ahtum, la Morisena, (azi Cenad, localitate din Banat). Alături de călugării veniți existau și călugări autohtoni, ceea ce ne înlesnește să credem că unii călugări vlahi au învățat muzica bizantină în limba greacă.

Într-o scrisoare din anul 1234 a Papei Grigore al IX-lea, adresată fiului regelui Ungariei, se vorbește de existența unor episcopi români, numiți “pseudo-episcopi ai ritului grec”, de unde concluzia că în această vreme, muzica bizantină capătă o mare răspândire pe teritoriul locuit de români.

Aceste succinte date, dovedesc că în Transilvania, exista o viață bisericească intensă, ortodoxă, cu o disciplină doctrinară și liturgică bine definită, în strânsă legătură cu ecumenicitatea ortodoxă. Nu se putea cânta pe aceste meleaguri decât o muzică bisericească de proveniență bizantină, pe gustul credincioșilor, ce o practicau, cu convingerea că ea aparține Bisericii celei una și nedespărțite. Această concepție ideatică a fost spulberată însă după secolul al XIII-lea, când în cadrul voievodatului dominat de coroana ungară se va recunoaște autoritatea papală, atât de către unguri cât și de către sași. Populația majoritară a românilor din această zonă va continua să mențină legături cu autoritatea bisericii de peste Carpați, cu Patriarhia ecumenică. Se creează, în acest mod, o diferențiere a artei bisericești în raport cu anume dogme, tradiții, ritualuri, *ducând la conviețuirea artei bizantine cu arta gotică*.

*

*Muzica gregoriană în Transilvania*³⁶

Alături de filonul bizantin, în Transilvania s-a afirmat și muzica gregoriană, proiectând un inedit spectru sonor, extrem de interesant, rod al interferenței comuniunii artei religioase specifice estului și vestului european.

Manifestarea muzicii gregoriene în Transilvania se datorează ungurilor și sașilor. Proclamarea lui Ștefan (997-1038) ca “rege apostolic”, marchează trecerea la catolicism a **ungurilor** și recunoașterea suveranității pontificale a Romei, după ce o perioadă ritul bizantin părea că îi cucerise. Urmează o acțiune puternică pentru organizarea parohiilor și episcopatelor catolice, concomitent cu introducerea formelor eclesiastice proprii Bisericii romane. Diferite ordine își dispută întâietatea prin predici și cântări: benedictini, proemonstratensi, cistercieni, augustini și dominicani (din sec. al XIII-lea).

Odată cu organizarea și prosperitatea materială, se începe zidirea unor edificii arhitecturale. Mănăstirile ortodoxe, transformate în catolice, prin izgonirea ctitorilor, nu mai pot satisface pretențiile, din ce în ce mai mari, ale căpeteniilor bisericii ungare. Purced, prin urmare, la zidirea de bazine în stil roman, ca în secolele XIII-XIV să construiască edificii monumentale, precum Catedrala de la Alba Iulia și Biserica Sf. Mihail din Cluj.

În asemenea uriașe construcții, mai ales pentru acele vremuri, simple în grandoarea lor, făcute cu gust artistic, muzicii i se rezervă un loc de seamă, fiind chemată să contribuie la înălțarea sufletească a credincioșilor. La sfârșitul veacului al XIV-lea, în Transilvania se introduce **orga**, instrument de ample sonorități, având un remarcabil ascendent asupra auditorilor. Instrument muzical de bază pentru oficiul liturgic, orga, a fost construită nu numai în marile mănăstiri din

vecinătatea orașelor, ci și la sate, în biserici, ba chiar și în capelele castelelor feudale. Încă din mijlocul veacului al XIV-lea, meșterii organiști localnici construiesc orgi pentru bisericile transilvănene³⁷. Nu se cunoaște dacă localnicii au învățat această meserie de la meșteri străini sau au fost ei plecați la învățătură. Cert este că din această perioadă era cunoscut nu numai meșteșugul construirii, ci, bineînțeles, și al cântării. Probabil că primele orgi din Transilvania să fi existat în mănăstirile benedictinilor sau cistercienilor, călugări catolici care au zidit primele biserici³⁸.

Din 1211 își fac apariția în Transilvania *cavalerii teutoni*, aduși de către Regele Andrei al II-lea, pentru a veghea la hotarele țării aflate sub amenințarea cumanilor. Acestora le iau locul **sașii**, care, prin diploma andreeană, obțin favoruri și libertăți oferite pentru ai menține locului. Populația germanică, venită din diferite părți: Flandra, Valea râului Mosella, Luxemburg, Saxonia, cunoscută sub numele de sași, după grupul coloniștilor mai puternic și mai bine organizați, a adus cu ea forme ale culturii occidentale și practici religioase de rit latin.

Sașii, în aceeași perioadă înalță impunătoare clădiri cu destinație religioasă: Biserica din Bartolomeu (1223), Biserica Evanghelică (de azi) din Sibiu, la începutul secolului al XIV-lea, și din Brașov, la 1383, pe locul unei biserici distruse în 1241, de invazia mongolă, Biserica Sfintei Maria din Valea Tâmppei, cunoscută sub denumirea de Biserica Neagră. La Sibiu, în actuala Biserica evanghelică, orga datează din anul 1350, biserica fiind terminată numai în 1520, rezultă clar că orga s-a introdus în timp ce procesul zidirii se afla în plină desfășurare.

În pofida unor deosebiri de nuanțe imprimate de diverse ordine călugărești care se răspândiseră și în Transilvania, atât printre unguri cât și printre sași, cântul liturgic oficial al Bisericii latine a **fost muzica gregoriană**.

Între unguri și sași se conturează anumite asemănări și deosebiri în privința muzicii bisericești. Atât unii, cât și ceilalți, sunt adepții muzicii romane, dogmatizate de către Papa Grigore cel Mare. În lăcașurile bisericii ungarilor și sașilor, limba oficială liturgică a fost și mai continuă să fie **latina**. Numai că ungurii preiau un repertoriu întreg, la începutul secolului al XI-lea, care nu le-a aparținut, deci un *repertoriu nou, necunoscut, din bogatul fond gregorian*; vor trece secole până când, după o lungă fază de asimilare să se opereze sinteze, *imprimându-se cântării romane un specific propriu populației ungare*.

Sub acest aspect, sașii au o situație diferită. La venirea lor în Transilvania, ei beneficiază de o tradiție germană a cântării gregoriene prin școlile messină și sangalliană, fapt care generase *unele particularități, structurale melodice specifice*. În muzica lor, care păstrează caracterul vocal, se conturează forme evolute, cultivând și cântarea pe mai multe voci (două voci). Este știut faptul că sașii au întreținut legături cu locurile lor originare, ceea ce le permitea să fie la curent cu înnoirile ivite în spațiul muzicii gregoriene. Dincolo de trăsăturile individuale existente, un lucru este cert: atât sașii cât și ungurii au făcut parte, prin muzica lor bisericească, din marele curent

gregorian, ceea ce înseamnă că au deținut formele principale ale cântării romane.

Ca și în toate celelalte centre apusene, se folosea metoda “racordatione”, adică a învățării cântecelor și textelor după ureche, a fost folosită până prin **secolul al XIII-lea**. După aceea se conturează o ascensiune fără precedent în muzica ecleziastică transilvăneană, care-și afirmă **stadiul profesionalist**. În acest fel se depășise faza oralității. Deși continuă procesul preluării imboldurilor occidentale, romane, se tinde la crearea unui fond muzical liturgic transilvănean ceea ce se poate demonstra prin manuscrisele muzicale existente.

În Transilvania, s-au conturat două direcții în notația muzicală. Manuscrisele germane vor evidenția scrierea gotică, iar manuscrisele maghiare, scrierea romană. În faza medievală timpurie, limba preconizată a fost latina, întâlnită în manuscrise, indiferent de originea etnică a autorilor.

Dezvoltarea muzicii bisericești în Transilvania, trebuie pusă în legătură cu înfiriparea unor forme de școlarizare în mănăstiri și școli în adevăratul înțeles al cuvântului. O primă indicație în acest sens a fost inserată în “Legenda Sancti Gerhardi Episcopi”, care vorbește despre existența la Cenad, a unei școli conduse de magistrul Walther, ce instruia tineri în știința gramaticii și a muzicii: “După ce acești copii au fost primiți, i-a pus sub conducerea magistrului Walther, dându-le o casă proprie pentru aceasta și instruindu-i în știința gramaticii și a muzicii”³⁹. Se mai spune că au fost instruiți “*in lectura et cantu*”, 30 de școlari. Pe lângă unguri au mai învățat aici tineri și de alte naționalități, printre care și români. Numele dascălului Walther, pare să indice un german, în pofida faptului că școala era maghiară.

Este de crezut că în veacurile următoare numărul școlilor a crescut, iar predarea cântării a înregistrat forme superioare, ceea ce ne îndreptățește să presupunem că s-a trecut de la stadiul oralității la cel scris, când pe lângă învățătura după auz a cântărilor, s-au adăugat probleme teoretice și notația muzicală. Ne dau dreptul să emitem această aserțiune manuscrisele muzicale păstrate din această epocă. Deși rare, documentele vremii, vorbesc despre forme de instruire: la Costău și Beiu, lângă Orăștie, prin 1334; la Juc, lângă Cluj, în 1381; la Brașov, din 1388, unde predă Theodoricus⁴⁰.

Imaginea răspândirii muzicii prin intermediul unor forme de școlarizare se întregește dacă mai avem în vedere înființarea unor de “școli capitulare” în localitățile Cenad, Alba Iulia și Oradea, cu vădite preocupări muzicale, ca urmare a înființării episcopioilor catolice în secolele XI-XIII. Tinerii mai înstăriți, ce frecventau aceste școli, erau trimiși să studieze limba latină și Teologia în marile centre teologice din Apus - Padova, Roma, Paris, Veneția. Faptul că studiau și muzica, îl menționează documentele din arhiva fostului Liceu “Honterus” din Brașov, acest lucru petrecându-se în secolul al XIV-lea. Alte școli patronate de catolici au luat ființă în satul Juc, de lângă Cluj, în 1381, iar în 1334, în satele Castău și Beriu, de lângă Orăștie⁴¹.

Mulți clerici catolici din Transilvania și-au făcut studiile în centrele din Apus, printre ei numărându-se mulți cantori, întâlniți la Oradea, Alba Iulia și Orăștie. Prezența acestor cantori în importantele centre din Transilvania, reclamă existența unei școli de muzică în perimetrul transilvan⁴².

De ce n-ar fi putut exista asemenea școli și în centrele episcopale ortodoxe? Mai cu seamă că centrele episcopale catolice se situau aproximativ în aceleași localități, unde existau episcopii ortodoxe. În acest sens, se cunosc, la Cluj, două mănăstiri ortodoxe, devenite ulterior catolice⁴³. Concluzia, chiar dacă este îndrăzneată, merită toată atenția: episcopiile catolice de la Alba Iulia și Oradea au luat naștere pe locul unor vechi episcopii românești⁴⁴. Credem, că înființarea episcopiilor catolice nu presupune desființarea celor ortodoxe, după cum înființarea școlilor catolice nu presupune desființarea școlilor ortodoxe, care au existat cu siguranță în centrele episcopale sau chiar în mănăstirile din raza centrelor episcopale⁴⁵. Astfel, dată fiind atestarea documentară a *Episcopului Ghelasie*, în 1377, la **Mănăstirea Râmeț**, putem presupune că în acest centrul episcopal a funcționat o școală de pregătire a preoților și a călugărilor, între ale cărei discipline se număra și muzica bisericească.

O altă școală monahală se pare că gravitează în jurul *egumenului Stanciu*, starețul **Mănăstirii Scorei**, din Țara Făgărașului, menționat în anul 1391, în actele vremii.

Paralel cu Mănăstirea din **Peri-Maramureș (1391)**, din 1364 este datat un alt centru mănăstiresc la **Ieud**, unde a ființat o școală bisericească pentru pregătirea personalului clerical⁴⁶.

Despre un învățământ organizat se vorbește și la Mănăstirea **Prislop (sec. XIV)**, vechi centru de cultură ortodoxă, *“în chiliuțele ei se ținea ce mai bună școală românească a vremii”*⁴⁷.

Alte centre mănăstirești sunt amintite la **Apșa, Budești, Giulești (Rodna de Jos)**, toate atestate în secolul al XIV-lea.

Pe ideea existenței școlilor de pregătire a personalului de cult, în care se includea și studiul muzicii bisericești, merge și istoricul Nicolae Iorga, când afirmă: *“Pe la 1300 nu era altă școală decât a mănăstirilor și bisericilor. Călugării aveau nevoie de slujbă, mănăstirile aveau nevoie neconținut de călugări noi, țării îi trebuiau vlădici, în bisericile mari se cereau dascăli cu mult meșteșug de citire și cântare. Pentru citire și pentru cântare...pentru învățarea limbii slavone, care era limba bisericească, au fost cele dintâi școli ale noastre. În aceste școli se începea învățătura pe de rost a rugăciunilor cuprinse în Orologiu sau Ceaslov, venea la rând apoi carte a de cântări pe 8 glasuri, așa-numitul Octoih și Psaltirea în slavonește”*⁴⁸.

Sunt menționate și alte lăcașuri monahale în cuprinsul Transilvaniei, unde ar fi putut ființa școli de muzică bisericească și formare teologică. Aceste mănăstiri au existat în hotarul satului

Moigrad, vechiul Porolissum, în

apropiere de Zalău, în mănăstirea Meseșeni, atestată documentar în 1165 și în 1281. Alte bisericiuțe au existat în hotarul satului Jac, Creaca și Brebi, toate în județul Sălaj⁴⁹.

De asemenea, prin anul 1204 regele Ungariei Emeric, cunoscător al realităților politice și bisericești din Transilvania, informa pe Papa Inocențiu al III-lea, că anumite biserici ale “călugărilor greci” se ruinează și cerea sprijinul papei ca acestea să fie reparate și solicita înființarea unei episcopii supusă direct papei, iar în mănăstiri să fie aduși călugări catolici⁵⁰. Expresia “călugări greci” nu se referă la naționalitatea acestora, care erau de fapt români, ci la ritul pe care-l practicau aceștia. Se poate admite și existența călugărilor greci în aceste mănăstiri, conviețuind cu monahii autohtoni, desfășurând aici o intensă viață monahală, după sistemul mănăstirilor athonite.

Viața bisericească se va organiza din ce în ce mai puternic, o dată cu apariția primelor formațiuni politice, Voievodatele lui Gelu, Glad și Menumurut, precum și la o formațiune politică din centrul Transilvaniei, în jurul orașului Alba Iulia.

Dacă se acceptă ideea existenței horepiscopilor trimiși de Constantinopol sau de titularii Arhiepiscopiei de Justiniana Prima în regiunile unde nu existau centre bisericești organizate, trebuie să se admită că acești horepiscopi, direct dependenți de Constantinopol, cu o pregătire teologică temeinică, transplantau întreaga lor zestre intelectuală și duhovnicească, inclusiv cea liturgică și muzicală, în locurile unde păstoreau. Aici vor fi înființat parohii, mănăstiri, unde vor fi pregătit și inițiat pe viitorii candidați la preoție în tainele științelor teologice, de credință, de filosofi, de retorică, de liturgică și muzică⁵¹.

Locul acestor horepiscopi l-au luat episcopii eparhioți, datorită faptului că “instituția horepiscopilor s-a dovedit necorespunzătoare” și fiecare conducător politic voia să aibă în cetatea sa un “episcop eparhioț”.

În acest context, se crede că o primă episcopie ortodoxă ar fi putut exista la **Dăbâca**, lângă Cluj-Napoca, reședința voievodului Gelu, unde s-au descoperit fundațiile mai multor biserici, cea mai veche fiind construită în secolul al IX-lea⁵². O altă episcopie a existat la Biharea⁵³. O a treia episcopie ortodoxă se pare că a existat la Alba-Iulia “unde majoritatea cercetătorilor așează reședința unui conducător politic⁵⁴. De curând, sub actuala catedrală romanică din secolul al XIII-lea, s-a descoperit o “rotundă”, datată din secolele IX-X, precum și urmele unei bazilici mult mai vechi⁵⁵. Este cunoscut apoi numele episcopului Ghelasie de la Râmeț, în 1377.

Documentele istorice dovedesc că între conducătorii politici ai acestor voievodate și împărații bizantini, existau legături strânse. Același lucru se poate spune și despre episcopii ortodocși, care întrețineau legături nemijlocite cu Bizanțul. Aceasta cu atât mai mult cu cât ne aflăm în plină epocă bizantină când la Constantinopol activa vestitul protopsalt al Bizanțului Ioan

Kucuzel, a cărui operă și activitate a înrăurit pozitiv, culturile muzicale bisericești din țările ortodoxe, ce intrau în sfera de influență a Imperiului.

Aceste legături cu lumea bizantină, vor păstra vie credința ortodoxă din Transilvania, care va fi supusă unor puternice presiuni de catolicizare și de radiere a oricăror urme de ortodoxie venite din Bizanț.

Istoricul Dr. Augustin Bunea arăta că în anul 1279, episcopii catolici, întruniți într-un sinod, au hotărât că “preoților schismatici (răsăriteni) nu le este iertat a ține slujbă dumnezeiască, a zidi biserici, capele sau alte case sfinte, nici credincioșilor nu le este iertat a lua parte la astfel de slujbe sau a intra în astfel de capele. În caz de lipsă (nesupunere n.n.) acești preoți să fie opriți cu puterea de la slujbele lor”^{d:56}.

Alte documente privind acțiunea apusului catolic în Transilvania demonstrează că Regele Ludovic cel Mare “a dat poruncă pe la anul 1366 dregătorilor din părțile bănățene, să prindă pe toți preoții schismatici, împreună cu muierile lor, copiii și toată averea lor și să-i ducă înaintea comitelui Benedict, care după porunca regească l-a scos din țară”⁵⁷, iar în locul preoților ortodocși, regele “le-a trimis românilor preoți catolici, dar românii n-au fost mulțumiți cu astfel de preoți, fiindcă nu se puteau înțelege cu ei și nu se potriveau în obiceiuri”⁵⁸. Regele Sigismund, pe la 1428, amenința că “cine-și va boteza pruncii la preoți schismatici își va pierde moșia, iar preoții botezători vor fi despoiați de averile lor”⁵⁹.

Acesta este poate unul din motivele pentru care românii din Transilvania, deși au luat contact cu muzica gregoriană, au repudiat-o, cu toate că cântul gregorian era mai simplu și mai accesibil. Alături de rațiunile sacre, care vizau pătrunderea creștinismului la noi, românii au înțeles că numai păstrându-și vechile obiceiuri și tradiții, între care și cântarea bisericească bizantină, au șansa conservării ființei lor naționale. În acest context, românii transilvăneni, în marea lor majoritate au venit în contact cu muzica gregoriană, chiar dacă nu călcau pragul bisericilor, dar nu au cântat-o. Excepție fac acei români, îndeosebi nobili, orășeni, cărturari, care, tentați de unele privilegii și ca să nu-și piardă averile, au îmbrățișat alte religii, schimbându-și de multe ori și numele. Dacă au cântat și cultivat muzica gregoriană, au făcut-o în cadrul unor comunități religioase, de regulă ungurești; Poporul de rând a rămas însă statornic în credința strămoșească.

Deși se dorea insistent convertirea românilor la catolicism, muzica fiind unul dintre mijloace, pe lângă intimidările amenințătoare, fenomenul s-a petrecut exact invers. Faptul că populația românească, ortodoxă, era în stare să influențeze “numai pe cale firească” elementele colonizate în Transilvania (maghiarii și secuii), atrăgându-le spre tradițiile și cultul religios ortodox, ne demonstrează vigoarea, autenticitatea și puterea de convingere a vieții bisericești de aici.

Prin urmare, datorită călugărilor greci aduși de la Athos și episcopilor români ortodocși, aflați sub directă jurisdicție a Constantinopolului - aflat în plină înflorire culturală și muzicală - se întărește specificul ortodox al

mănăstirilor românești, invadate de acțiuni catolice. Potrivit mărturiilor istorice, este incontestabil faptul că în Transilvania secolului al XII-lea, exista nuclee de viață mănăstirească ortodoxă.

Lipsa documentelor este un handicap extrem de sever în evaluarea unor ipoteze care să ne conducă la concluzii convingătoare. Cert este că Biserica Ortodoxă din Transilvania, va fi supusă unor puternice presiuni de catolicizare și de radiere a oricăror urme de ortodoxie venite din Bizanț. Nu este de mirare că documentele istorice privind viața bisericească a românilor, aparținători legii răsăritene, sunt atât de rare și sporadice și ele trebuie puse în legătură directă cu documentele istorice, ce vorbesc de organizare catolicismului din Transilvania. Prin confruntare și analogie se pot desprinde câteva trăsături ce ar putea fi puse în legătură directă cu viața bisericească a românilor ortodocși. Cu toată acțiunea Apusului catolic în Transilvania “numai câțiva dintre români au trecut la Biserica apuseană - așa cum reiese din însăși epistola Papei Ioan din 1328 - cei mulți însă nicidecum n-au voit a se lăsa înduplecați să se despartă de preoții lor și de credința lor strămoșească”⁶⁰.

Aceste aprecieri ne îndreptățesc să credem, fără să greșim, că românii ortodocși din Transilvania, în perioada secolelor X-XIV, au păstrat neștirbite legăturile lor doctrinare și de cult cu frații lor de peste munți, conservând o cultură muzicală de sorginte bizantină. Aceasta s-a dezvoltat constant mai mult pe cale orală și care a dobândit trăsături proprii, strâns legate, pe de o parte, de oralitate, iar pe de alta, de influențele melosului popular-autohton, specifice acestor locuri.

În secolul al XIV-lea se întâlnesc manifestări concrete ale dăinuirii bizantinismului la noi. Chiar dacă în Transilvania mozaicul etnic și confesional, generează o diversificare a muzicii bisericești, în sensul coabitării dintre muzica apuseană, gregoriană, și muzica bizantină de filieră grecească, în celelalte țări românești se păstrează și chiar se intensifică muzica ecleziastică bizantină, susținută de domnitorii români - de credință răsăriteană - și de episcopii aflați sub jurisdicția Constantinopolului, cărora li s-a încredințat frâiele ortodoxiei românești și viața cultică a românilor sub toate aspectele și formele ei de manifestare.

Un alt impuls al muzicii bizantine românești este dat de reforma lui Cucuzel, cel mai controversat reprezentant al muzicii bizantine. Rolul său în reforma aplicată muzicii bizantine, înainte de desființarea Imperiului (1451), este unul providențial, prin opera sa contribuind la clarificarea și definitivarea notației bizantine, aflată în proces de degradare. Stilul cântării lui Cucuzel va pătrunde și în cântările ecleziastice românești, constituind temelia pe care psalții români și-au fundamentat operele lor în cadrul vastului proces de “românire” a cântărilor liturgice, până în secolul al XIX-lea, când va avea loc o a doua mare reformă a muzicii saltice, cunoscută sub numele de reforma hrisantică.

Concluzii

Fiind ființial legată de natura religiei, muzica religioasă a ajuns la noi odată cu pătrunderea creștinismului pe teritoriul carpato-dunărean.

Muzica bisericească a constituit geneza unei civilizații înfloritoare, clădită pe spița tracilor, a geților și dacilor, și influențată pozitiv de cultura și civilizația romană și nu numai. Un schimb viu, permanent, reciproc de valori muzicale și bunuri spirituale a rezultat și din interferența dintre cultura poporului traco-dac și cea a Greciei antice; mai ales că muzica tracilor constituie focarul de la care a pornit scânteia muzicii Greciei antice.

Fondul muzical autohton traco-daco-get reprezintă esența muzicii românești, stând la temelia procesului de etnogeneză a acesteia. Influențele multiple externe au avut darul să-i amplifice potențialul fără să-i altereze expresia străveche⁶¹. Spiritul muzical al geto-dacilor fecundează cântarea creștină, transformând-o și adăugându-i elemente populare.

Cântarea religioasă a armonizat stările specifice ale locuitorilor de pe aceste ținuturi cu manifestările cultice creștine, venite prin filiera civilizației romane și elene, brodate pe formele muzicii ebraice de la templele iudaice. Îi revine meritul Bizanțului că a reușit să sintetizeze diferitele forme de manifestare muzicală religioasă a celor mai importante culturi și civilizații, generând **muzica bizantină**, strămutată peste veacuri până în zilele noastre, în bisericile de rit ortodox și diversificată de substratul autohton și ancestral al diferitelor popoare care au adoptat-o.

Dualitatea creștinismului filolatin și filogrecesc s-a evidențiat și în cântarea creștină. Dacă până către sfârșitul sec. al IV-lea, s-au adoptat grupuri și formule melodice cântate în limba latină vulgară, secolele următoare evidențiază fuziunea tot mai strânsă cu cultura creștină de orientare grecească, bizantină, care va exercita o influență puternică asupra muzicii de cult de la nordul Dunării. În acest sens se vorbește despre noi ca fiind *singurul popor de origine romanică dar de credință răsăriteană ortodoxă*.

Un punct crucial în cultul ortodox și implicit în istoria muzicii bizantine survine pe la mijlocul secolului al IX-lea, după ce se consolidează creștinismul la bulgari, și conducătorii slavi vor impune pe teritoriile noastre strămoșești ritul slav și limba slavonă, ca limbă oficială a cancelariilor domnești (necunoscută însă de popor).

Cultura slavonă va conferi dimensiuni inedite muzicii noastre. Paralel cu limba slavonă a circulat și limba greacă în cultul bisericii noastre și implicit muzica bizantină. Cu toate acestea, urme ale bizantinismului la români sunt și astăzi evidente. Muzica bizantină a fost și este practică constant.

Religia și muzica sa au fost un instrument important în procesul etnogenezei, parcurgând, până în secolul X, faze ce pot fi delimitate de limbile în care se oficia: **latina (sec. IV-XIV)**, **greaca, slavona (sec. X-XVII)**. N-ar fi exclusă nici o a patra, limba maternă a locuitorilor daco-romani, dar această posibilitate ipotetică are nevoie de argumente pe care nimeni, până astăzi, nu le-a oferit.

Evul mediu reprezintă pentru muzică perioada afirmării componentelor sale specifice. *De la încheierea procesului de etnogeneză a poporului român și până la sfârșitul veacului al XIV-lea*, când prin implicarea domnitorilor se pun bazele unei perioade de ascensiune a culturii românești care va marca o amplă dezvoltare. *Muzica bizantină continuă să se manifeste sub noi ipostaze.*

Se evidențiază apoi mugurii filonului muzical de esență apuseană, muzica gregoriană, venită prin intermediul ungarilor și sașilor. Ungurii preiau un repertoriu nou, necunoscut din bogatul fond gregorian, în vreme ce sașii vin cu structuri melodice specifice și particularități de abordare a stilului gregorian în conformitate cu stările profunde ale profilului lor psiho-religios. De altfel, se conturează două notații muzicale: manuscrisele germane vor aborda scrierea gotică, iar manuscrisele maghiare vor evidenția scrierea romană. Se profilează, astfel, o diferențiere a artei bisericești în raport cu anume dogme, tradiții, ritualuri, ducând **la conviețuirea artei bizantine cu arta gotică.**

Începând cu secolul al XIII-lea, se conturează o ascensiune fără precedent în muzica eclesiastică transilvăneană, începând cu afirmarea stilului profesionist prin înfripirea unor forme de școlarizare în mănăstiri și școli, depășindu-se faza oralității; prin introducerea la sfârșitul secolului al XIV-lea a instrumentului muzical: orga; prin introducerea cântării corale la două voci.

Cu toate acestea legăturile cu lumea bizantină vor păstra vie credința ortodoxă din Transilvania, care va fi supusă unor puternice presiuni de catolicizare și de radiere a oricăror urme de ortodoxie venite din Bizanț.

Cultura bizantină, întocmai ca și ritul ortodox, nu a încetat să existe în locurile unde a pătruns și s-a dezvoltat. A continuat și continuă și astăzi să existe sub diferitele ipostaze ale existenței sale. Muzica bizantină reprezintă temelia pe care protopsalții români și-au fundamentat operele lor în cadrul mărețului proces de “românire” a cântărilor liturgice bisericești.

Întruparea muzicii eclesiastice bizantine în fondul muzical ancestral a făcut ca ortodoxia românească și psaltichia bizantină să se transfigureze potrivit stărilor profund religioase ale sufletului creștin românesc, având menirea să ofere înnoirea sufletului și a ființei noastre românești.

NOTE

¹ Prof. Dr. Emilian Popescu, *Creștinismul pe teritoriul României până în secolul al VII-lea în lumina noilor cercetări*, p. 36

² Apud. Emilian Popescu, *op. cit.*, p. 35

³ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, EIBMBOR, 1980, p. 57.

⁴ Prof. Prot., Ștefan Lupșa, *Creștinismul românesc a fost de la început ortodox*, în *Studii Teologice*, seria a II-a, nr. 9-10/1949, p. 814

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p.58

⁸ Pr. Prof. Dr. Vasile Stanciu, “Începuturile culturii muzicale bizantine în Transilvania”, în *Studia Univ. Babeş-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, XL, 1-2/1995, p. 165.

⁹ Sebastian Barbu-Bucur, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României*”, p. 31

¹⁰ Între anii 369-553 întâlnim la Tomis, 9 episcopi depinzând de Constantinopol.

¹¹ Despre SAVA GOTUL, de la Buzău, avem mărturii în: **G. Zottu**, *Sfântul Sava martir got*, în BOR, 7/1883, nr. 3, p. 169-180; **Epifanie Norocel**, *Pagini din istoria veche a creștinismului la români*, cap. *Sfântul Sava de al Buzău (Gotul)*, Ed. Episcopiei Buzăului, 1986, p. 216-238; **Sebastian Barbu-Bucur**, *Sava de la Buzău, primul cântăreț atestat documentar pe teritoriul României; Cultura muzicală bizantină pe teritoriul României, în sec. XVIII și începutul sec. XIX și aportul original al culturii autohtone*, p. 23-24; p. 31; **Ștefan Alexe**, *1600 de ani de la moartea Sfântului Sava Gotul*, în BOR 5-6/1972, p. 556-568; **Vasile Satnciu**, *Începuturile culturii muzicale bizantine în Transilvania*, în: *Theologia Orthodoxa*, XL, 1-2/1995, p. 170; **Vasile Vasile**, *Istoria Muzicii Biazntine și evoluția ei în spiritualitatea românească*, p. 42-43, 79;

¹² Vezi: Gherasim Timuș, *Epistola Bisericii Gotiei*, în: BOR, XIV, 1890-1891, p. 817-822.

¹³ Vezi: I. Ionescu, *Sansala, primul preot creștin daco-roman atestat documentar*, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-8/1970, Craiova, p. 488.

¹⁴ O. L. Cosma, *Hronicul Muzicii Românești*, vol. I, passim. 58-63.

¹⁵ A. E. Burn, *Niceta of Remesiana, His life and works*. Cambridge at the University Press, 1905; **Sebastian Barbu-Bucur**, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României*, p. 24

¹⁶ Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon*, p. 258.

¹⁷ De menționat este faptul că până în **sec VI**, în faza de formare a muzicii de cult, nu existau deosebiri esențiale între felul de a se cânta la Bizanț și la Roma.

¹⁸ Niceta de Remesiana, **De psalmodie bono, XIII**, traducerea dată de C. Ștefan Alexe, în lucrarea de doctorat: “*Sfântul Niceta de Remesiana și ecumenicitatea patristică*”, în *Studii Teologice*, nr. 7-8/1969, p. 552.

¹⁹ Ibidem, p. 553-554

²⁰ În acest context, un fapt atrage atenția: **cântecul mozarabic**, având locul de origine în Spania, este atribuit în primele sale ipostaze **vizigoților**, susținându-se că au fost contaminați de civilizația păgânilor din Imperiul roman, în secolele I-V. Cum vizigoții n-au fost străini de mediul țării noastre, în care s-au aflat între anii 295 (297) și 376, devine plauzibilă teza stabilirii unor influențe reciproce. Pe teritoriul Daciei romane s-au întreprins numeroase tentative de încreștinare a vizigoților, prin misionari, dar care n-au dat rezultate. Abia în imperiu, în anul 376, ei adoptă în masă creștinismul. Anterior, doar o parte din vizigoți au fost convertiți la creștinism din Dacia romană. Prin urmare, putem admite că au luat o dată cu credința și cântece, pe care le-au dus cu ei până în Peninsula Iberică. Chiar și păgânii vizigoți au putut recepta melodii dace, bisericești sau laice, care să fi contribuit la configurarea structural-melodică a muzicii vizigoților. Ipoteza **posibilei punți muzicale dintre români și spanioli, prin intermediul vizigoților**, este capabilă să explice, fie și neintegral, originea asemănărilor structurale și de atmosferă dintre unele melodii ale celor două țări.

²¹ Analiza imnului în: I. D. Petrescu, *Condacul Nașterii...*, p. 44-47; și R. Ghircoiașu, “*Contribuții la istoria muzicii românești*”, p. 69-71.

²² I. D. Petrescu, “*Condacul Nașterii...*”, p. 45, apud. O. L. Cosma, “*Hronicul...*”, p. 62.

²³ Sebastian Barbu-Bucur, *op. cit.*, p. 24.

²⁴ Paradoxal, limba latină, de care am fi avut toate motivele să fim indestructibil legați, deține o mică greutate în cântecul popular și bisericesc al românilor.

²⁵ Prof. Dr. E. Popescu, *op. cit.*, p. 42

²⁶ Ibidem.

- ²⁷ Vezi: Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, p. 160-168
- ²⁸ Cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 181-182.
- ²⁹ N. Iorga, *Istoria vieții bizantine*, p. 100-101, apud. Pr. Prof. Dr. Vasile Stanciu, "*Începuturile culturii muzicale...*", p. 172-173.
- ³⁰ *Istoria României*, București, 1962, Ed. Academiei Române, p. 181, apud. Pr. Prof. Dr. Vasile Stanciu, "*Începuturile culturii muzicale...*", p. 175
- ³¹ O.L. Cosma, *op. cit.*, p. 56-57.
- ³² P.P. Panaitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, Ed. Academiei, București, 1965, p. 194, apud. O. L. Cosma, *Hronicul...*, p. 57.
- ³³ O. L. Cosma, *Hronicul...*, p. 80.
- ³⁴ Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 198.
- ³⁵ Apud. Pr. Prof. Dr. Vasile Stanciu, *Începuturile...*, p. 178.
- ³⁶ O. L. Cosma, "*Hronicul...*", passim 119-132.
- ³⁷ Și în **Moldova**, au răsunat cântările gregoriene în acele centre în care s-au instaurat temporar focarele răspândirii catolicismului. Astfel, din manuscrisul 5231 păstrat la Biblioteca Academiei, indicația "se cântă lubilate", lasă să se întrevadă că la Hârlău, în anul 1384, au putut fi auzite melodii gregoriene cu iubilațiile lor bogate.
- ³⁸ C. C. Ghenea, *op. cit.*, p. 73
- ³⁹ *Scriptores rerum Hungaricarum*, vol. II, Budapesta, 1938, p. 389-392, apud. O. L. Cosma, *op. cit.*, p. 126.
- ⁴⁰ Zinveliu, Gema, *Contribuții pentru o monografie brașoveană*, text dactilografiat, Bibl. Uniunii Compozitorilor, p. 4.
- ⁴¹ Cr. C. Ghenea, *Din trecutul culturii muzicale românești*, apud. Pr. Prof. Vasile Stanciu, "*Începuturile...*", p. 180-181
- ⁴² *Ibidem*
- ⁴³ Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 208
- ⁴⁴ *Ibidem*.
- ⁴⁵ *Ibidem*
- ⁴⁶ Vezi: Vasile Stanciu, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania*, Ed. Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1996, p. 17.
- ⁴⁷ Nicolae Albu, *Istoria învățământului românesc din Transilvania*, Blaj, 1944, p. 16
- ⁴⁸ Nicolae Iorga, *Istoria învățământului românesc*, apud. Sebastian Barbu-Bucur, *op. cit.*, p. 32.
- ⁴⁹ Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 200.
- ⁵⁰ *Ibidem*.
- ⁵¹ Pr. Prof. Vasile Stanciu, "*Începuturile...*", p. 179
- ⁵² Mircea Păcurariu, *IBR*, vol. I, p. 105
- ⁵³ *Ibidem*
- ⁵⁴ *Ibidem*
- ⁵⁵ *Ibidem*.
- ⁵⁶ Dr. Augustin Bunea, *Încercare de istorie a românilor până la 1382*, București, 1912, p. 199-200, apud. Pr. Prof. Dr. Vasile Stanciu, "*Începuturile...*", p. 183.
- ⁵⁷ Hurmuzaki, *Documente I-II*, p. 132, apud. Pr. Prof. Vasile Stanciu, "*Începuturile...*", p. 184.
- ⁵⁸ *Ibidem*.
- ⁵⁹ Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 16-17. Vezi pe larg.
- ⁶⁰ Dr. Ioan Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni, Sibiu*, 1918, p. 21
- ⁶¹ Premizele muzicii daco-trace sunt reprezentate de folosirea modurilor frigan și lidian interpretate în stilul monodiei eminamente vocale, căreia îi era mai puțin proprie cântarea cromatică, folosindu-se cu preponderență cea diatonică.

CREȘTINII ORTODOCȘI ÎN U.E.

(despre folosul, participarea și impactul creștinilor ortodocși
în Uniunea Europeană)

Drd. Stelian Gomboș

Fără pretenția de a răspunde acestei probleme în întregime sau de a reuși să epuizez abordarea acestei teme referitoare la Uniunea Europeană și poziția noastră față de ea, ca și creștini ortodocși ce ne străduim să trăim și să împlinim învățătura Bisericii, trebuie, totuși, să-mi accentuez convingerea că acest subiect presupune mult realism, clarviziune și suficient discernământ. Acest realism ne cheamă pe noi la evidențierea a două principii esențiale referitoare la relația noastră cu Uniunea Europeană, primul fiind acela că *nu Uniunea Europeană reprezintă o problemă ci propria noastră prezență în cadrul ei*, iar al doilea se cuprinde în faptul că *problema noii compoziții și sinteze nu este de sorginte politică sau economică ci de natură culturală și spirituală*. Dincolo de influențele permanente ale Occidentului în țările răsăritene, deosebirea de cultură dintre Europa apuseană și popoarele ortodoxe rămâne, în multe locuri de nedepășit.

Cunoaștem faptul că lupta civilizației se dă întotdeauna pe arena credinței și că marile spirite creștine ale Răsăritului ajung în mod succesiv luminătorii Europei cum ar fi: Sfântul Irineu de Lyon din sec. al II-lea, Sfântul Atanasie cel Mare, care transferă în Apus duhul monastic, ascetic și mistic al Sfinților Antonie cel Mare și Pahomie; Sfântul Ioan Casian din secolele IV–V devine slujitor și mare personalitate duhovnicească a Creștinismului răsăritean în Apus; Apoi Sfântul Ambrozio al Milanului și Fericitul Ieronim din aceleași veacuri creștine precum și Sfinții Chiril și Metodie – frații greci din Thessalonic ce au ajuns luminători ai slavilor din Centrul Europei, care întregesc această alcătuire spirituală și civilizatoare.

Nu putem ignora faptul că Răsăritul, pe parcursul istoriei bimilenare, a avut o evoluție spirituală diferită, căci, prin îndrumătorii săi duhovnicești, adică sfinții, și prin urmașii acestora, ce au pășit pe calea sfințeniei, Răsăritul ortodox a rămas credincios Tradiției

scripturistice, apostolice și patristice, care este foarte diferită, chiar diametral opusă **Scolasticii** și tuturor evoluțiilor istorico – spirituale din spațiul Europei occidentale. În Răsărit a funcționat **Isihasmul** cu practicile sale și credința în posibilitatea unirii mistice, ontologice dintre creatură și Cel Nezidit, dintre Dumnezeu și om, lucru ce înseamnă respingerea oricărui fel de dualism. Deteriorarea și denaturarea spirituală a Creștinătății apusene a avut, ca și consecință imediată, izolarea ei în vechea gândire greacă, într-un mod cu totul deformat, prin intermediul Scolasticii. Și aici ne putem referi exact la raționalizarea și transformarea credinței în **filosofie** (în timp ce în Răsărit a fost promovat conceptul de **Orthopraxie**), care dimpreună cu legalismul ei constituie devierea și deformarea Creștinătății apusene. Această stare de lucruri a condus la o concepție idolatră despre Dumnezeu, deoarece în conceptualizarea metafizică a lui Dumnezeu anticipările omului cu privire la El sunt în cele din urmă, zeificate. În modul acesta, pe de o parte, Dumnezeu a fost caracterizat ca fiind subordonat necesității, așa încât El cere satisfacție de la om și pedepsește ofensa care I se aduce, iar pe de altă parte, a fost considerat drept un justițiar și chiar cauza morții, astfel încât „tragedia omului apusean constă în lupta de eliberare de un asemenea Dumnezeu” – conform spuselor Părintelui Prof. Univ. Dr. Gheorgheios Metallinos de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Atena.

Drept urmare, problema constantă a Europei occidentale și occidentalizate stă în percepția greșită despre Dumnezeu pe care i-a pus-o la dispoziție filozofii și teologii apuseni. În mod paralel, însă, și concepția despre societate, atât prin organizarea ei feudală și discriminatorie, fundamentată pe învățătura Fericitului Augustin cu privire la predestinație, cât și prin sistemele social – politice ulterioare, s-a deosebit radical de cea ortodoxă. Marele teolog și duhovnic sârb – vrednicul de pomenire Părintele Iustin Popovici, a atras atenția asupra acestui fenomen, deja pe vremea regimului comunist, când încă mai trăia, și anume că *„Iată în ce se transforma și s-a transformat, în cele din urmă, Europa de la Renaștere până astăzi, într-un laborator robot. Iar robotul este cel mai mizerabil tip de om. Cel care are ochi de văzut, să nu vadă; nu a existat pe planetă nimic mai mizerabil, mai nefolositor și mai dezumanizat om decât robotul european... Om fără Dumnezeu și fără suflet... Omul european se sinucide treptat, deja de câteva decenii, după ce l-a ucis pe Dumnezeu*

și sufletul din el. Fiindcă, sinuciderea reprezintă urmarea inevitabilă a uciderii lui Dumnezeu... Rușine și dezonoare, veșnică rușine și veșnică dezonoare a Europei, acest lucru reprezintă „noul om” al ei... **Educația fără Dumnezeu conduce Europa - și prin ea întreaga lume - într-un asemenea întuneric, în care umanitatea nu a căzut vreodată...!**” – Iată în ce cuvinte categorice și cu un iz foarte critic și tragic îl prezintă Părintele Iustin Popovici pe omul – victimă a civilizației apusene, occidentale.

Cu totul diferit se prezintă elementele esențiale ale civilizației ortodoxe, răsăritene, care sunt: - *echilibrul și armonia relației cu Dumnezeu, cu aproapele și cu El însuși, fapt ce constituie integritatea și unitatea persoanei umane*, așa după cum se poate observa în cazul Sfântului – care este persoana biologică și socială a Ortodoxiei. Credinciosul ortodox *se raportează la Harul Divin*, adică la permanenta căutare a acestuia; înțâietatea și preponderența inimii, nu ca un centru de sentimente, ci ca un loc al existenței, în care se realizează comuniunea cu Harul Dumnezeiesc necreat din care izvorăște viața în Hristos – după cum afirmă Sf. Ap. Pavel în Epistola sa către Galateni la cap. 5, vers. 22. Pentru ca toate acestea să fie inteligibile, este necesar ca cineva să fi fost botezat în întregime, cu alte cuvinte să fi fost îngropat și înviat în perceperea duhului de trăire și de gândire al Sfinților Părinți ai Bisericii, îndepărtând întru totul orice urmă a conținutului anterior al conștiinței și al gândirii lui – potrivit afirmațiilor aceluiași Pr. Prof. Dr. Ghe. Metallinos. Din păcate, mulți dintre intelectualii noștri, care sunt cu bune intenții la început, nu fac decât să repete tragedia Fericitului Augustin și anume: devin creștini (atenție, moralismul nu înseamnă Creștinism, ci doar morala în Hristos Domnul constituie Creștinismul) ca și el, care însă nu a încetat să poarte în interiorul lui simptomele **Neoplatonismului și Maniheismului**, fără să se fi eliberat de legăturile lor cu înțeleșurile cele slabe ale lumii (Col. 2, 8 – 20). Și evident este faptul că transformările explozive de-a lungul timpului, fie și superficiale, provoacă impresii, cum a fost cea a Fer. Augustin sau cea a lui Varlaam Calabritul în Constantinopol, căci: „În cele din urmă, aceștia descoperindu-se, s-au văzut goi (cf. spuselor lui Sofocle), adică goi de duhul patristic și plini de toată înșelarea”.

Prin urmare, creștinul ortodox trebuie să intre într-un mod cât mai conștient în Uniunea Europeană, însoțit fiind de

anumite certitudini și atitudini, care îi vor delimita în continuare prezența și statutul său în ea și, în general, în noua realitate și mentalitate europeană. De la el se cere să aibă o conștiință clară a diferenței foarte pronunțată dintre civilizația răsăriteană, ortodoxă și cea occidental-apuseană. *Civilizația care s-a format prin simbioza dintre spiritul romanic, elenist (grecesc) și ortodoxia creștină, adică civilizația vechii Uniuni Europene, comună atât Apusului cât și Răsăritului din primul mileniu, este o civilizație **theonomă** și **theocentrică**.* Toate manifestările creștinului ortodox poartă amprenta luptei omului spre desăvârșirea existenței lui prin dumnezeiescul Har necreat, și lucrător de îndumnezeire. Scopul civilizației creștin-ortodoxe nu este doar civilizarea ori îmbunătățirea etică a omului, ci depășirea faptului de a fi o creatură zidită, prin schimbarea omului în Dumnezeu – om, după Har. *De aceea, modelul antropologic al Ortodoxiei nu este omul bun și virtuos, dintr-o perspectivă umanistă și umanizantă, ci Dumnezeu – Omul Iisus Hristos.*

Popoarele ortodoxe, în larga lor stratificare și structurare, sunt concepute și plămădite în această tradiție culturală, astfel încât, în pofida incontestabilelor influențe de înstrăinare pe care le-au primit de-a lungul timpului, ele mențin în conștiința lor germeii acestei tradiții, care se exprimă în momentele ei cruciale, ca omenie și generozitate, termeni ce sunt foarte necunoscuți ori neaplicați în Occident. Părintele Metallinos susține că „Europa cea după Carol cel Mare – ruptă de Tradiția ortodoxă – a dezvoltat o civilizație care distruge propriu-zis sensul ortodox de Dumnezeu, om și societate. În timp ce ea produce un uluitor progres științific, în același timp ea se dovedește într-un totu neputincioasă ca să formeze oameni, care să folosească realizările științei pentru mântuirea omului și nu pentru distrugerea sau exploatarea lui. Așadar, accentuarea îndrăzneată nu a coincidenței noastre de civilizație (de altfel, inexistentă) cu Europa, ci a diferenței noastre față de ea, *reprezintă mijlocul cel mai eficace privind posibilitatea salvării conștiinței ortodoxe în cadrul Europei.* Conștiința diferențierii din ambele părți aduce un dublu folos: *protecție pentru propria noastră parte și renaștere pentru partea de apus a Europei.* Prezența noastră în Europa trebuie să fie o continuă luare aminte la identitatea carolingiană și la unitatea spațiului european, pentru că numai în felul acesta pot fi regăsite temeliile autentice ale unității noastre”.

Așadar, Uniunea Europeană se prezintă pentru Ortodoxie ca un teren ce trebuie cercetat cu dorința de realizare a misiunii sfinte, ca fiind un spațiu de mărturie și de mărturisire a cuvântului și a modului ori a atitudinii de viață care reprezintă esența și fundamentul Tradiției Ortodoxe. Bineînțeles, misiunea sfântă, se referă în fond, nu la variata conducere a spațiului european, ci la popoarele ei, ceea ce chiar s-a petrecut în primele secole ale Creștinătății, între granițele Imperiului Roman de atunci. Tocmai aceasta poate să constituie misiunea noastră ca ortodocși în Uniunea Europeană a bătrânului continent iar această prezență trebuie să fie, în primul rând, una liturgică și spirituală, duhovnicească. Sfânta Liturghie, cu întregul nostru cult, reprezintă cel mai valoros tezaur al nostru (nu afirmăm acest lucru din triumfalism) fiindcă ea cuprinde și salvează dinamic trăirea și viața noastră, credința și modul teologic de existență al Sfinților noștri. Tradiția ascetică a Sfinților alcătuiește izvorul civilizației noastre, a cărei chintesență este principiul creștin potrivit căruia „Mai fericit este a da decât a lua” (Fapte 20, 35), care, în acest fel, nu împărtășește lăcomia, avariția egoistă și isteria individualistă. Referindu-ne la Teologia Liturgică, ajungem la realitatea comuniunii bisericești parohiale sau la cea a comunității monahale, căci menținerea vitalității credincioșilor ortodocși se asigură, diacronic, prin mănăstire și prin parohia hrănită spiritual de mănăstire, astfel încât, fără această interconexiune existențială și spirituală dintre credincios și parohie, cuvântul despre mărturia ortodoxă nu poate să fie unul serios și fundamentat. Însăși viața parohiei, ca activare a darurilor și a harismelor duhovnicești a membrilor ei, exercită cel mai puternic dinamism, realizând pastorația și misiunea cea mai eficientă. Cu ajutorul vieții parohiale se prezintă Ortodoxia așa cum este: ca viață și cale duhovnicească, care dă sens vieții și dezvăluie adevărata ei țință și destinație. Firește, este inutil să se mai spună că acest termen nu urmărește o întâlnire parohială convențională care înlocuiește cunoscutele întruniri lumești privind reglementarea nesemnificativelor oportunități zilnice, cotidiene. Biserica Ortodoxă își fundamentează slujirea socială față de aproapele pe spiritualitatea ei, adică pe legătura continuă cu sfântul și dumnezeiescul Har, cu Energiile Divine necreate, în parametrii ascezei, misticii și comuniunii tainice.

În consecință, nu este greu să îndreptățească cineva neliniștile, zbaterile și frământările acelor care cunosc Ortodoxia prin experiența lor, pentru viitorul nu doar al Ortodoxiei, ci și al ortodocșilor în Europa, și nu numai în ea. Pentru că acest viitor se află în strânsă legătură cu felul de a fi al **Ortodoxiei** care este reprezentată în Uniunea Europeană prin noi înșine, ca ortodocși, cu alte cuvinte prin recunoașterea și mărturia propriei noastre legături pe care o avem cu Tradiția Sfinților Părinți ai Bisericii. *Deoarece numai Sfinții sunt purtători substanțiali, autentici și adevărați mărturisitori ai Ortodoxiei.* Dat fiind faptul că mănăstirile, ca mijloc de mărturie și de mărturisire, salvează în felul cel mai corect modul de existență, ca predare integrală de sine Harului Divin, mănăstirea va fi, în cele din urmă și în europeană noastră diaspora, cristelnița perpetuă spre (re)botezarea și (re)nașterea nu doar a celorlalți europeni ai noștri, ci și a ortodocșilor înșiși.

Dacă cineva ține seama de căutările și preocupările europene contemporane – în special la nivelul poporului – care fac posibilă misiunea sfântă a Ortodoxiei, relatările de mai sus se confirmă a fi realiste și aplicabile. Omul european poartă în chip vizibil rănila unei deziluzii existențiale tragice, trăind într-un vid sufletesc – spiritual, care îl aduce permanent mai aproape de Orientul Apropiat, Îndepărtat sau Mijlociu. Prin moartea Metafizicii, el caută Adevărul (care îl va face liber) ca experiență de trăire și de aceea se refugiază în diferite practici și artificii spirituale ori substituții religioși, care sunt oferiți de către ocultismul oriental. Tocmai la această solicitare poate să răspundă Ortodoxia, însă numai atunci când își menține autenticitatea ei, căci dacă Europa are încă suspine și dureri în alienarea ei, acest lucru se datorează, în cea mai mare parte și inconsecvenței noastre, fiindcă suntem, de foarte multe ori, ortodocși doar cu numele nu și cu fapta, precum și a modului greșit în care purtăm dialogul cu ea. În încheiere, doresc să subliniez faptul că a sosit vremea și ceasul pentru reevaluarea metodei dialogului nostru teologic, bine articulat și judicios argumentat sau elaborat, cu Europa și cu Creștinătatea apuseană. Căci numai în cadrul spiritualității patristice și autentice este cu puțință perceperea, din punct de vedere ortodox, a unității creștine, ecumenice. În lipsa acestei unități creștine și ecumenice, autentice, adică a Ortodoxiei celei perene, nu poate fi zidită, vreodată unitatea și simbioza în apropiata Europă unită – pentru care ne rugăm să fie spre binele nostru cel pământesc și, mai ales, cel ceresc și spre Slava lui Dumnezeu Cel în Treime lăudat!...

O MĂNĂSTIRE NĂSCUTĂ PE RUINELE UNEI TABERE PIONIEREȘTI

Angelina Olaru (Chișinău)

**Așezământul monahal „Sfântul Vasile cel Mare” își
așteaptă pelerinii**

Pe șoseaua principală Chișinău-Rezina, la kilometrul 27 de Orhei, o troiță indică drumul spre Mănăstirea “Sfântul Vasile cel Mare”. De la șosea, un *drum bătrân* de țară șerpuiește spre miezul pădurii, cam 50 de metri. Puțini călători știu, însă, că acolo există un loc izolat de lume, unde se întâmplă lucruri minunate. Uimiți de mesajul indicatorului, doar cei mai curioși dintre pelerini ajung în acel loc aproape necunoscut, deoarece nu figurează pe traseele turistice. În 1999, o mână de călugări a înființat acolo, pe ruinele unei tabere pionierești, un așezământ monahal, care azi poartă hramul unui Sfânt Părinte de primă importanță. Zilnic, patru măicuțe împreună cu părintele lor duhovnic, se dăruiesc postului și cumpătării, înălțând rugăciuni pentru întreaga ortodoxie românească. Deși se află în vecinătatea satului Cuzăuca, rar suflet poposește acolo pentru închinare și rugăciune. Monahii sunt îngăduitori cu localnicii deosebit de afectați încă spiritual de regimul comunist, care nu înțeleg rostul și menirea jertfei duhovnicești.

Autocare încărcate cu peregrini ce fac turul mănăstirilor basarabene, circulă cu nepăsare pe lângă acel loc, spre Saharna, Țâpova și spre alte mănăstiri istorice. La schitul de la Cuzăuca, prin râvna extraordinară a celor câteva maici și a păstorului lor, călătorul mai aproape de Dumnezeu își găsește cuvântul de întărire și creștere duhovnicească. Ajuns în altarul naturii, pătrunzi într-o împărăție a liniștii și ascezei, propice vieții monahale.

**În inima pădurii Orheiului, cinci suflete înalță
rugăciuni către Domnul**

O bisericuță neobișnuită, îmbrăcată în flori și icoane, pare ingenunchiată sub cerul liber. Nici nu-ți vine să crezi că, acum 20 de ani, pe acel loc se organizau “pohoduri” pionierești și comsomoliste. Pe prag te întâmpină maica Heruvima, stareța mănăstirii. Este tânără,

frumoasă și, mai ales primitoare. Vorbește într-o limbă română perfectă, are studii superioare și începi să te miri cum a putut să se retragă departe de lume. A studiat la Sankt-Petersburg și a revenit acasă pentru a duce pravila călugărească printre ai săi. Are talent vocal, de-a lungul anilor manifestând un succes extraordinar în muzica corală. Măicuța ne dăruiește câte o iconiță cu Sfântul Ierarh Vasile și ne povestește cum este să trăiești în leagănul sfânt, între cer și pământ. A renunțat demult la confort. Când era în lume, acasă, pe canapea nu avea un somn atât de ușor ca în prezent, pe un pat mai improvizat.

Deși se află în sânul naturii, romantismul dispare cu desăvârșire. Măicuțele sunt încercate în permanență de ispitele și greutățile cotidiene. Pentru a le înfrunta, călugărițele fac ascultări, adică toate muncile gospodărești. Cea mai mare luptă a monahiilor se duce împotriva firii omenești, dar și a vrăjmașului sufletelor. Cât de greu nu le-ar fi, ele nu vor să-și lepede jurământul pe care l-au dat lui Dumnezeu. Și Hristos le apără de răutățile omenești, iar dacă sunt amenințate de foame sau de frig, neapărat porțile curții se deschid pe neașteptate și intră câte un creștin cu ajutoare.

Mănăstirea „Sfântul Vasile cel Mare” a fost înființată acum șapte ani de câțiva călugări, risipiți ulterior prin lume. Obștea actuală se nevoiește acolo din 2002. La început, mănăstirea purta hramul Cuviosului Efrem Sirul și a lui Antim Ivireanul. Nu a mai putut fi menținut, în opinia unor creștini, deoarece Antim Ivireanul este un sfânt și cărturar român, fost mitropolit al Țării Românești între 1708 și 1716, iar o parte a bisericii moldovenești se subordonează Bisericii Ortodoxe Ruse.

Schitul a fost deschis la inițiativa Protopopiatului Rezina pe locul unei foste tabere pionierești. Și nu întâmplător. Părinții au tot căutat prin arhive, unde au mai existat mănăstiri în cursul istoriei. Și, minune! S-a ajuns la descoperirea uneia pe teritoriul localității Cuizăuca, chiar pe amplasamentul actual.

Conform arhivelor documentare, cu aproximativ 300 de ani în urmă, pe acel loc exista o mănăstioară. Un hrisov domnesc din 1778 arată că voievodul Alexandru Ghica delimita proprietățile a doi moșieri, care se judecau pentru niște terenuri ce atingeau teritoriul mănăstirii Cuizăuca. Nu se știe exact cât timp a existat mănăstirea. Localnicii n-o rețin. Se presupune că întâistătorul Bisericii Ortodoxe

din Moldova, arhiepiscopul Dimitrie Sulima, succesorul binecunoscutului mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, a dus o campanie de închidere a mănăstirilor mici care nu aveau subzistență economică și, probabil, așezământul monahal ar fi fost închis. Conform altor versiuni, mănăstirea a dispărut în urma unor invazii tătare sau a vre-unei rebeliuni țărănești.

Părintele Eftimie: “Pentru ridicarea spirituală a creștinilor basarabeni mai este mult de făcut”

Sufletul schitului este părintele duhovnic Eftimie, care prin grija sfântului ocrotitor, a Ierarhului Vasile, dar și a unor stareți locali, a venit acolo în 2003. Este originar dintr-o localitate timișoreană. A trăit la Mănăstirea Bistrița, ctitoria lui Alexandru cel Bun, una dintre cunoscutele așezăminte monahale din imediata vecinătate a Cetății Neamț. A dorit să se apropie de viața bisericească din Basarabia. A trecut Prutul și a ajuns sub ascultarea iscusitului stareț duhovnic Damian de la Mănăstirea Dobrușa, care l-a apreciat și l-a rugat să rămână în această parte a țării pentru a participa la anihilarea vidului spiritual. Astfel, părintele Eftimie, lasă toate sfințeniile Moldovei vechi de peste Prut, lasă icoana făcătoare de minuni a sfintei Ana cu Maica Domnului în brațe, pe care o deține Mănăstirea Bistrița. Lasă patul de fier al voievodului Ștefan cel Mare, unul dintre obiectele de preț ale secularei sale mănăstiri, și vine în Basarabia. “Pentru ridicarea spirituală a poporului în părțile acestea este mult de făcut. Același regim comunist a existat și în România, dar n-a reușit să intre în conștiința omului de rând, asemeni represiunii și otrăvii sovietice. În România nu au fost distruse locașurile sfinte și mănăstirile într-o asemenea măsură. Aici înstrăinarea de Dumnezeu și de biserică este cu mult mai puternică”, consideră părintele Eftimie.

Părinții de la Bistrița îl sfătuiau să nu-și părăsească mănăstirea. Părintele Eftimie a ales calea cea mai îngustă: intenția lui este ca mănăstirea din pădurea Orheiului să funcționeze și să atragă creștinii din zonă. Ar vrea să înalțe acolo o bisericuță din talpă, deoarece serviciile divine se țin în prezent într-un locaș improvizat - o fostă locație pionierească - unde se recitau odată poezii cu caracter ateu, se spuneau lucruri jignitoare la adresa preoțimii. Deși locul a fost sfințit, nu este cel mai indicat pentru biserică, este de părere părintele. Dacă toți ce citesc aceste însemnări ar ajunge la acel schit și ar dona atât cât să cumperi o pâine sau un pachet de țigări, credem că visul acestui duhovnic

ar fi mai aproape de realitate. Mâna de oameni din miezul pădurii orheiene, reușește în timp record să facă lucruri incredibile.

Sprîjiniți de creștinii întâmplători, care au cumpărat câte o lumânare sau au plătit slujbe, micuța obște a reușit să-și încropească o gospodărie.

“Procedăm asemeni cuviosului Benedict, care sfătuia: „muncește și te roagă”. Munca noastră se împarte între rugăciune și munca gospodărească. Păzim tipicul monahal, după putere”, spune sfinția sa.

Oamenii au organizat o fântână pe teritoriu, au schimbat bolțile sfântului locaș și l-au repictat. Au adus iconostasul bisericii de iarnă de la Mănăstirea Saharna, pe care l-am refăcut totalmente. “Ascultările în schitul nostru se fac ad-hoc, în funcție de situațiile care apar. Ascultările în mănăstirile mari sunt organizate altfel. Acolo fiecare călugăr are anumite responsabilități: la bucătărie, la biserică sau în câmp. Noi avem un număr de păsări, porci, o vacă și un cal, care trebuie îngrijite. Pentru strictul necesar ne ajunge. În plus, lucrăm și la micuțul nostru șantier”, povestește preotul.

Mănăstirea dispune de un hectar de pământ, care necesită mari cheltuieli. Călugării au încercat să obțină sprijinul autorităților în rezolvarea problemelor lor. “Autoritățile, de obicei, sunt foarte amabile, însă ne hrănesc doar cu promisiuni. Puținii creștini care vin, se miră, cum reușim să mergem înainte. Deși suntem situați pe traseul turistic principal, sute și mii de autobuze nu poposesc la noi. Ghizii motivează că șoferii sunt plătiți la kilometru și n-au dreptul să staționeze”, a remarcat preotul. În schimb, premierul Vasile Tarlev, Pantelei Tâltu, fostul șef al Cancelariei Guvernului și președintele raionului Rezina au poposit pe la schit și au asigurat măicuțele de tot sprijinul, care întârzie mult să apară.

Pelerinii, de asemenea, sunt păsări rare pe acolo. Biseriкуță din pădure multora li se pare o ciudățenie. Zilnic, călugării noștri înalță rugăciuni pentru întreaga ortodoxie românească. Părintele Eftimie poartă un război nevăzut cu uneltirile lumești și nu numai. La rugămintea creștinilor, el citește grelele *Molifte* ale Sfântului Vasile cel Mare, slujbe ortodoxe deosebit de puternice pentru ușurarea sufletului și trupului omenesc de necurății. “Localnicii nu înțeleg că mănăstirile sunt niște oaze spirituale, locuri de refugiu a sufletului. Există anumite nevoi spirituale, pe care nu le poate satisface preotul de mir, cu familie și greutate lumești. Nu ne izolăm de problemele vieții cotidiene, ci ne rugăm pentru toți creștinii care se adresează cu diferite probleme”, explică duhovnicul.

Călugărilor nici prin cap nu le-a trecut să-și cumpere un televizor. Ziare citesc doar uneori.

“Cereți și vi se va da, bateți și vi se va deschide...”

Întrebând despre lucrurile minunate de pe locșorul sfințit din crâng, observi modestia și puritatea părintelui Eftimie. El susține că o personalitate spirituală niciodată nu se va lăuda cu minunile săvârșite de Dumnezeu. “Puterea divină lucrează. Noi ne rugăm pentru toți creștinii. Unei persoane poate să i se îndeplinească o dorință, altele nu, în funcție de credința pe care o are. Nimic nu este în meritul nostru personal. Cu părere de rău, creștinii înțeleg greșit rolul clerului. Ei plătesc la biserică pentru o cauză oarecare, în ideea ca părintele să se roage. Uneori, oamenii uită că au și ei responsabilități: să se roage și să postească asemenea celui sol al rugăciunii”, a afirmat cuviosul părinte.

Nu trebuie să postească doar maicile și călugării, că noi înșine, în primul rând, să ne rugăm - ne învață părinții. Rugăciunea este eficientă în măsura în care și creștinii colaborează. Părintele Eftimie ne îndeamnă la un exercițiu spiritual: slujbe și milostenii. “Nu pot promite și nici a mă lăuda pentru succesul rugăciunilor. Cereți și vi se va da, cum spun scripturile. Cunosc multe persoane care s-au rugat cu credință, au primit ușurare sufletească și li s-au rezolvat probleme mari. Mirii care nu puteau avea copii, au fost miluiți. Relațiile încordate interpersonale au dispărut. Alții care au dorit o călătorie și au întâmpinat multe piedici, și-au rezolvat problema etc. “Să ne rugăm sfinților, care sunt eroii noștri în viața de zi cu zi să ne apropie de Dumnezeu. Sunt niște modele de urmat, avocați în fața lui Dumnezeu pentru noi. Puterea Maicii Domnului o poate simți oricine. Au fost cazuri, când oamenii care au murit și nu și-au spovedit păcate, au fost înviați de Precista ca să-și mărturisească, și să adoarmă apoiu întru Domnul liniștiți”, a remarcat preotul

În ziua de astăzi, puțini dintre oameni vor să se retragă la mănăstire. Există o părere încetățenită, precum că acolo vin oamenii inadaptați la viața socială, cei disperati sau care suferă din cauza sărăciei. “Nu este adevărat. Dacă Republica Moldova este cea mai săracă țară din Europa, totuși, numărul de monahi și monahii este cel mai mic. În țări dezvoltate, precum Grecia sau chiar Cipru, procentajul călugărilor la nivelul total de populație, este cu mult mai ridicat. În România, Bulgaria sau Serbia, mănăstirile sunt cu mult mai dezvoltate”, a menționat părintele duhovnic al mănăstirii de la Cuizăuca.

- continuare de la pag. 2 -

Arăți o cale, Calea ta
 În urma ta nu pierе,
 E calea bună, sau e rea
 Va prabuși, sau va-ntina,
 Vor merge suflete pe ea,
 La pace, sau durere.
 Trăiești o viață, viața ta
 E una, numai una
 Oricum ar fi, tu nu uita,
 Cum ți-o trăiești, vei câștiga
 Ori fericire pe vecie,
 Ori chin pe totdeauna.
 O, om ce mari răspunderi ai!
 Tu vei pleca din lume,

Dar ce ai spus prin scris, sau grai,
 Sau lași, prin pilda care-o dai,
 Pe, mulți, pe mulți, spre iad sau
 rai,
 Mereu o să-i îndrume.
 Deci nu uita : Fii credincios!
 Cu grijă și cu teamă
 Să lași în inimi luminos
 Un semn, un gând, un drum frumos,
 Căci pentru toate, 'nendoios,
 Odată, vei da seama.
 Amin

